Názov stratégie CLLD: Stratégia CLLD MAS Chopok juh

Názov MAS: Miestna akčná skupina Chopok juh

Logo MAS

Miestna akčná skupina
Chopok juh

Abstrakt

Miestna akčná skupina Chopok juh, ako občianske združenie iniciujúce aktivity rozvoja vidieka, sa rozhodlo pokračovať v implementácii prístupu LEADER v programovom období 2014-2020. Nevyhnutným krokom pre úspešné začatie daných aktivít je spracovanie multifondovej stratégie. Stratégia CLLD MAS Chopok juh je stratégia popisujúca komunitne vedený miestny rozvoj v katastrálnom území obcí Ráztoka, Nemecká, Predajná, Jasenie, Dolná Lehota, Podbrezová, Brezno, Horná Lehota, Bystrá, Mýto pod Ďumbierom a Jarabá. Poslaním stratégie je napĺňanie jej cieľov. Celkové strategické zameranie stratégie CLLD odzrkadľuje snahu smerovania svojich aktivít regiónu k ekonomickému rastu a k tvorbe pracovných miest pomocou podpory súkromného a občianskeho sektora prevyšujúceho podporu verejného sektora, a tak dosiahnutie zlepšenia ekonomických a sociálnych podmienok svojich obyvateľov vo vidieckom priestore. Územie má víziu patriť medzi ekonomicky stabilné, s kvalitnou ponukou produktov vidieckeho cestovného ruchu, s rozvíjajúcim sa podnikateľským sektorom s dôrazom na ochranu životného prostredia ako najväčšej devízy tohto územia. V daných procesoch bude aktívne uplatňovanie princípu rovnosti príležitostí ako horizontálnej priority programového obdobia 2014-2020.

OBSAH

1 Základné informácie o MAS Chopok juh 7
1.1 Identifikačné údaje MAS Chopok juh 7
1.2 Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje 7
2 Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD 7
2.1 Vznik a história partnerstva 7
2.2 Tvorba partnerstva a stratégie CLLD 8
2.2.1 Stretnutia k tvorbe Stratégie CLLD MAS Chopok juh: 9
3 Analytický rámec 11
3.1 Analýza zdrojov územia 11
3.1.1 Všeobecný popis územia a analýza súčasného stavu 11
3.1.2 Geografická charakteristika a historický vývoj 14
3.1.3 Doterajší rozvoj územia, doteraz realizované aktivity a ich význam 18
3.1.4 Doteraz zrealizované projekty: 20
3.1.5 Zvláštnosti daného územia a jeho komparatívne výhody 22
3.1.6 Zaujímavosti regiónu Chopok juh 23
3.1.7 Kultúrne, historické a prírodné zdroje 26
3.1.8 Demografický vývoj obyvateľstva 27
Vekové zloženie obyvateľstva 31
Prírastok/úbytok obyvateľstva 33
3.1.9 Nezamestnanosť 36
3.1.10 Infraštruktúra a miestne služby 36
3.1.11 Absorpčný potenciál regiónu a finančné zdravie obcí 43
3.2 SWOT analýza 47
3.3 Identifikácia potrieb 63
4 Strategický rámec 67
4.1 Definovanie vízie a strategického cieľa 68
4.1.1 Konkurencieschopnosť MAS CHJ 71
4.2 Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení 72
4.3 Súhrnná tabuľka strategického rámca 75
4.4 Integrované znaky stratégie CLLD 79
4.5 Inovatívne znaky stratégie CLLD 81
5 Implementačný rámec 84

5.1 Popis riadiaceho a implementačného procesu 84
5.1.1 Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS 84
5.1.2 Implementačný proces 87
5.1.3 CLLD v rámci IROP 2014 - 2020 87
5.1.4 CLLD v rámci PRV SR 2014 - 2020 90
5.1.5 Hodnotiace a výberové kritériá pre projekty 93
5.2 Akčný plán 93
5.3 Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD 132
5.3.1 Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD 132
5.3.2 Monitorovacie ukazovatele 138
6 Finančný rámec 141
6.1 Financovanie stratégie CLLD 141
6.2 Finančný plán pre opatrenia 144
7 Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť 148
7.1 Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia 148
7.2 Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV 148
7.3 Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP 150
7.4 Prínosy k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva 150
7.5 Prínosy k životnému prostrediu 151
7.6 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD 153
7.6.1 Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať 154
7.6.2 Synergie a komplementarity 155

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS Chopok juh. 7
Tabuľka č. 2: SWOT analýza 47
Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca 75
Tabuľka č. 4.A: Opatrenie Stratégie CLLD 95
Tabuľka č. 4.B: Opatrenie Stratégie CLLD 98
Tabuľka č. 4.C : Opatrenie Stratégie CLLD 101
Tabuľka č. 4.D : Opatrenie Stratégie CLLD 103
Tabuľka č. 4.E : Opatrenie Stratégie CLLD 105
Tabuľka č. 4.F : Opatrenie Stratégie CLLD 108
Tabuľka č. 4.G : Opatrenie Stratégie CLLD 110
Tabuľka č. 4.H : Opatrenie Stratégie CLLD 116
Tabuľka č. 4.I : Opatrenie Stratégie CLLD 120
Tabuľka č. 4.J : Opatrenie Stratégie CLLD 122
Tabuľka č. 4.K : Opatrenie Stratégie CLLD 125
Tabuľka č. 4.L : Opatrenie Stratégie CLLD 127
Tabuľka č. 4.M : Opatrenie Stratégie CLLD 129
Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020 138
Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020 138
Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020 139
Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP 142
Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov 142
Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy nákladov
v rámci príslušných programov 143
Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu 144
Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu 146
Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov 146

Tabuľky (nepovinné):

Tabuľka 1 - Pôdny fond územia MAS Chopok juh 16
Tabuľka 2 - Chronologický vývoj celkového počtu obyvateľov 28
Tabuľka 3 - Vývoj vekového zloženia obyvateľov MAS Chopok juh 31
Tabuľka 4 - Celkový prírastok obyvateľstva (2005-2014) 34
Tabuľka 5 - Podiel migračného salda a prirodzeného 34
Tabuľka 6 - Počet evidovaných uchádzačov o zamestnania 36
Tabuľka 7 - Evidovaná miera nezamestnanosti 36
Tabuľka 8 - Prehľad školských zariadení v území 37
Tabuľka 9 - Zariadenia zdravotnej starostlivosti v regióne 38
Tabuľka 10 - Prehľad subjektov v území MAS Chopok juh 42
Tabuľka 11 - Finančne zdravie obcí z územia MAS Chopok juh 44
Tabuľka 12 - Predpokladaná maximálna absorpčná schopnosť obcí 45
Tabuľka 13 – Popis ukazovateľov stratégie CLLD MAS Chopok juh 138

Grafy (nepovinné):

Graf 1 - Členenie poľnohospodárskej a nepoľnohospodárskej pôdy v území 16
Graf 2 - Chronologický vývoj celkového počtu obyvateľov 29
Graf 3 - Chronologický vývoj počtu obyvateľov v obciach do 2 000 obyvateľov 29
Graf 4 - Zastúpenie jednotlivých obcí na celkovom počte obyvateľstva 30
Graf 5 - Vekové zloženie obyvateľstva MAS Chopok juh 31
Graf 6 - Vekové zloženie obyvateľstva 32
Graf 7 - Vekové zloženie obyvateľstva - Vývojové tendencie 32
Graf 8 - Zastúpenie mužov a žien na obyvateľoch MAS CHJ 33
Graf 9 - Vývoj počtu mužov a žien v území Chopok juh 2001 – 2014 33
Graf 10 - Národnostné zloženie obyvateľstva 35
Graf 11 - Členenie subjektov v území 42
Graf 12 - Členenie FO v regióne Chopok juh 43

Obrázok 1 - Grafické znázornenie strategického rámca 74
Obrázok 2 - Míľniky stratégie CLLD 134

1 Základné informácie o MAS Chopok juh

1.1 Identifikačné údaje MAS Chopok juh

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS Chopok juh

Údaje o MAS	Názov MAS	Miestna akčná skupina Chopok juh
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	11.03.2008 (VVS/1-900/90-31689)
	Sídlo	Mýto pod Ďumbierom 64, 976 44
	IČO	45020205
	DIČ (ak relevantné)	202 274 2854
Údaje o banke	Názov banky	VÚB, a.s.
	Číslo účtu	3359543953/0200
	IBAN	SK20 0200 0000 0033 5954 3953
	SWIFT	SUBASKBX
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Ivan Nomilner
	E-mail	Ivan.nomilner@gmail.com
	Telefón	0903829245
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Vivien Žabka
	E-mail	manazment@maschopokjuh.eu
	Telefón	0948074741

1.2 Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Celková populácia cieľovej oblasti nie je nižšia ako 10 000 obyvateľov, t.j. spolu je území 32 057 obyvateľov. Vďaka počtu obyvateľov nepresahujúcich 150 000 je zabezpečený zmysel pre identitu a miestni ľudia mohli byť priamo zapojení do rozhodovania. Územie MAS je tvorené 11 obcami (10 obcí a jedna obec so štatútom mesto).
Celková hustota obyvateľstva celého územia MAS je 75,3 obyvateľov na km2.
Jedná sa o súvislé územie katastrov jednotlivých obcí.

2 Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1 Vznik a história partnerstva

Verejno-súkromné partnerstvo Miestna akčná skupina (MAS) Chopok juh bolo založené 11. 03. 2008 a je evidované pod číslom VVS/1-900/90-31689 na Ministerstve vnútra SR. Cieľom tohto partnerstva je podpora hospodárskeho a sociálneho rozvoja vidieckeho obyvateľstva na území MAS Chopok juh, ktoré je založené na partnerstve miestnych

subjektov, podnikateľských subjektov, verejných subjektov, občanov a občianskych združení so zámerom komplexného rozvoja územia. Verejno-súkromné partnerstvo tvorí zoskupenie verejného a súkromného sektora vrátane občianskych združení v počte 10 obcí, 1 mesto,5 občianskych združení, 4 fyzické osoby a v počte 3 sú zastúpené právnické osoby. Obce predložili súhlasné uznesenia zastupiteľstiev vyjadrujúce súhlas so zaradením do územia v pôsobnosti verejno-súkromného partnerstva (väčšina už v prvom programovom období) a s oboznámením sa so zámerom vypracovania Stratégie CLLD MAS Chopok juh. Členovia, právnické osoby, SHR a občianske združenia majú sídla, pôsobnosť, trvalé alebo prechodné bydliská v území verejno-súkromného partnerstva MAS Chopok juh.

Vytvorenie verejno-súkromného partnerstva MAS Chopok juh vychádzalo z podnetu predstaviteľov samospráv, neziskového sektora a podnikateľského sektora na území Mikroregiónu Chopok juh s cieľom zlepšiť kvalitu života obyvateľov na vidieku s podporou komplexného hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónu. Územie sa vyznačuje vidieckym charakterom, nedostatočným rozvojom a izolovanosťou. Na území MAS CHJ je nevyhnutná implementácia miestnej stratégie rozvoja územia, ktorá bude odzrkadľovať potreby rozvoja podnikateľského aj občianskeho sektora pôsobiaceho v území.

Súhlasné uznesenia obecných zastupiteľstiev zaradilo všetky obce do MAS CHJ. Verejnosť bola informovaná na podujatiach rôzneho charakteru organizovaných v jednotlivých obciach o úlohách, význame a dopade činností existujúcej MAS. V prípade nejasností sa mohli obyvatelia jednotlivých obcí informovať priamo u starostov obcí a manažéra MAS, ktorí im poskytli relevantné informácie týkajúce sa MAS.
Predstavitelia regiónu prijali príležitosť ďalšieho aktívneho fungovania verejno-súkromného partnerstva – Miestnej akčnej skupiny /MAS/, ktorá vznikla ako občianske združenie v marci 2008 a je registrovaná na Ministerstve vnútra SR pod názvom „Miestna akčná skupina Chopok juh“.

Najsignifikantnejšie implementované projekty členmi a geografickými zainteresovanými žiadateľmi sú práve žiadosti o NFP, ktoré boli výberovou komisiou schválené v MAS Chopok juh. Všetky doleuvedené projekty boli riadne predložené, zrealizované, monitorované a zrefundované. Výstupy projektov sú udržateľné a publicita bola zabezpečená v mieste realizovania zámerov.

2.2 Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

Verejnosť bola vyzvaná aj do tvorby Stratégie CLLD a to prostredníctvom verejných stretnutí a vyplňovania dotazníkov, kde si obyvatelia mohli vytvoriť víziu, strategické ciele

a podieľať sa na tvorbe SWOT analýzy. V dotazníkoch boli zástupcovia občianskeho aj súkromného sektora vyzvaní na zhodnotenie silných a slabých stránok rozvoja obci a regiónu, na definovanie ďalšieho rozvoja obcí a regiónu z ich pohľadu. Výsledky týchto dotazníkov boli zapracované do prípravy dokumentu.

Občania, profesné a záujmové združenia a zástupcovia jednotlivých sektorov boli zapojení nielen do procesu prípravy verejno-súkromného partnerstva v minulosti, ale aj do prípravy miestnej stratégie rozvoja územia.

Metódy zapojenia verejnosti boli zabezpečené cez informačné kanály www.maschopokjuh.eu, aj cez webstránky niektorých obecných úradov, kde boli zverejnené dotazníky na vyplnenie a poskytované informácie o konaných informačných stretnutiach k stratégie. Pozvánky na stretnutia boli rozposielané emailom členom i nečlenom združenia MAS CHJ, ale aj združeniam cestovného ruchu v území a mikroeregiónu Chopok juh, ktorí zabezpečujú kontakt s verejnosťou.

Verejné stretnutia sa konali vo viacerých obciach, konali sa aj neformálne stretnutia zástupcov združení v regióne. Formálnych stretnutí boli viacero, najmä sektorových stretnutí, kedy sme poskytovali informácie súkromnému sektoru s občianskym a zvlášť verejnému sektoru. Manažér MAS mal počas posledných 12-15 mesiacov aj množstvo formálnych stretnutí v sídle MAS, kedy sme sa zameriavali na analýzu potrieb jednotlivých potenciálnych žiadateľov.

2.2.1 Stretnutia k tvorbe Stratégie CLLD MAS Chopok juh:

– Zasadnutie Valného zhromaždenia MAS Chopok juh – 14.08.2014, MsÚ Brezno
Predstavenie zámeru tvorby stratégie, ktorá bude kľúčovým dokumentom k implementácií dvoch fondov v programovom období 2014-2020.

– Zasadnutie VZ MAS Chopok juh – 26.03.2015, OÚ Mýto pod Ďumbierom
Rozpracovanie fázy prípravy stratégie v rámci poskytnutých a zverejnených informácií, vypracovanie podkladov pre potreby tvorby analýz, dotaz na zaslanie chýbajúcich podkladov na email.

– Príprava opatrení Stratégie CLLD MAS Chopok juh- 23.06.2015, verejný sektor, OcÚ Bystrá
Návrh opatrení PRV, ktoré by boli implementované cez stratégiu podľa výsledku predbežných analýz, identifikácia potrieb verejného sektora

– Predbežná identifikácia potrieb územia – 23.06.2015, OcÚ Bystrá, súkromný, občiansky a verejný sektor
Na báze stretnutia aktérov a lídrov MAS pri formulovaní ťažiskových problémov a hierarchizácia problémov pre ďalšie nastavenie stratégie. Spracovanie výstupov.

– Problémová analýza – 07.07.2015, zostavenie problémovej analýzy, OcÚ Predajná
– Vízia a strategické ciele – 08/2015, Komisia pre tvorbu stratégií, Mýto pod Ďumbierom

– Vypracovanie SWOT analýzy – distribúcia a vyhodnocovanie dotazníkov, 09/2015
Spracovanie SWOT analýz podľa jednotlivých oblastí, napr. cestovný ruch, životné prostredie, doprava, zdravotníctvo, školstvo, kultúra, priemysel, poľnohospodárstvo, a pod.

– Tvorba finančného plánu a akčného plánu, projektový zásobník, stanovenie výberových kritérií, postupov pri výbere projektov – 09/2015, manažér MAS v spolupráci s víťazom VO na dodanie Stratégie CLLD

– Organizačná štruktúra, zdroje, kontrola činnosti, zapojenie žien, Horizontálna priorita rovnosť príležitostí, súlad so strategickými dokumentmi – manažér MAS v spolupráci s víťazným dodávateľom Stratégie CLLD

– Zasadnutie VZ MAS – schválenie a prijatie Stratégie CLLD - 03. 12. 2015

3 Analytický rámec

3.1 Analýza zdrojov územia

3.1.1 Všeobecný popis územia a analýza súčasného stavu

Výhody a nevýhody z hľadiska polohy a lokalizácie územia verejno-súkromného partnerstva (MAS).

VÝHODY

- lesné horské prostredie predstavuje potenciál pre rozvoj zimného športu (hlavne zjazdové lyžovanie, snowboarding), horského turizmu, rekreačno-športového turizmu a cykloturizmu,
- areál športov Tále (majstrovské 18-jamkové golfové ihrisko, prírodné kúpalisko),
- stredisko cestovného ruchu Krpáčovo,
- historické a kultúrne tradície na území (živý folklór, hutnícke múzeum, majstrovstvá v ryžovaní zlata Zlatá horúčka v Jasení),
- rozsiahla surovinová základňa drevnej hmoty,
- dostatok voľných, najmä hnedých, plôch vhodných na budovanie priemyselných parkov,
- **región 1. kategórie s medzinárodným významom** a dobrou kvalitou životného prostredia, mnoho chránených území a prírodných pamiatok, (Regionalizácia cestovného ruchu SR)
- vhodná pôda na poľnohospodárstvo, skúsenosti s veľkovýrobnými formami hospodárenia,
- vysoká ekologická stabilita územia, výrazne lesnatá oblasť s bohatou flórou a faunou,
- oblasť s relatívne čistou povrchovou i podzemnou vodou, vhodnou pre chov najnáročnejších rýb,
- priaznivá emisná situácia vďaka stagnácii priemyselných podnikov,
- oblasť s ideálnymi podmienkami i tradíciami pre rozšírenie tradičných plemien zvierat pre zachovanie genofondu,
- dostatočná sieť škôl a predškolských zariadení,
- dobre fungujúca spolupráca so Stredoslovenským osvetovým centrom.

NEVÝHODY

- nedostatočný prílev zahraničného a domáceho investičného kapitálu,
- málo príležitostí pracovného zaradenia,

- nedostatočné využitie domácej drevnej suroviny,
- nerozvinuté podnikateľské prostredie,
- nedostatočná úroveň a dostupnosť zariadení kultúrneho cestovného ruchu,
- chýbajúce turistické a náučné chodníky, chýbajúce cyklotrasy,
- nízka konkurencieschopnosť v dôsledku nízkej produktivity a nerozvinutej trhovej infraštruktúry,
- odliv kvalifikovaných síl z vidieka,
- neudržateľná štruktúra poľnohospodárskej výroby v poľnohospodársky znevýhodnených oblastiach a to z hľadiska ekonomického a environmentálneho,
- výrazná plošná i výmoľová erózia pôdy so zanášaním vodných tokov i komunikácií,
- chátrajúce pamiatky ľudovej architektúry.

Územie MAS Chopok juh sa nachádza na území Mikroregiónu Chopok Juh a v okrese Brezno. Územie je dobre napojené na nadregionálne siete a priľahlé lokality. Prístup je vlakom z Banskej Bystrice, alebo Brezna so zástavkami Nemecká, Dubová, Predajná, Lopej a Podbrezová. Autobusom, alebo autom z Banskej Bystrice či Brezna cestou I/66. Z liptovskej strany sedlom Čertovice štátnou cestou I/72.

Región je svojimi prírodnými krásami a danosťami priam predurčený pre turistiku, cestovný ruch a aktívny oddych. Na území sú štyri hlavné strediská cestovného ruchu a to: Chopok južná strana so Srdiečkom, Tále, Čertovica a Krpáčovo. Služby cestovného ruchu poskytujú zariadenia v niektorých ďalších obciach najmä obec Bystrá, Jasenie, Mýto pod Ďumbierom. Ubytovanie je možné v množstve ubytovacích zariadení od veľkých hotelov, chát a penziónov až po ubytovanie v súkromí. Do budúcnosti sa v obciach plánujú vybudovať ďalšie kvalitné, dobre udržiavané a medzinárodným štandardom zodpovedajúce ubytovacie a stravovacie zariadenia s dostatočnou kapacitou a štruktúrou a komplexom doplnkových služieb. Región by mal ponúkať špecifické služby, ktoré by vytvorili jednotlivé balíčky služieb aj pre najnáročnejšieho zákazníka a tým vytvoriť programy pre dlhodobejší pobyt návštevníka v regióne.

Ubytovacia kapacita v obci Bystrá a Bystrianskej doline je cca 1 000 lôžok. Do roku 2012 pribudlo ďalších 1 000 lôžok v hoteloch.

Existujúce turistické danosti v tomto regióne vytvárajú podmienky pre rozvoj agroturistiky, čo už naznačujú aj rozvíjajúce sa aktivity niektorých podnikateľov. Je záujem o uchovanie a rozvíjanie tradícií a ľudových remesiel, ktoré zotrvali v regióne.

Územie by malo dobudovať kanalizáciu a ostatné infraštruktúrne siete v každej obci do roku 2020. Situácia pripojenia na verejný vodovod, ktorý majú všetky obce, je dobrá. Kanalizačnú sieť majú aspoň čiastočne vybudovanú v Dolnej Lehote, Podbrezovej a Predajnej. Celkom 5 obcí má zabezpečenú rozvodnú sieť plynu, no aj tu sa prejavujú tendencie k návratu na vykurovanie pevnými palivami. Tieto fakty boli zapracované aj do stratégie CLLD územia.

Obce majú v správe celkom 68,1 km obecných komunikácií, z ktorých je 62,6 km bezprašných. Vybudovaných je celkom 9,3 km obecných chodníkov. Stav miestnych komunikácií je vo väčšine obcí v zlom stave, chýbajú obecné chodníky.

Je nevyhnutné podporovať zavádzanie nových technológií pre likvidáciu komunálneho nebezpečného odpadu. Chýbajú kompostoviská, v niektorých obciach chýba separovaný zber odpadu.

Z hľadiska ponuky pre investorov má územie veľkú príležitosť pre greenfieldové a brownfieldové investície.

Pre podnikanie v území vidíme možnosti v rozvoji ekopoľnohospodárstva, čím sa prispieva k zníženiu záťaží životného prostredia.

Všetky uvedené skutočnosti v regióne ovplyvnili vypracovanie stratégie územia pri zostavení strategického rámca. Stratégia reflektovala na celkové potreby daného územia, súčasne brala do úvahy širšie rozvojové súvislosti národného a regionálneho charakteru, čím sa dosiahol celkový integrovaný prístup rozvoja územia.

Brezno je jediným mestom regiónu Chopok juh. V meste žije tretina populácie okresu. Prirodzené zázemie mesta Brezno sa v zmysle funkčného mestského regiónu územne plne zhoduje s aktuálne vyčleneným okresom. Mestá, ktoré sú prirodzeným centrom pre svoje zázemie, plnia zároveň i viacero obslužných funkcií, z ktorých úžitok tak plynie nielen pre samotných obyvateľov mesta, ale i pre obyvateľov ďalších obcí daného spádového územia. Brezno takým prirodzeným centrom pre oblasť Horehronia nesporne je.

Mesto Brezno sa dosiaľ neveľmi angažovalo v cezhraničnej spolupráci či v euroregionálnych združeniach. Vyplýva to z polohy mesta, relatívne centrálnej vzhľadom k štátnym hraniciam SR. Mesto Brezno sa z tohto dôvodu orientuje najmä na bilaterálne vzťahy s partnerskými mestami v zahraničí. Brezno a okolie má potenciál na celoročné využitie pre cestovný ruch avšak kľúčovou podmienkou pre ďalší rozvoj turizmu a zlepšenie kvality obyvateľstva sa javí zvýšenie kvality poskytovaných služieb v oblasti ubytovania a stravovania, ale i zlepšenie infraštruktúry. Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám je podporovaný prostredníctvom Integrovaného regionálneho op. programu a v rámci

aktivít implementovaných cez MAS sa aj podporí, a to z dôvodu zlepšenia mobility kreatívneho potenciálu a dochádzania za prácou do regiónu, hlavne do mesta Brezna a obce Podbrezová a Predajná.

3.1.2 Geografická charakteristika a historický vývoj

Tento prekrásny región pokrývajú lesy, hory s jedinečnou flórou a faunou. Nízke Tatry s Chopkom – dominanta regiónu, druhý najvyšší vrch Nízkych Tatier, pod ktorým ležia obce mikroregiónu Chopok juh: Bystrá, Dolná Lehota, Horná Lehota, Jarabá, Jasenie, Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Podbrezová, Predajná a Ráztoka a mesto Brezno.

Katastre jednotlivých obcí ležia v prevažnej miere v Národnom parku Nízke Tatry (NAPANT). V tejto oblasti sa nachádza aj Národná prírodná rezervácia Skalka a množstvo menších chránených biotopov.

Mikroregión zo severu ohraničujú vrcholy Nízkych Tatier od Latiborskej hole cez Ďurkovú, Chabanec, Krížske sedlo, Dereše, Chopok, Ďumbier až po Čertovicu. Z južnej strany ohraničuje rieka Hron a z časti aj Slovenské Rudohorie.

Dopravný prístup do mikroregiónu je vlakom z Banskej Bystrice alebo Brezna so zastávkami Nemecká, Dubová, Predajná, Lopej a Podbrezová. Autobusom alebo autom sa do obcí mikroregiónu z Banskej Bystrice a Brezna dostaneme štátnou cestou I/66 alebo z liptovskej strany sedlom Čertovice štátnou cestou I/72, ktorá vedie popri Bystrianke na Bystrú, Mýto pod Ďumbierom a Jarabú až na Čertovicu, kde dosahuje výšku 1 238 m, teda najvyššie položenú cestu na Slovensku. Mesto Brezno je významným hospodárskym centrom v regióne, vďaka čomu je pomerne dôležitým cieľom i zdrojom osobnej i nákladnej dopravy s výraznou dennou dochádzkou do zamestnania. Rozvinuté výrobné aktivity, ako i aktivity nevýrobných odvetví (predovšetkým v súvislosti s rozvojom cestovného ruchu v regióne) spôsobujú, že existujúca dopravná infraštruktúra, najmä cestná, sa môže v budúcnosti stať limitom rozvoja mesta. Vzhľadom na tranzitnú polohu mesta Brezno v systéme osídlenia Slovenska bude potrebné niektoré finančne náročné dopravné projekty riešiť v spolupráci s regionálnou samosprávou, resp. na úrovni štátnych orgánov príslušného rezortu.

Územie MAS Chopok juh sa z geografického hľadiska nachádza v strede Slovenska, jeho osou preteká rieka Hron, ktorá odvodňuje územie takmer celého územia (okrem Mýta pod Ďumbierom). Na severe územia ležia Nízke Tatry (Ďumbier – 2 043 m je najvyšší vrch okresu Brezno), na východe a juhovýchode zasahuje do územia Spišskogemerský kras (Kľak

– 1 409 m) a Stolické vrchy (Kyprov – 1 391 m), na juhu sú to Veporské vrchy (Fabova hoľa – 1 439 m).

Sídelná štruktúra okresu Brezno je výrazne ovplyvnená krajinným prostredím, ktoré limitovalo jej plošný rozvoj. V meste žije 34,7 % obyvateľov okresu. Sídla vyššej veľkostnej kategórie vytvárajú uzlovo-pásovú štruktúru s pomerne silnou hospodárskou základňou - Nemecká, Predajná, Podbrezová na západ od ťažiska osídlenia. Špecifickú štruktúru osídlenia tvoria horské a podhorské obce mimo hlavných komunikačných trás, ktorých obsluhu zabezpečujú komunikačne najbližšie sídla v údoliach. Tieto obce sú rekreačným potenciálom nielen okresu, ale celého Banskobystrického kraja: Jasenie, Dolná Lehota, Horná Lehota. Za prirodzené centrá vidieckeho osídlenia vo vzťahu k spádujúcim obciam alebo rozvojovým sídlam s preferovaním rekreačnej funkcie možno považovať obce Nemecká, Podbrezová a Mýto pod Ďumbierom, ale aj mesto Brezno a jeho okolie.

V okrese Brezno je z verejných vodovodov zásobovaných 97,47 % obyvateľov okresu. Verejné vodovody sú vybudované v každej obci okresu, využívajú podzemné zdroje vody okrem obce Čierny Balog, ktorá je zásobovaná z povrchového zdroja vody cez úpravňu vody. Úpravne vody na znižovanie obsahu As v pitnej vode sú v prevádzke pre skupinový vodovod Jasenie – Predajná – Nemecká a pre vodovod v obci Podbrezová.
Dezinfekcia pitnej vody je zabezpečovaná vo všetkých verejných vodovodoch prevažne tekutým chlórom, resp. chlórnanom sodným. Plynný chlór sa využíva na dezinfekciu vo verejných vodovodoch Brezno – Trangoška, Brezno – Bystrá – Valaská – Podbrezová. Dezinfekcia vody chlórdioxidom je zabezpečovaná na úpravni vody Čierny Balog, postupný prechod z plynného chlóru na chlódioxid sa realizuje na úpravni vody pre skupinový vodovod Jasenie – Predajná – Nemecká. V obecnom vodovode Beňuš sa dezinfekcia vody vykonáva UV žiarením.

V prvom polroku 2008 bolo v okrese Brezno v rámci monitoringu odobratých 58 vzoriek vody z toho v kontrolnom monitoringu 43 a v preverovacom monitoringu 15 vzoriek. V okrese Brezno pretrvávajú nedostatky v kvalite vody niektorých verejných vodovodov v chemických ukazovateľoch.

V roku 2007 bola daná do prevádzky úpravňa vody pre skupinový vodovod Jasenie – Predajná – Nemecká, ktorá svojou technológiou znižuje obsah arzénu v pitnej vode. Z dôvodu porúch na prívodných a rozvodných vodovodných potrubiach v jednotlivých spotrebiskách verejného vodovodu a následných únikov vody kapacita úpravne 14 l/s nestačí pokryť potreby spotrebiteľov, preto je upravená voda miešaná s neupravenou vodou. Tým dochádza na jednotlivých spotrebiskách naďalej k prekračovaniu medznej hodnoty arzénu v pitnej vode.

Z chemických ukazovateľov, ktoré môžu nepriaznivo ovplyvniť senzorickú kvalitu pitnej vody sú zisťované nadlimitné koncentrácie železa v obci Jarabá a v obci Čierny Balog - časť Jánošovka, Dobroč a Komov.

V okrese Brezno bolo najviac emisií zo znečisťujúcich látok CO, čo má celkovo klesajúcu tendenciu oproti roku 2000. Druhý najväčší výskyt emisie je z oxidu siričitého - SO2. Medzi ďalšie významné environmentálne záťaže môžeme na území zaradiť:

- staré skládky odpadov
- skládka priemyselného odpadu – Gudrónov, Petrochema a.s., Dubová, katastrálny úrad: Predajná
- skládka priemyselného odpadu Železiarne a.s. Podbrezová

	Poľnohospodárska pôda (v ha)				Nepoľnohospdárska pôda (v ha)				
Obec/Pôda	Spolu	Orná pôda	Záhrady	TTP	Spolu	Lesy	Vodná plocha	Zastavané plochy a nádvoria	Ostatné
Brezno	5720,0	975,1	103,6	4637,1	6475,6	5719,1	64,1	441,4	251,0
Bystrá	141,2	0,7	4,7	135,7	1446,2	1409,7	5,1	19,1	12,4
Dolná Lehota	1534,7	89,3	26,2	1419,2	4009,6	3894,9	6,4	66,5	41,7
Horná Lehota	816,3	76,0	30,3	710,0	3772,3	3274,4	15,1	106,9	375,9
Jarabá	23,1	0,2	0,9	22,0	1515,5	1468,6	2,7	31,9	12,3
Jasenie	1729,2	200,2	29,4	1499,6	6900,2	6798,0	14,2	50,0	38,0
Mýto pod Ďumbierom	715,7	0,7	13,6	701,5	323,3	242,3	3,8	44,8	32,4
Nemecká	839,3	147,2	36,8	654,7	1623,8	1382,3	24,0	134,8	82,6
Podbrezová	327,8	59,7	42,0	225,5	1528,8	1118,7	34,1	149,3	226,6
Predajná	750,6	287,0	30,9	432,7	1569,7	1389,4	33,4	67,1	79,8
Ráztoka	439,0	8,3	7,4	423,4	368,2	331,2	4,1	24,0	8,9
Celkom	**13037,0**	**1844,5**	**325,9**	**10861,2**	**29533,1**	**27028,7**	**206,9**	**1136,0**	**1161,5**

Tabuľka 1 - Pôdny fond územia MAS Chopok juh

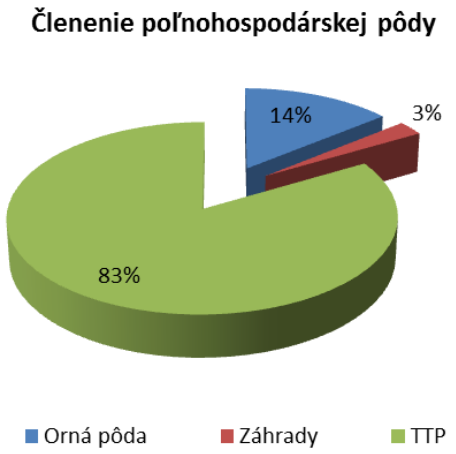

Graf 1 - Členenie poľnohospodárskej a nepoľnohospodárskej pôdy v území

Čo sa týka využitia územia a pôdneho fondu; obce na území MAS Chopok juh obhospodarujú celkom 42 570 ha z toho mesto Brezno 12 195,6 ha pôdy rôzneho druhu.

Nepoľnohospodárska pôda tvorí 69% celkovej plochy pričom zvyšných 31% je tvorených poľnohospodárskou pôdou.

Najväčšiu časť poľnohospodárskej pôdy, až 83 %, tvoria trvalé trávnaté porasty. 14% tvorí orná pôda a zvyšné 3% predstavujú záhrady. Z nepoľnohospodárskej pôdy je až 91% pokrytých lesom. 4% plochy predstavujú zastavané plochy a nádvoria. 1% tvoria vodné plochy. Všetky ostatné formy využitia pôdy tvoria 4% z celkovej rozlohy nepoľnohospodárskej pôdy. V predchádzajúcom období bola poľnohospodárska výroba realizovaná veľkovýrobnou formou. Niektoré poľnohospodárske družstvá vznikali v 50-tych rokoch 20. storočia, neskoršie dochádzalo k ich zlučovaniu do väčších celkov. Väčšia časť výrobných prostriedkov je fyzicky a morálne opotrebovaná.

Po roku 1990 sa v dôsledkoch zmien poľnohospodárske družstvá pretransformovali na podielnícke družstvá, zanikol štátny majetok, vznikli nové družstvá vlastníkov, spoločenstvá vlastníkov pôdy, nové právnické spoločnosti a hlavne samostatne hospodáriaci roľníci. Nastala zmena aj vo výmere poľnohospodárskeho pôdneho fondu, keď sa v rámci verifikácie znížila výmera o takmer 1/3. Ide hlavne o pôdu nevhodnú pre poľnohospodárske využívanie. Úbytok pôdy a tiež zmeny na domácom a zahraničnom trhu viedli k reštrukturalizácii poľnohospodárskej výroby. To nepriaznivo ovplyvnilo aj zamestnanosť v danom regióne. Dané prírodné podmienky a štruktúra pôdneho fondu určujú smer vývoja poľnohospodárskej výroby, ktorá by sa mala zameriavať predovšetkým na chov hovädzieho dobytka a oviec. Limitami rozvoja územia je veľkoplošná ochrana prírody a vodných zdrojov. V danom území je málo vodných plôch.

Časť Horehronského podolia, najmä brezniansku kotlinu, vypĺňajú neogénne štrky, piesky a pyroklastiká andezitov, čiastočne paleogénne pieskovce, ílovce a slieňovce. Nízke Tatry a Veporská časť Slovenského Rudohoria sú v strede tvorené prvohornými vyvretými horninami, najmä žulami a kryštalickými bridlicami. Na okrajoch ich tvoria predovšetkým druhohorné vápence, dolomity (tvoria Spišsko-gemerský kras), bridlice, ílovce a slieňovce.
Nakoľko, riešené územie je prevažne lesnatá oblasť, spracovanie dreva má tiež tradície, najmä vo vyššie položených obciach.

Popis a vymedzenie chránených území a území NATURA 2000, ÚSES, územia spadajúce pod nitrátovú smernicu.

Územie MAS Chopok juh patrí medzi územia Slovenska s najväčším počtom prírodných krás a zaujímavostí. Popri častiach Národného parku Nízke Tatry a Národného

parku Slovenský raj, na jeho územie zasahujú aj Národný park Muránska planina a chránená krajinná oblasť Poľana. V okrese Brezno sa tiež nachádza 10 národných prírodných rezervácií, 7 prírodných pamiatok, 18 prírodných rezervácií. Takmer polovicu okresu tvorí ochranné pásmo Národného parku Nízke Tatry, s výnimkou obcí Nemecká, Podbrezová, Predajná a Ráztoka zasahuje do všetkých obcí mikroregiónu, čo vytvára permanentné strety medzi záujmami ochrany prírody a rozšírením ekonomických aktivít v mikroregióne.

Chránené územia: NAPANT (Bystrá, Dolná Lehota, Horná Lehota, Jarabá, Jasenie, Mýto pod Ďumbierom), Národná prírodná rezervácia Skalka(Dolná Lehota, Jasenie), Národná prírodná rezervácia Pod Latiborskou hoľou (Jasenie), Prírodná rezervácia Predajnianska slatina (Predajná), Prírodná pamiatka Jajkovská suť (Predajná), Predajnianske vodopády (Predajná), Chránený areál Mitrová (Predajná).

Územia NATURA 2000: do Návrhu na chránené vtáčie územie patrí Bystrá, Dolná Lehota, Horná Lehota, Jasenie, Mýto pod Ďumbierom. Do Chránených území Európskeho významu patrí Bystrá, Dolná Lehota, Horná Lehota, Jasenie, Nemecká a Ráztoka.

Do siete ÚSES (územný systém ekologickej stability) v rámci územia patria obce spadajúce pod NAPANT, vodný tok Hron (biokoridor nadregionálneho významu) a Jasenický potok (biokoridor regionálneho významu).

Ani jedna obec nespadá pod nitrátovú direktívu.

3.1.3 Doterajší rozvoj územia, doteraz realizované aktivity a ich význam

Obdobie 2004-2008

Okres Brezno patril v rámci absorpcie prostriedkov zo štrukturálnych fondov v období rokov 2004-2006 k priemerným až podpriemerným okresom Banskobystrického samosprávneho kraja. Z hľadiska počtu podaných, zazmluvnených a realizovaných projektov, ako aj z hľadiska objemu žiadaných a zazmluvnených prostriedkov zo ŠF sa v porovnaní s ostatnými (12) okresmi BBSK nachádza na 6. - 7. mieste. V okrese Brezno bol objem zazmluvnených prostriedkov zo ŠF na obyvateľa 8 027 Sk, objem skutočne čerpaných prostriedkov na obyvateľa okresu je 2 963 Sk.

Najviac projektov v okrese Brezno bolo podaných v rámci SOP Ľudské zdroje (50). Najviac zazmluvnených projektov bolo v rámci SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (18). Najväčší objem zazmluvnených aj skutočne čerpaných prostriedkov je v rámci OP Základná infraštruktúra.

Nízku úspešnosť vykazuje okres Brezno v rámci SOP Priemysel a služby – z 24 podaných projektov, boli len 2 projekty zazmluvnené (8,3 %) a skutočne sa realizuje 1 projekt (4,2 %). V rámci programu EQUAL mal okres Brezno 75 % úspešnosť – zo 4 podaných projektov sa 3 projekty realizujú. Skutočnú absorpciu v rámci tohto programu hodnotíme ako nízku. V rámci SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, bola úspešnosť okresu Brezno 45 % (zo 40 podaných projektov sa 18 skutočne realizovalo).

Najvýznamnejšie projekty realizované členmi a ostatnými subjektmi na území MAS Chopok juh do roku 2007 boli :

SOP Ľudské zdroje

Projekt Vzdelávanie manažérov ŽP, a.s.

Prijímateľ: Železiarne Podbrezová, a.s.

Suma NFP: 4,343 mil. Sk

Vyčerpané: 2,669 mil. Sk

SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

Projekt Nákup strojov poľnohospodárskej výroby a modernizácia objektov

Prijímateľ: HYDINÁREŇ ZÁMOSTIE, s.r.o., Zámostie, Predajná 976 63

Suma NFP: 12,783 mil. Sk

Vyčerpané: 12,756 mil. Sk

Rozvoj regiónu do roku 2007 nezaznamenal zameranie sa na integrovaný prístup komplexne na celé územie. Obce sa zameriavali na splnenie svojich strategických cieľov jednotlivo. Niektoré obce riešili svoje problémy /investície v spolupráci s ostatnými obcami napr. vybudovanie spoločnej ČOV pre obce Jasenie a Predajná.

Podnikateľský a neziskový sektor na území regiónu zaznamenával rozvoj svojich cieľov individuálne. V niektorých obciach ako Bystrá a Mýto pod Ďumbierom je spolupráca verejného a súkromného sektora pri tvorbe produktu cestovného ruchu pre domácich a zahraničných návštevníkov spoločná.

Obdobie 2008-2014

V programovom období 2007-2013 bol situácia vďaka informovanosti a vôli zapájať sa do vecí verejných lepšia. Subjekty pôsobiace na území MAS Chopok juh spolu začali spolupracovať. Prejavil sa viac integrovaný prístup ako v rokoch dovtedy. Obce museli komunikovať s poskytovateľmi služieb v cestovnom ruchu. Na Valných zhromaždeniach MAS CHJ sa projekty plánovali spoločne. Najväčšie množstvo projektov bolo zrealizovaných v oblasti katastra obce Mýto pod Ďumbierom ako poskytovateľa turistických služieb, kde sídlia aj tri významné organizácie cestovného ruchu – Klaster HOREHRONIE, OOCR NT juh, ZCR NT juh.

Po roku 2007 sa v území začali aktívne implementovať projekty prostredníctvom Miestnej akčnej skupiny Chopok juh v hodnote 2 504 019,- EUR.

3.1.4 Doteraz zrealizované projekty:

MAS Chopok juh

Implementácia Integrovanej stratégie rozvoja územia MAS Chopok juh 2007-2013 - **250419,00 EUR**

MAS Chopok juh – LAG Baranja -

Tourism and LEADER Knowledge Exchange between Croatia and Slovak Republic - **39956,00 €**

Opatrenie 3.2 B - Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu, časť B

Združenie cestovného ruchu NT juh - "Propagačné materiály a mediálna podpora ZCR NT juh" – **39570,00 EUR**

Združenie cestovného ruchu NT juh - "Marketingová kampaň ZCR NT juh" – **59950,00 EUR**

Klaster HOREHRONIE - združenie cestovného ruchu - "Podpora konkurencieschopnosti regiónu Horehronie" – **73340,00 EUR**

Združenie cestovného ruchu Nízke Tatry juh - "Marketing občianskeho združenia" - **39722,82 EUR**

Opatrenie 3.3 - Vzdelávanie a informovanie

VOX terra – Trvalý informačný servis nie len pre podnikateľov **– 69520,00 EUR**

Klaster HOREHRONIE – Informačné aktivity v oblasti cestovného ruchu v území MAS Chopok juh – **69560,00 EUR**

Občianske združenie nový vidiek - Komunikačné a marketingové zručnosti podnikateľských subjektov z územia MAS Chopok juh v oblasti cestovného ruchu a agroturistiky – **68920,00 EUR**

Opatrenie 3.4.1 - Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo

Obec Bystrá

Rekonštrukcia a modernizácia zrubového objektu „Dom slávnych rodákov“ – Bystrá – **218000,01 EUR**

Obec Predajná

Renovácia obradnej siete a výmena okien na obecnom úrade – Predajná **- 104546,54 EUR**

Obec Mýto pod Ďumbierom

Revitalizácia kultúrno-spoločenského areálu Mýto pod Ďumbierom **- 57999,99 EUR**

Obec Mýto pod Ďumbierom

Dobudovania bezdrôtového obecného rozhlasu – **13014,00 EUR**

Obec Jasenie

Oddychová zóna Rekonštrukcia kúpaliska obce Jasenie **- 70850,44 EUR**

Obec Jasenie

Oddychová zóna rekonštrukcia verejného kúpaliska Jasenie – II.etapa **- 24012,71 EUR**

Obec Horná Lehota

Oddychová zóna Detské ihrisko **- 31448,87 EUR**

Opatrenie 3.4.2 - Obnova a rozvoj obcí

Obec Mýto pod Ďumbierom

Rekonštrukcia obecných komunikácií Mýto pod Ďumbierom **- 298907,82 EUR**

Obec Mýto pod Ďumbierom

Revitalizácia okolia domu smútku a verejného priestranstva pred obecným úradom – **135130,00 EUR**

Obec Horná Lehota

Rekonštrukcia obecných komunikácií v obci Horná Lehota **- 92122,34 EUR**

Obec Mýto pod Ďumbierom

Rekonštrukcia obecných komunikácii v Myte pod Ďumbierom II. Etapa **- 324562,97 EUR**

Obec Ráztoka

Rekonštrukcia verejného osvetlenia v obci Ráztoka **- 21683,22 EUR**

Obec Mýto pod Ďumbierom

Most cez potok Štiavnička, Mýto pod Ďumbierom **- 31912,86 EUR**

Obec Mýto pod Ďumbierom

Stavebné úpravy chodníka a lávky cez potok Štiavnička - **31575,51 EUR**

Obec Mýto pod Ďumbierom

Stavebné úpravy príjazdovej komunikácie k mostu cez potok Štiavnička - **31483,72 EUR**

Obec Mýto pod Ďumbierom

Revitalizácia obecného centrálneho verejného priestranstva – stavebné úpravy - **31981,22** EUR

Obec Bystrá

Kamerový systém - **31669,28 EUR**

Obec Bystrá

Rekonštrukcia obecných komunikácií - **31411,89 EUR**

Obec Predajná

Revitalizácia okolia domu smútku - **31280,96 EUR**

Obec Predajná

Rekonštrukcia verejného priestranstva pri kultúrnom dome - **31942,23 EUR**

3.1.5 Zvláštnosti daného územia a jeho komparatívne výhody oproti ostatným územiam.

Územie MAS Chopok juh je jediným verejno-súkromným partnerstvom s členským mestom nad 20 000 obyvateľov v okrese Brezno a má komparatívne výhody a zvláštnosti v daných oblastiach:

- rozsiahla surovinová základňa drevnej hmoty,
- tradície priemyselnej výroby, tradície poľnohospodárskej výroby, tradícia čipkárstva,
- dostatok voľných, najmä hnedých plôch vhodných na budovanie priemyselných parkov,
- prírodné bohatstvo, chránené prírodné oblasti a prírodné pamiatky,
- vhodné prostredie pre zimné športy, športový rybolov a turistiku, agroturistiku a celkový rozvoj cestovného ruchu,
- existencia infraštruktúry a supraštruktúry pre rozvoj cestovného ruchu,
- kultúrne pamiatky (pamätná izba rodného domu básnika Jána Chalupku, pamätná izba upálenia ľudí fašistami vo vápenke Nemecká, pamätník SNP v Krpáčove, gotické kostoly, ľudová architektúra, prírodné zvláštnosti (Bystrianska jaskyňa), archeologická lokalita Hradisko a lokalita Hrádok pri Hornej Lehote, množstvo rodákov významných z oblasti kultúrneho a spoločenského života),

- folklór a živé kultúrne tradície (detský folklórny súbor Bociana), tradícia ochotníckeho divadla

3.1.6 Zaujímavosti regiónu Chopok juh

Všetky obce mikroregiónu Chopok juh paria do Národného parku Nízke Tatry (NAPANT), obce Bystrá, Mýto pod Ďumbierom a Ráztoka dokonca patria do 2. stupňa ochrany. Obec Nemecká zároveň spadá aj do oblasti Slovenského Rudohoria.

Obce Dolná Lehota a Jasenie zároveň patria do Národnej prírodnej rezervácie Skalka.

V katastri obce Horná Lehota je prírodná pamiatka kopec Hrádok, na ktorom sa našli vykopávky trilobitov. Tieto sú v súčasnosti vystavené v Pamätnej izbe Sama Chalupku, nachádzajúcej sa priamo v obci.

Na území obce Jarabá sú 3 pramene minerálnych vôd – Jasienok, Bachláč a Kunštová.

Kataster obce Jasenie patrí aj do prírodnej rezervácie Pod Latiborskou hoľou, ako aj do chráneného krajinného vtáčieho územia Nízke Tatry.

Obec Predajná spadá do prírodnej rezervácie Predajnianska slatina a do chráneného areálu Mitrová. Zároveň na území Predajnej sa nachádza prírodná pamiatka Jajkovská suť a prírodný výtvor Predajnianske vodopády. Vo viacerých obciach mikroregiónu sa nachádzajú zimné strediská cestovného ruchu, vybudované cyklotrasy a kvalitné podmienky pre letnú turistiku a aktívny odpočinok. Na územie Brezna zasahujú tri geomorfologické celky – Horehronské podolie, Nízke Tatry a Veporské vrchy. Centrálne územie mesta (intravilán) leží v Horehronskom podolí, rozprestierajúc sa prevažne v jej podcelku zvanom Breznianska kotlina. Tá zaberá väčšinu katastrálneho územia po oboch brehoch aluviálnej nivy rieky Hron, pričom na sever od intravilánu na Breznianskú kotlinu nadväzuje Bystrianske podhorie, na ktoré nadväzuje pohorie Nízke Tatry, zaberajúce severnú tretinu katastra mesta. Na Breznianskú kotlinu na juhu a juhovýchode katastra nadväzujú okrajovo i Veporské vrchy.

Kategorizácia územia v rámci Banskobystrického samosprávneho kraja vychádza z regionalizácie cestovného ruchu, ktorá hodnotí potenciál cestovného ruchu a zároveň určuje jeho jednotlivé nosné formy. V Banskobystrickom samosprávnom kraji sú jednotlivé regióny zadefinované z hľadiska ich významnosti nasledovne:

Názov	Kategória	Význam
Horehronský	2	národný
Pohronský	3	nadregionálny
Ipeľský	4	regionálny
Gemerský	3	nadregionálny

Ťažisko horského cestovného ruchu celého BBSK je v severnej časti kraja, kde sa nachádza NP Nízke Tatry.

Podľa hodnotenia a Prehľadu významných horských stredísk s lyžiarskymi areálmi v Banskobystrickom kraji sa stredisko Jasná Nízke Tatry ++ **(Chopok sever, juh) umiestnilo na 1. mieste!** (Zdroj: Slovenská agentúra pre cestovný ruch)

Celková dĺžka turistických značkovaných trás v regióne Brezno dosiahla 2. miesto s počtom 631,2 km. Medzi náročnejšie zimné turistické trasy patrí najmä atraktívny prechod hrebeňom Nízkych Tatier, výstupy na Ďumbier.

Bystrá:

- v blízkosti obce (kataster obce Valaská) sa nachádza kvapľová jaskyňa Bystrá, patrí medzi typické puklinové jaskyne, nachádza sa v nej liečebňa, v ktorej sa liečia choroby horných a dolných dýchacích ciest – speleoterapia;
- v blízkosti obce je vybudované prvé 18 - jamkové profesionálne golfové ihrisko na Slovensku "GRAY BEAR" na Táľoch;
- vyhľadávané lyžiarske areály.

Dolná Lehota:

- v katastri obce sa nachádza bývalá partizánska nemocnica a Pamätník padlým v SNP a 2. svetovej vojne na Krpáčove.

Horná Lehota:

- najväčšia archeologická lokalita v regióne - Hrádok pri Hornej Lehote (nálezisko trilobitov z čias Keltov);
- v katastri obce sú vyhľadávané lyžiarske areály, ako aj umelá vodná nádrž na Krpáčove;
- v blízkosti obce je vybudované prvé 18 - jamkové profesionálne golfové ihrisko na Slovensku "GRAY BEAR" na Táľoch.

Jarabá:

- v katastri obce je Pomník padlým v SNP;
- v obci sa nachádza ľudová architektúra - drevené zrubové domy.

Jasenie:

- obec je bývalá banská osada, ťažili sa tu vzácne kovy;
- od začiatku 19. storočia - spracovanie surového železa z vysokých pecí z Hronca a Pohronskej Polhory – Michalovej;
- pozoruhodné energetické technické dielo - vodná elektráreň pod návrším Rígeľ z roku 1923 - 1925, jej činnosť je založená na vode Jasenského potoka a jeho prítokov, privádzaných tunelovými náhonmi do nádrží nad elektrárňou;
- v Lomnistej doline na úpätí Chabenca sa nachádza pamätné miesto protifašistického odboja v rokoch 1944 - 1945 (sídlil tu Hlavný štáb partizánskeho hnutia generála Asmolova), zomrel tu Ján Šverma.

Mýto pod Ďumbierom:

- veľké zimné stredisko SKI - centrum Mýto pod Ďumbierom - organizuje podujatia v zjazdovom lyžovaní;
- v obci sa nachádza ľudová architektúra - drevené zrubové domy.

Nemecká:

- v katastri obce sa nachádza známy Pamätník protifašistického odboja - pamätná izba a torzo pece (vápenky), v ktorej bolo upálených 900 ľudí;
- obec založili nemeckí kolonisti, ktorí tu hľadali rudné ložiská;
- nachádza sa tu archeologická lokalita Hradisko;
- v rokoch 1888 -1889 tu pôsobil ako kaplán Jozef Murgaš;
- na území obce sa nachádza technická pamiatka - vodná elektráreň.

Podbrezová:

- železiarske tradície obce dokladá Hutnícke múzeum v obci;

- v časti Lopej je pamiatkovo cenný rímsko-katolícky kostol sv. Juraja z roku 1650 s oltárnym obrazom od slovenského vynálezcu bezdrôtovej rádiotelegrafie Jozefa Murgaša, ktorý bol aj výtvarným umelcom;
- sú tu pozostatky stavieb a zariadení svedčiace o pôvodnej železiarskej činnosti obce;
- chránená technická pamiatka na Chvatimechu – železničný most úzkokoľajnej Čiernohronskej železnice nad sútokom dvoch Hronov.

Predajná:

- v blízkosti obce sa nachádza nesprístupnená jaskyňa s nálezmi starých popolníc a rímskych mincí;
- v obci sa nachádza národná kultúrna pamiatka Vodný mlyn;
- na kopci Hrádok je vybudovaná Kalvária so 14 zastaveniami krížovej cesty;
- je tu Pomník padlým v 1. svetovej vojne a pamätná tabuľa k 30. výročiu SNP.

Ráztoka:

- obec sa nachádza v krasovej oblasti;
- v obci je Rímsko – katolícky kostol zasvätený sviatku Navštívenia Panny Márie z roku 1840 a kaplnka Sedembolestnej Panny Márie z roku 1942.

Brezno:

Sakrálne a mestské objekty

Rímskokatolícky kostol Nanebovzatia Panny Márie
Mestská zvonica
Evanjelický kostol
Hrobka Lehotzkých
Mestská radnica

3.1.7 Kultúrne, historické a prírodné zdroje

Celý mikroregión je svojimi prírodnými krásami a danosťami priam predurčený na turistiku, cestovný ruch, ako aj aktívny oddych. V katastri mikroregiónu sa nachádzajú štyri hlavné strediská cestovného ruchu – Chopok južná strana so Srdiečkom, Tále, Čertovica

a Krpáčovo. Služby cestovného ruchu, vrátane ubytovacích možností poskytuje množstvo zariadení od veľkých hotelov, penziónov, chát až po ubytovanie v súkromí.

V ponuke aktívneho odpočinku je množstvo atraktívnych, v turistických mapách označených turistických chodníkov rôznej dĺžky a obtiažností, cyklotrasy Lopej, Dolná Lehota, Krpáčovo, Tále, Bystrá, Chvatimech, veľké 18 - jamkové golfové ihrisko na Táľoch. Z ďalších možností aktívneho vyžitia počas letnej sezóny je tu Bystrianska jaskyňa a jaskyňa Mŕtvych netopierov, splav Hrona, kúpaliská v Podbrezovej a na Táľoch, vodná nádrž na Krpáčove, ako aj Čiernohronská železnička. V zimných mesiacoch je tu možnosť využitia množstva lyžiarskych vlekov a svahov. Potoky a bystriny v jednotlivých dolinách mikroregiónu sú rajom pre rybárov, najmä kvôli pstruhom potočným alebo jedinečným pstruhom kamenáčom.

Návštevou mikroregiónu Chopok juh ľudia nielen zrelaxujú, ale spoznajú krásy tohto kúta Slovenska, jeho historických a kultúrnych pamiatok, s možnosťou kvalitne si zašportovať alebo jednoducho oddýchnuť si.

Počet múzeí v okrese v priemere klesá. Do roku 2013 klesol ich počet na 3. Významnými
zariadeniami sú Horehronské múzeum v Brezne, ako aj Hutnícke múzeum v Podbrezovej.
Hutnícke múzeum v Podbrezovej sa zameriava na históriu hutníctva v regióne, vznik Železiarní
Podbrezová a ich vplyv na rozvoj regiónu.

3.1.8 Demografický vývoj obyvateľstva

Sídelná štruktúra územia je výrazne ovplyvnená krajinným prostredím, ktoré limitovalo jej plošný rozvoj. Územím okresu prechádza pohronská sídelná rozvojová os, ktorú tvoria sídla ležiace v nive rieky Hron. Ťažiskom osídlenia regionálneho významu je zoskupenie sídiel okolo subregionálneho centra, obce Podbrezová a mesta Brezna. V tomto ťažisku sa kumuluje sídelná a hospodárska funkcia. Sídla vyššej veľkostnej kategórie vytvárajú uzlovo-pásovú štruktúru s pomerne silnou hospodárskou základňou - Nemecká, Predajná, Podbrezová, Brezno, ktoré tvoria samostatné sídelné jednotky s hospodárskou základňou a zodpovedajúcou občianskou vybavenosťou.

Špecifickú štruktúru osídlenia tvoria horské a podhorské obce mimo hlavných komunikačných trás, ktorých obsluhu zabezpečujú komunikačne najbližšie sídla v údoliach.

Obec/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brezno	22772	22728	22573	22417	22297	22221	22116	22019	21950	21778	21827	21703	21534	21331
Dolná Lehota	690	728	719	712	718	735	730	731	742	738	786	779	769	764
Horná Lehota, okres Brezno	596	576	576	562	566	573	583	603	594	597	585	596	598	596
Jarabá	38	45	45	48	50	46	44	39	39	48	46	48	45	42
Jasenie	1115	1111	1098	1104	1099	1095	1105	1113	1104	1116	1187	1188	1197	1197
Mýto pod Ďumbierom	545	551	543	542	545	546	537	526	525	528	526	518	519	524
Nemecká	1790	1824	1798	1813	1817	1843	1850	1841	1838	1845	1845	1829	1810	1826
Podbrezová	4182	4225	4201	4171	4176	4133	4135	4109	4102	4088	4057	4057	4014	3965
Predajná	1287	1363	1397	1384	1386	1371	1368	1382	1385	1364	1354	1335	1341	1338
Ráztoka	304	294	289	294	296	296	293	287	278	286	288	284	279	281
Bystrá, okres Brezno	205	204	199	200	200	199	188	186	185	192	194	188	193	193
Spolu	**33524**	**33649**	**33438**	**33247**	**33150**	**33058**	**32949**	**32836**	**32742**	**32580**	**32695**	**32525**	**32299**	**32057**

Tabuľka 2 - Chronologický vývoj celkového počtu obyvateľov v území MAS Chopok juh

K 31. 12. 2014 žilo na území obci občianskeho združenia „Miestna akčná skupina Chopok juh“ 32 057 obyvateľov z čoho 21 331 tvorila populácia mesta Brezno a zvyšných 10 726 tvorilo obyvateľstvo 10 obcí (podľa údajov Štatistického úradu SR). Z uvedených 10 obcí Podbrezová, nemecká, Predajná a Jasenie majú počet obyvateľov na 1000. Dolná Lehota, Horná Lehota, Mýto pod Ďumbierom, Ráztoka, Bystrá a Jarabá majú počet obyvateľov menší ako 1000 obyvateľov. Najmä u obcí Mýto pod Ďumbierom a Bystrá je tento údaj spôsobený veľkým počtom rekreačných objektov, ktoré nie sú trvalo obývané, ale sú využívané na rekreačné účely obyvateľmi z iných Častí Slovenska (napr. Bratislavský kraj). Vývoj počtu obyvateľov kopíruje trend posledných rokov typický pre moderné ekonomiky kedy nastáva migrácia obyvateľstva z vidieka do veľkých miest, čo spôsobuje znižovanie celkového počtu obyvateľov, ako môžeme vidieť v grafe nižšie. Migrujúce obyvateľstvo ja zväčša obyvateľstvo v produktívnom, alebo predproduktívnom veku, čo spôsobuje zvyšovanie podielu starnúceho obyvateľstva v území MAS CHJ, ktoré je ešte zvýraznený celoslovenským vývojovým trendom starnutia populácie. Príčinou je predovšetkým zásadná zmena reprodukčného správania, ktorá viedla k tomu, že plodnosť populácie Slovenska sa dostala pod úroveň jednoduchej reprodukcie a následne sa začala transformácia vekovej štruktúry vedúca k regresívnej populačnej štruktúre a populačnému starnutiu. Svoj podiel na starnutí populácie má, samozrejme aj zlepšovanie zdravotnej starostlivosti a predlžovanie života jednotlivcov, čo dlhodobo potvrdzuje nárast strednej dĺžky života pri narodení.

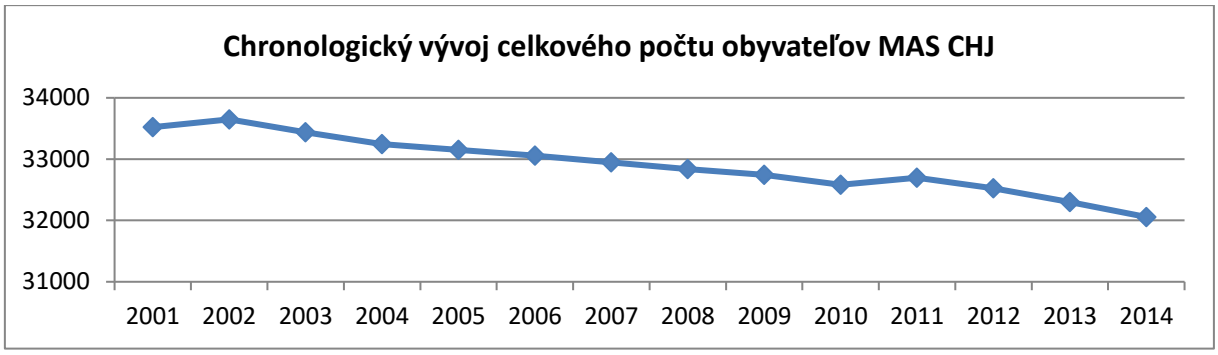

Graf 2 - Chronologický vývoj celkového počtu obyvateľov v území MAS Chopok juh

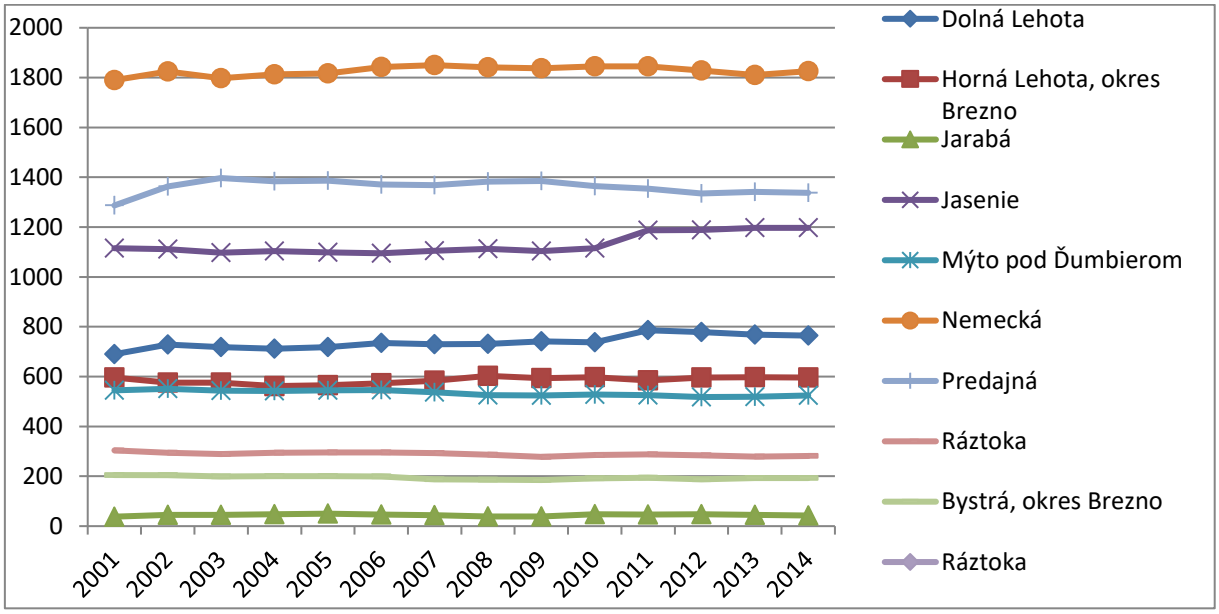

Graf 3 - Chronologický vývoj počtu obyvateľov MAS CHJ v obciach do 2 000 obyvateľov

Z uvedených údajov je možné pozorovať nasledovné vývojové tendencie v demografickej oblasti:

1. V obciach s počtom obyvateľov do 2 000 nie je taký výrazný pokles populácie, pričom je možné z dlhodobého hľadiska hovoriť skôr o stagnácii počtu obyvateľov.
2. V obciach s počtom obyvateľov nad 2 000 je zrejmá tendencia dlhodobého poklesu obyvateľstva. Jedná sa o mesto Brezno a obec Podbrezová, v ktorých je zreteľný dlhodobý každoročný úbytok počtu obyvateľov.

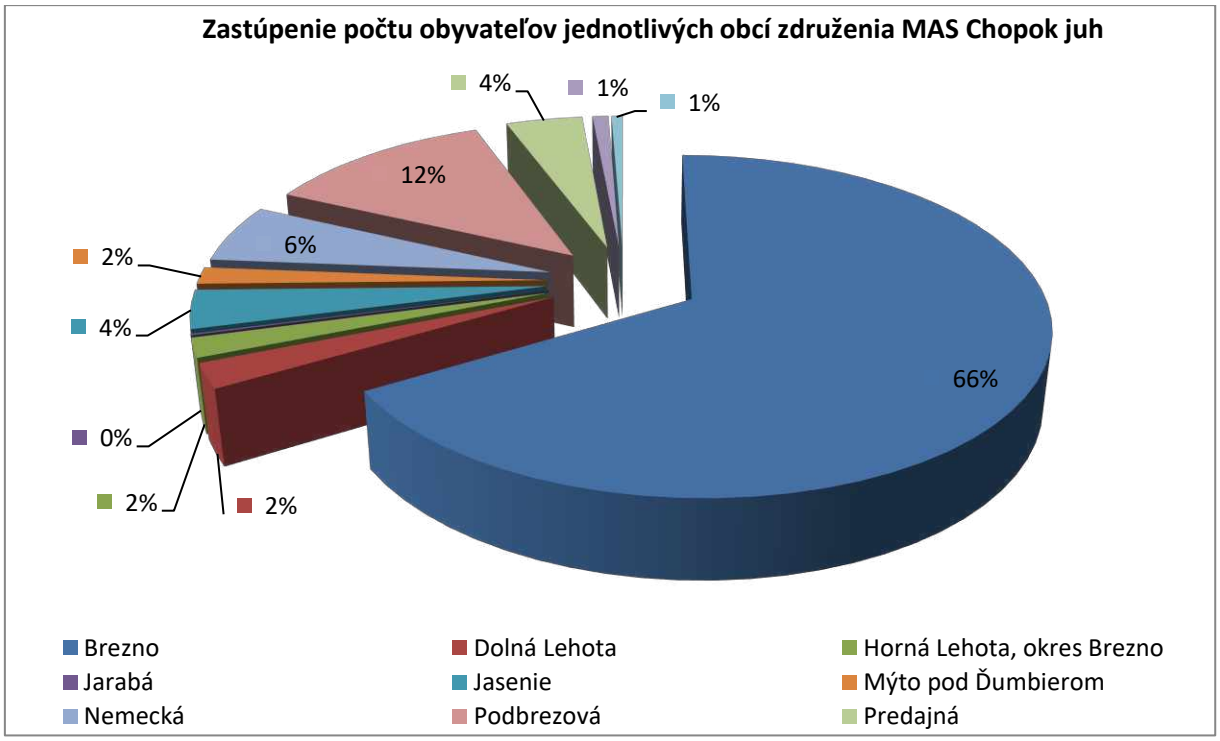

Graf 4 - Zastúpenie jednotlivých obcí na celkovom počte obyvateľstva

Z hľadiska počtu obyvateľov v jednotlivých obciach je najväčšou obcou (ak abstrahujeme od mesta Brezno) obec Podbrezová s počtom obyvateľov 3 965. Demografický vývoj v uvedenej obci kopíruje trend celého územie v postupnom úbytkom počtu obyvateľov v posledných rokoch. Tento trend je výrazný najmä pri meste Brezno a väčších obciach pričom pri obciach malých nie je tento trend typický.

Druhou najväčšou obcou je obec Nemecká s 1 826 obyvateľmi. V prípade tejto obce už nie je prítomný trend poklesu počtu obyvateľov, pričom tento dlhodobo kolíše okolo uvedenej hodnoty bez jednoznačného dlhodobého trendu rastúceho, alebo klesajúceho.

Nasleduje Predajná s 1 338 obyvateľmi, Jasenie s 1 197, Dolná Lehota s 764, Horná Lehota s 596, Mýto pod Ďumbierom s 524 obyvateľmi, Ráztoka s 281, Bystrá s 193 a Jarabá s 42 obyvateľmi. V týchto obciach je výška populácie viac menej stabilná a nenasleduje trend postupného znižovania počtu obyvateľstva.

Vekové zloženie obyvateľstva

Graf 5 - Vekové zloženie obyvateľstva MAS Chopok juh

Vek/rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(Predproduktívny vek)	7364	7127	6859	6566	6328	6128	5886	5634	5386	5181	5036	4884	4711	4595	4548	4573	4520	4469	4371
15-64 rokov (Produktívny vek)	23293	23523	23665	23883	24038	24265	24384	24382	24370	24439	24341	24294	24256	24191	24033	23899	23641	23316	23025
65 a viac rokov (Poproduktívny vek)	3153	3207	3222	3283	3330	3363	3379	3422	3491	3530	3681	3771	3869	3956	3999	4223	4364	4514	4661

Tabuľka 3 - Vývoj vekového zloženia obyvateľov MAS Chopok juh

Z hľadiska vekového zloženia populácie územia tvorí 71,83 % obyvateľstvo v produktívnom veku (15-64 rokov života), 13,64 detí vo veku do 15 rokov a 14,54 seniorov v veko nad 65 rokov. Napriek tomu, že počet obyvateľov v produktívnom veku prevyšuje celoslovenský priemer(71,14 %), počet detí do 15 rokov je pod celoslovenským priemerom (15,32%) a naopak podiel obyvateľstva nad 65 rokov prevyšuje celoslovenský priemer (13,54).

Z uvedených údajov je zrejmý najmä pokles počtu obyvateľstva do 15 rokov a to sústavne od roku 1996, pričom pokles obyvateľstva v produktívnom veku je miernejší a prítomný až od roku 2006 a v rokoch nasledujúcich. Naopak počet obyvateľov nad 65 rokov neustále rastie. Absolútny nárast počtu obyvateľov nad 65 rokov je o to významnejší, že celkový počet obyvateľov územia neustále klesá.

Graf 6 - Vekové zloženie obyvateľstva

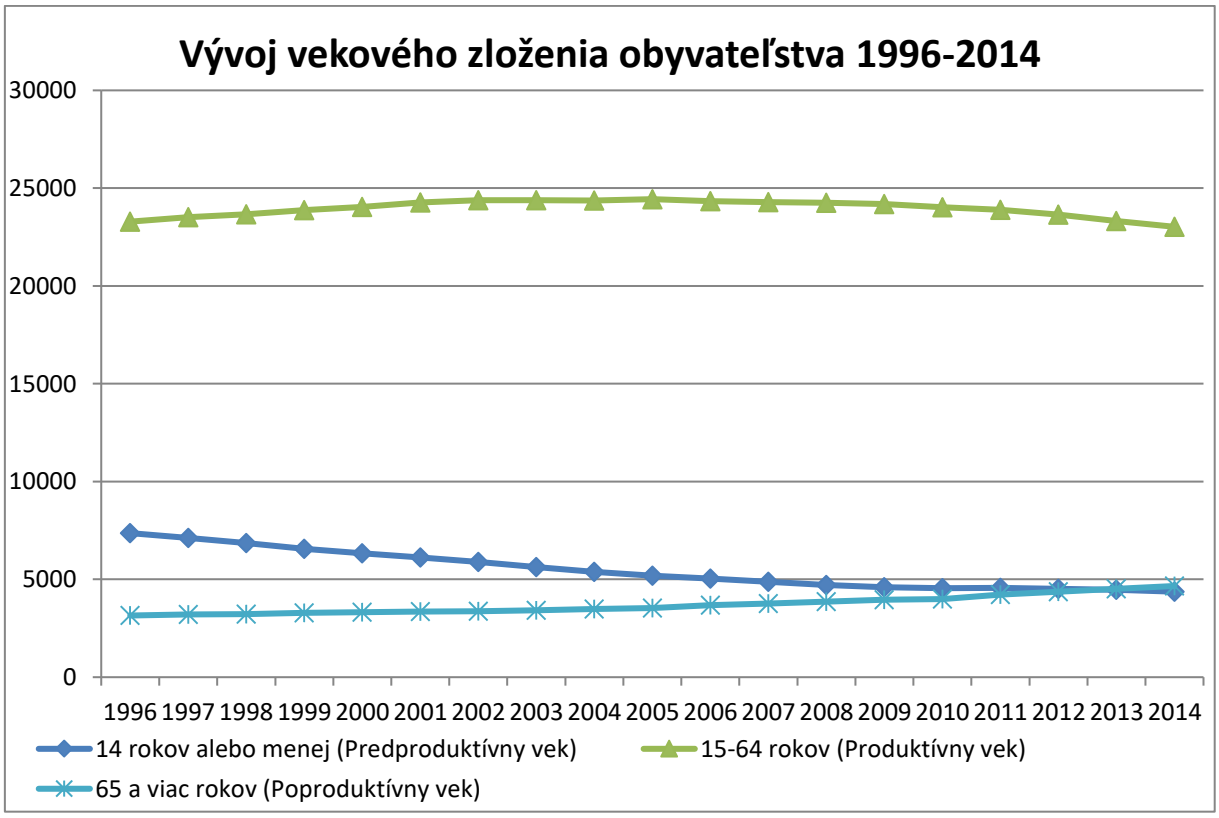

Graf 7 - Vekové zloženie obyvateľstva - Vývojové tendencie

Z hľadiska zastúpenia pohlaví prevažuje zastúpenie žien, avšak len veľmi mierne 51 % k 49% mužov. V absolútnom vyjadrení je to 16 493 žien a 15 564 mužov. Rozdiel medzi jednotlivými obcami sú prítomné, pričom v niektorých obciach prevažuje počet mužov

(Bystrá, Mýto pod Ďumbierom, Jarabá, Dolná Lehota) a najmä vo veľkých obciach (Nemecká, Podbrezová a meste Brezno) prevažuje počet žien.

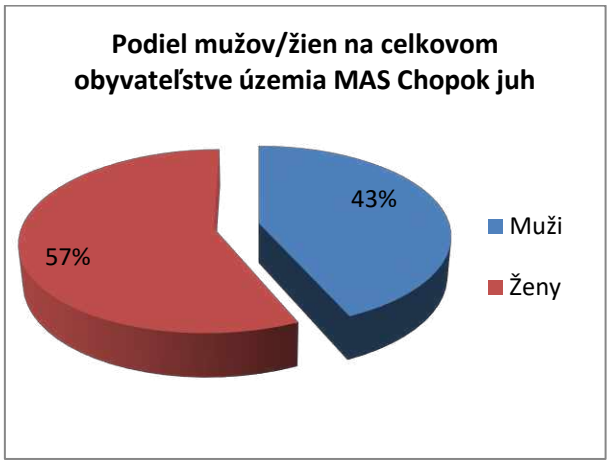

Graf 8 - Zastúpenie mužov a žien na obyvateľoch MAS CHJ

Z hľadiska vývoja počtu žien/mužov môžeme konštatovať, že pokles obidvoch skupín je rovnomerný, a teda nedochádza k prehlbovaniu rozdielov medzi zastúpením žien a mužov na celkovej populácii sledovaného územia.

Vývojové trendy kopírujú trend celkového počtu obyvateľov regiónu a má teda klesajúcu tendenciu.

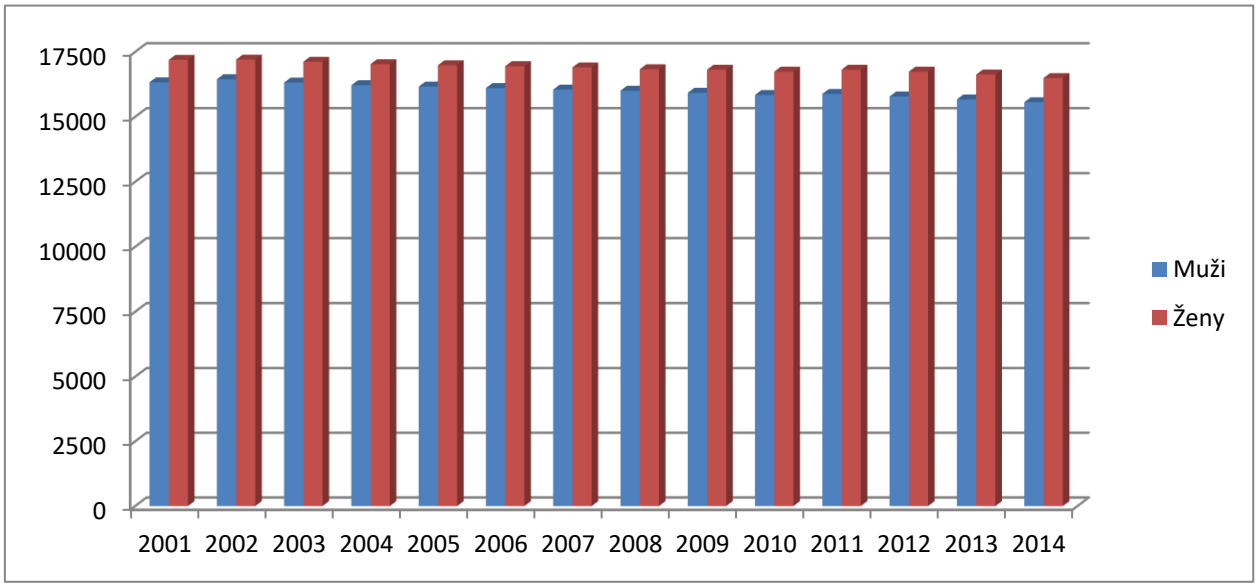

Graf 9 - Vývoj počtu mužov a žien v území Chopok juh 2001 – 2014

Prírastok/úbytok obyvateľstva

V regióne je možné dlhodobo sledovať negatívny vývoj prírastku obyvateľstva, pričom za sledované obdobie (10 rokov) sa každoročne jednalo o úbytok obyvateľstva. Prirodzený prírastok v roku 2014 bol vo všetkých obciach okrem Ráztoky (1), Bystrej (0) a Mýta pod Ďumbierom (0) negatívny, čo znamená, že počet živonarodených detí je nižší ako počet umretých osôb. Táto situácia odzrkadľuje už spomínaný demografický vývoj, kedy v regióne ubúda počet mladých ľudí a zvyšuje sa počet seniorov. Migračné saldo je negatívne najmä vo väčších obciach (mesto Brezno, Podbrezová) a kladné v obciach menších. Samozrejme aj tento trend má svoje výnimky. Problémom je najmä vysídľovanie územia

pôvodnými obyvateľmi, pričom ich príbytky sú následne predané a zmenená najmä na rekreačné domy, pričom v týchto prípadoch sa jedná len o víkendové domy/chaty a teda vplyv tejto situácie na vývoj obyvateľstva má negatívny charakter, nakoľko sa znižuje počet trvalo (celoročne) osídlených domov v regióne. Najmä v turisticky dobre situovaných obciach ako Mýto pod Ďumbierom, Bystrá, Jarabá, je viac ako 30% rodinných domov využívaných buď ako víkendové domy/chaty, alebo na účely podnikania osobami, ktoré nemajú trvalý pobyt v danom území.

Obec	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brezno	-120	-76	-105	-97	-69	-172	-103	-124	-169	-203
Dolná Lehota	6	17	-5	1	11	-4	10	-7	-10	-5
Horná Lehota, okres Brezno	4	7	10	20	-9	3	-5	11	2	-2
Jarabá	2	-4	-2	-5	0	9	-5	2	-3	-3
Jasenie	-5	-4	10	8	-9	12	24	1	9	0
Mýto pod Ďumbierom	3	1	-9	-11	-1	3	-4	-8	1	5
Nemecká	4	26	7	-9	-3	7	-6	-16	-19	16
Podbrezová	5	-43	2	-26	-7	-14	-1	0	-43	-49
Predajná	2	-15	-3	14	3	-21	4	-19	6	-3
Ráztoka	2	0	-3	-6	-9	8	-2	-4	-5	2
Bystrá, okres Brezno	0	-1	-11	-2	-1	7	-10	-6	5	0
Spolu	**-97**	**-92**	**-109**	**-113**	**-94**	**-162**	**-98**	**-170**	**-226**	**-242**

Tabuľka 4 - Celkový prírastok obyvateľstva (2005-2014)

Obec/2014	Prirodzený prírastok obyvateľstva (Osoba)	Migračné saldo (Osoba)	Celkový prírastok obyvateľstva (Osoba)
Brezno	-21	-182	-203
Dolná Lehota	-7	2	-5
Horná Lehota, okres Brezno	0	-2	-2
Jarabá	-1	-2	-3
Jasenie	-4	4	0
Mýto pod Ďumbierom	0	5	5
Nemecká	3	13	16
Podbrezová	-10	-39	-49
Predajná	-11	8	-3
Ráztoka	1	1	2
Bystrá	0	0	0
Spolu	**-50**	**-192**	**-242**

Tabuľka 5 - Podiel migračného salda a prirodzeného prírastku na celkovom prírastku (2014)

Príčiny demografických pohybov obyvateľstva:

- Zníženie pôrodnosti a zvýšenie úmrtnosti obyvateľstva;
- Starnutie populácie;
- Zlá sociálna situácia na vidieku;
- Odliv kvalifikovaných a mladých ľudí do iných regiónov a EÚ;

- Nízky počet pracovných miest na vidieku;
- Nižšia mzda v porovnaní s veľkými mestami;
- Horšia vedomostná základňa obyvateľstva;
- Nižšie sklony k podnikaniu;
- Obmedzená dostupnosť základných služieb pre obyvateľov (lekár/lekáreň, škola, kultúrne vyžitie atď.)

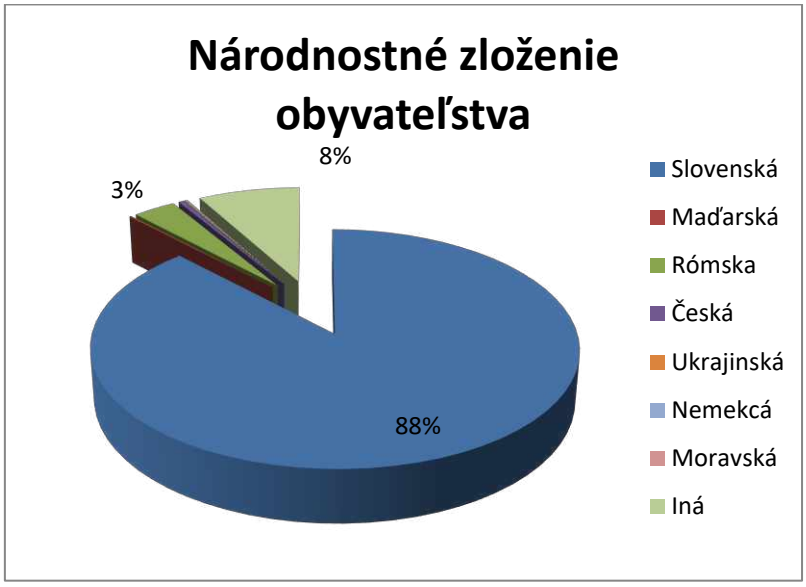

Z hľadiska národnostného zloženia prevláda slovenská národnosť s 88%, pričom druhou najpočetnejšou je národnosť rómska s 3%, česká s menej ako 0,3% a maďarská s menej ako 0,1%. Zvyšných 8% obyvateľov je inej, alebo nezistenej národnosti.

Graf 10 - Národnostné zloženie obyvateľstva

Čo sa týka rómskej situácie na území, Rómov, ktorí bývajú v meste Brezno, bolo iba o 227 menej ako tých, ktorí majú pobyt v niektorej z obcí okresu. V meste teda môže bývať 82% všetkých Rómov v okrese. Problematika inklúzie marginalizovaných rómskych komunít je ťaživým sociálnym a ekonomickým problémom v mnohých krajinách EÚ a regiónoch SR, ale aj príkladom stretu kultúr. Efektívne a trvalé riešenie tejto problematiky bude vyžadovať koncentrované úsilie a sústredenie ľudských i finančných kapacít na medzisektorovej úrovni s dôrazom na spoluprácu s rómskym etnikom.

3.1.9 *Nezamestnanosť*

Obec/rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brezno	1 481	1 276	1 116	1 161	1 926	1 954	1 956	2 059	1 616	1494
Bystrá, okres Brezno	5	7	10	9	7	13	8	7	6	6
Dolná Lehota	86	57	60	71	110	105	92	91	81	81
Horná Lehota, okres Brezno	35	26	32	34	61	45	59	49	50	41
Jarabá	5	3	3	4	5	7	5	4	1	3
Jasenie	72	65	37	40	97	103	85	102	88	73
Mýto pod Ďumbierom	23	20	29	26	32	24	30	30	21	21
Nemecká	111	107	72	69	185	159	164	147	143	131
Podbrezová	300	218	183	178	346	327	316	339	298	291
Predajná	72	54	29	43	103	95	111	97	93	98
Ráztoka	16	17	12	12	24	22	22	23	17	13
Spolu	**2 206**	**1 850**	**1 583**	**1 647**	**2 896**	**2 854**	**2 848**	**2 948**	**2 414**	**2252**

Tabuľka 6 - Počet evidovaných uchádzačov o zamestnania

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Okres Brezno	15,04	13,30	10,81	11,35	18,36	18,00	18,41	19,15	15,97	13,41

Tabuľka 7 - Evidovaná miera nezamestnanosti

Evidovaná miera nezamestnanosti bol a v roku 2014 na úrovni 13,41 pričom však existujú veľmi výrazné výkyvy v jednotlivých rokoch. Veľká časť zamestnancov pracuje ako sezónni pracovníci, alebo dochádzajú za prácou mimo regiónu, prípadne pracujú v zahraničí.

Nový fenomén ekonomických procesov, ktorý bezprostredne ovplyvňuje aj ekonomické zapojenie obyvateľstva do hospodárskeho života, je nezamestnanosť. Príčinou nezamestnanosti obyvateľov v obciach je vlastná strata motivácie pracovať a zabezpečovať si prácou aspoň štandard kvality života. Podľa zistení sú v obciach takýto obyvatelia dobrovoľne nezamestnaní, s nedostatkom iniciatívy riešiť si vlastnú nepriaznivú situáciu, a preto sa pomoc obcí sústreďuje na poskytovanie poradenstva a pomoci, s prevahou materiálnej pomoci – poskytovanie primeraného bývania, základných životných podmienok a ošatenia.

3.1.10 *Infraštruktúra a miestne služby*

Školstvo

Demografický vývoj daného územia má výrazný vplyv na vývoj školstva v danom regióne. Niektoré z obcí boli nútené zrušiť základné školy vzhľadom na vývoj počtu žiakov v danej obci a skutočnosti, že napriek dostupnosti školského zariadenia v obci, boli deti umiestňované do zariadení vo väčších obciach (Podbrezová), alebo meste Brezno. Žiadne školské zariadenie nemajú 3 obce – Bystrá, Jarabá a Ráztoka. Vzdelávacie potreby v týchto obciach sú však plne pokryté susednými obcami a to Podbrezovou a Mýtom pod Ďumbierom

v prípade Jarabej a Bystrej, a obcou Nemecká v prípade Ráztoky. Väčšina obcí s výnimkou menovaných troch disponuje materskou školou. Rovnako základné školy sú vo všetkých obciach s výnimkou troch menovaných, avšak v prípade Dolnej Lehoty, Hornej Lehoty a Jasenia sa jedná len o takzvané málotriedky, len s prvým stupňom (1 – 4 ročník). Základné školy s druhým stupňom sú okrem mesta Brezno dostupné v obciach Podbrezová, Nemecká a Predajná. Inštitúcie poskytujúce stredoškolské vzdelanie sú dostupné len v obci Podbrezová a v meste Brezno. V meste Brezno sa taktiež nachádza špeciálna škola, pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Taktiež sa tu nachádza Základná umelecká škola.

Obec/Zariadenie	Domovy mládeže	Gymnaziá	MŠ	SOŠ	ŠJ	Špeci. Š	ZŠ (1-4roč)	ZŠ (1-9roč)	ZUŠ
Brezno	2	1	6	4	5	1	0	3	1
Bystrá	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dolná Lehota	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Horná Lehota	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Jarabá	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jasenie	0	0	1	0	1	0	1	0	0
Mýto pod Ďumbierom	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Nemecká	0	0	1	0	1	0	0	1	0
Podbrezová	1	1	3	1	1	0	0	1	0
Predajná	0	0	1	0	1	0	0	1	0
Ráztoka	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabuľka 8 - Prehľad školských zariadení v území (MŠ- materská škola, ŠJ- školská jedáleň, ZŠ- základná škola, ZUŠ- základná umelecká škola)

Vývojové trendy v oblasti vzdelávania smerujú k znižovaniu školských zariadení v malých obciach a sústredenie týchto zariadení v obciach s väčším počtom obyvateľov, prípadne blízkych mestách. Tento vývoj je spôsobený jednak nižšou rodivosťou detí v danom území, čo má za následok nízky počet žiakov v jednotlivých školách a teda ich prevádza je pre obec pomerne komplikovaná. Niektoré obce vzniknutú situáciu riešia napríklad zvozom žiakov z danej obce z a do školy, napríklad obec Mýto pod Ďumbierom zabezpečuje odvoz žiakov do a zo školy v meste Brezno prostredníctvom minibusu. Tento spôsob má veľmi pozitívne ohlasy u obyvateľov obce, nakoľko je bezpečný, efektívny, dieťa nemusí samé prechádzať cez cestu/križovatky a ja priamo bez zastávok privezené zo školy domov.

Zdravotníctvo

Z hľadiska dostupnosti lekárskych služieb a zariadení, hra najvýznamnejšiu úlohu mesto Brezno, ktoré ako jediné disponuje nemocnicou a službou rýchlej zdravotníckej pomoci. Praktický lekár pre dospelých je dostupný taktiež v obciach Podbrezová a Predajná,

pričom do ostatných obcí, ako napríklad Ráztoka chodí lekár jeden deň v týždni, aby boli pokryté potreby lokálneho obyvateľstva. Praktický lekár pre deti ako aj stomatológ a lekárne sa nachádzajú len v meste Brezno a v obci Podbrezová. Ambulancia špecialistov sa nachádzajú taktiež primárne v meste Brezno, až 55 pričom 2 špecialisti pôsobia v Podbrezovej a 1 v Mýte pod Ďumbierom. Všetky vážnejšie prípady sú riešené v nemocnici Brezno, prípade prevážané do Fakultnej nemocnice s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici.

Obec/druh zariadenia	Nemocnica	TF a HE	Lekáreň	PL DO	PL DE	Stomatológ	GYN	ŠPEC	RZP
Brezno	1	1	9	8	5	14	6	55	2
Bystrá	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dolná Lehota	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Horná Lehota	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jarabá	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jasenie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mýto pod Ďumbierom	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Nemecká	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Podbrezová	0	0	1	2	2	3	2	2	0
Predajná	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Ráztoka	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabuľka 9 - Zariadenia zdravotnej starostlivosti v regióne (TF a HE - Transfúziologické a hematologické oddelenie, PL DO - praktický lekár pre dospelých, PL DE - praktický lekár pre deti, GYN - gynekológ, ŠPEC - špecialista, RZP - rýchla zdravotná pomoc)

Kultúra

Región ma k dispozícii viacero zariadení pre trávenie voľného času. Všetky obce okrem Bystrej a Jarabej disponujú futbalovým štadiónom, a to aj napriek skutočnosti, že nie všetky obce majú vlastné futbalové mužstvo. Okrem hrania futbalu sa tieto priestory využívajú aj na organizáciu rôznych kultúrnych a spoločenských podujatí, ako napríklad dni obce, rôzne festivaly, vystúpenia a predstavenia. Rovnako všetky obce s výnimkou Dolnej Lehoty a Jarabej majú zriadenú obecnú knižnicu, pričom aj v uvedených dvoch obciach je možné si zapožičať dostupnú literatúru avšak knižnica nie je samostatnou zložkou zriadenou obcou a preto v údajoch zo Štatistického úradu nefigurujú v zozname knižníc. Posledné funkčné kino v regióne sa nachádza v meste Brezno. Posledné kino mimo mesta Brezno bolo v Podbrezovej pričom bolo zrušené v roku 2009. Kultúrno-osvetové zariadenia fungujú v obciach Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Podbrezová, Ráztoka a v meste Brezno. V regióne taktiež pôsobí detský folklórny súbor Klások z Pobrezovej, ktorý okrem Podbrezovej pôsobí aj v obci Mýto pod Ďumbierom, ktoré poskytlo súboru priestory pre

nácvik na obecnom úrade. V obci Ráztoka pôsobí Divadelný ochotnícky súbor Ráztočan, ako aj Detský divadelný súbor Ráztočan. V regióne taktiež pôsobí viacero organizácií a spolkov zameraných na históriu a kultúru ako napríklad Fotoklub Granus v Podbrezovej, Klub vojenskej histórie (KVH) ČSĽA Anthropoid v Mýte pod ďumbierom a iné. Každoročne sa taktiež organizujú rôzne podujatia v jednotlivých obciach ako napr. Ráztocký sviatok - Ráztoka, Baranie hrče – Jasenia, Fašiangy na Mýte – Mýto pod Ďumbierom, Ďumbierfest – Brezno, Dolnolehotská heligónka – Dolná Lehota, Dni Obce – Bystrá, Predajná, Mýto pod Ďumbierom atď., Horehronské slávnosti zborového spevu – Brezno, a mnoho ďalších.

Situácia v školstve, zdravotníctve, sociálnych a iných verejných službách.

Záujem o službu typu domov dôchodcov a domov sociálnych služieb je v tejto lokalite vyšší ako súčasná ponuka zariadení sociálnych služieb. Nadmerný záujem prejavujú obyvatelia o Domov dôchodcov a Domov sociálnych služieb LUNA v Brezne z toho titulu, že ide o nadštandardné zariadenie, ktoré má charakter prirodzeného prostredia. Obyvatelia bývajú v klasických bytových jednotkách, kde majú zabezpečené maximálne súkromie.

Ďalším dôvodom vysokého záujmu je aj absencia terénnych sociálnych služieb v tejto lokalite, ako je napr. opatrovateľská služba a prepravná služba. Odhliadnuc od predmetného zariadenia, ostatné zariadenia tohto typu nevykazujú väčší záujem o takúto sociálnu službu. V lokalite okresu Brezno sa nachádzajú 2 domovy sociálnych služieb (Brezno, Nemecká) a pre klientov s mentálnym a psychickým postihom funguje Dom sociálnych služieb v Hronci.

Pri cieľovej skupine muži s takýmto postihnutím nezaznamenávame väčší dopyt, avšak pri cieľovej skupiny ženy je ponuka nižšia ako dopyt. Mierne zvýšený dopyt súčasne sledujeme u cieľovej skupiny deti. Vzhľadom na to, že predmetná služba má celoregionálnu pôsobnosť, bude VÚC BB tento stav riešiť podporením nového zariadenia. Analýza ďalej preukázala, že asi u 10 % klientov, ktorí sú v súčasnej dobe umiestnení v týchto zariadeniach by postačovala starostlivosť v rodine – dohľad, asistentská služba, nakoľko ide o ľahký stupeň postihnutia.

Jediným zariadením sociálnych služieb v mikroregióne Chopok juh je Domov dôchodcov a Dom sociálnych služieb Hron v obci Nemecká, ktorého zriaďovateľom je Banskobystrický VÚC. V súčasnosti má toto zariadenie 25 zamestnancov, ktorí poskytujú starostlivosť 50 klientom.

Ďalšie sociálne služby v zariadeniach sociálnych služieb sú zriadené na ostatnom území Banskobystrického samosprávneho kraja, ktoré pokrývajú potreby aj obyvateľov obcí mikroregiónu Chopok juh, v rámci dostupnosti služieb. Obce mikroregiónu - Mýto pod

Ďumbierom, Nemecká, Jasenie a Predajná zabezpečujú sociálnu starostlivosť prostredníctvom opatrovateľskej a ošetrovateľskej služby pre starších obyvateľov svojich obcí. Obec Ráztoka plánuje v blízkej budúcnosti zaviesť v obci opatrovateľskú službu, v súčasnosti 1 osoba sa zaškoľuje. Obce – Dolná Lehota, Horná Lehota, Mýto pod Ďumbierom, Nemecká, Jasenie a Predajná taktiež zabezpečujú pre sociálne odkázaných občanov rozvoz stravy/obedov, ktorej služby v súčasnosti spolu využíva 35 občanov mikroregiónu. Strava je zabezpečovaná väčšinou zo školských jedální miestnych materských/základných škôl, príp. z miestnych reštaurácií.

Sociálna situácia obyvateľov jednotlivých obcí je vzhľadom na možnosti zabezpečiť si príjem vlastnou prácou pomerne slabá, obyvatelia obcí väčšinou dochádzajú za prácou do okolitých obcí a miest, najmä do Podbrezovej a Brezna alebo podnikajú priamo na území svojej obce, príp. v okolitých obciach, mimo mikroregiónu.

V rámci ponuky služieb samosprávy pre obyvateľov a najmä návštevníkov mesta v oblasti turizmu bola v roku 1995 zriadená Turisticko-informačná kancelária (TIK), ktorá je od roku 2005 súčasťou Mestského kultúrneho strediska (MsKS), ktoré je príspevkovou organizáciou mesta. TIK ponúka pre turistov a návštevníkov mesta platené služby (predaj suvenírov, spomienkových predmetov, máp či vstupeniek na kultúrne podujatia, ponuka sprievodcu mestom) i bezplatné služby (poskytovanie informácií a propagačných materiálov o Brezne a regióne Horehronie vo viacerých jazykoch).

Mesto Brezno je nielen hospodárskym, administratívnym a kultúrno-spoločenským centrom okresu, no zároveň plní i funkciu nástupného centra do Nízkotatranskej a Poľanskej oblasti cestovného ruchu. Strategické materiály Banskobystrického samosprávneho kraja identifikujú v okolí Brezna viacero rekreačných oblastí, ktoré spadajú aj do regiónu Chopok juh.

V regióne pôsobia okrem podnikateľských subjektov a samosprávy aj neziskové organizácie, ktoré sú založené na určitým účelom napr. rozvoj regiónu, kultúra, šport, cestovný ruch a pod. Medzi významné inštitúcie v regióne patrí Klaster HOREHRONIE, Združenie cestovného ruchu Nízke Tatry Juh, OOCR Nízke Tatry juh, občianske združenia a pod. Členom MAS Chopok juh sú aj subjekty, ktoré pôsobia ako regionálne inštitúcie a svojimi aktivitami prispievajú k rozvoju MAS z pohľadu neziskového sektora.

V oblasti verejnej správy disponuje územie 11 obecnými úradmi s potrebným vybavením pre potreby občana jednotlivej obci/mesta.

Prehľad zručností obyvateľstva.

V 18. až 20. storočí bola obec Dolná Lehota jednou z čipkárskych obcí (podomový obchod s čipkami, nožiarskym, hrebenárskym a hrnčiarskym tovarom po celom Uhorsku, Balkáne, Bosne a Rusku). Čipkárskou obcou bola aj Horná Lehota. Obec Jasenie bola banícka osada, kde sa ťažilo zlato a v 17.storočí dominovalo hámorníctvo. Ďalšou činnosťou obyvateľstva v histórii bol chov oviec, ťažba dreva a poľnohospodárska výroba.
Obec Mýto pod Ďumbierom – pôvodné zamestnanie spojené s ťažbou drahých kovov dopĺňal salašnícky chov oviec, v 19. Storočí práca na píle i domácka výroba /najmä tkanie plátna, súkna – v obci bola valcha, ktorá pracovala aj pre okolie/.

V obci Nemecká sa rozvíja čipkárstvo, háčkovanie a paličkovanie. V časti Dubová je zachovalá výroba perníkov, fujár, kožených opaskov a výrobkov z dreva.

Ekonomické zdroje

Z analýzy priemyselných odvetví vyplynulo, že okrem tradičných odvetví ako je hutnícky a chemický priemysel, majú predpoklady aj ďalšie odvetvia.

Vzhľadom na kvalitu, tradíciu a dostatočný objem drevnej hmoty má rozvojový potenciál hlavne drevospracujúci priemysel. Zvýšením výroby sa zvýši produkcia drevárskeho a nábytkárskeho priemyslu a zamestnanosť. Uvedené odvetvia môžu byť prioritou rozvoja obcí v regióne v ďalšom období. Podľa analýzy drevospracujúci priemysel vykazuje v posledných rokoch stagnáciu v ukazovateli tržieb a produktivity práce a klesajúcu tendenciu zamestnanosti. Avšak vzhľadom na vedecko-technologickú základňu na Technickej univerzite vo Zvolene, tradíciu tejto výroby v celom regióne Banskobystrického kraja až po dostatok kvalitnej suroviny, využitia potenciálnych kapacít (napr. získaním sanáciou likvidovaných Rudných baní v lokalitách Podbrezová a Dolná Lehota) a formou prípravy a realizácie priemyselného parku alebo priemyselnej zóny by sa mohlo v pomerne krátkom čase pomôcť rozvoju priemyselnej výroby a zamestnanosti v regióne. Prvým krokom by malo byť presmerovanie výrobných faktorov (investičného kapitálu, pracovných síl, technológií) do navrhovaného priemyselného parku.

Ďalšie podnikateľské subjekty (drobné prevádzky) zabezpečujú v súčasnosti priemyselnú výrobnú činnosť v rámci malého a stredného podnikania. Pôsobia najmä v drevospracujúcom priemyselne, čiastočne v kovovýrobe a keramickom priemysle v lokalitách obcí.

Z hľadiska budúcnosti je potrebné zvýšiť počet pracovných miest v oblasti služieb v smere rozšírenia ich ponuky jednak pre obyvateľov obcí, ale tiež pre návštevníkov územia a celého regiónu. Ďalší rozvoj regiónu závisí na prehĺbení spolupráce medzi jednotlivými obcami, od využitia územia tvoreného extravilánmi obcí ako celku a komplexnou ponukou služieb, najmä v smere očakávaného rozvoja cestovného ruchu.

Obec	PO Spolu	Ziskové PO	Neziskové PO	FO spolu	Živnostníci	Slobodné povolania	SHR
Brezno	747	515	232	1554	1425	104	25
Dolná Lehota	21	16	5	43	36	1	6
Horná Lehota	26	17	9	31	28	1	2
Jarabá	2	1	1	4	4	0	0
Jasenie	32	25	7	98	72	3	23
Mýto pod Ďumbierom	26	11	15	46	45	0	1
Nemecká	46	21	25	85	74	5	6
Podbrezová	118	86	32	175	159	14	2
Predajná	38	15	23	77	73	2	2
Ráztoka	5	3	2	8	6	1	1
Bystrá	19	13	6	21	19	2	0
Celkom	**1080**	**723**	**357**	**2142**	**1941**	**133**	**68**

Tabuľka 10 - Prehľad subjektov v území MAS Chopok juh

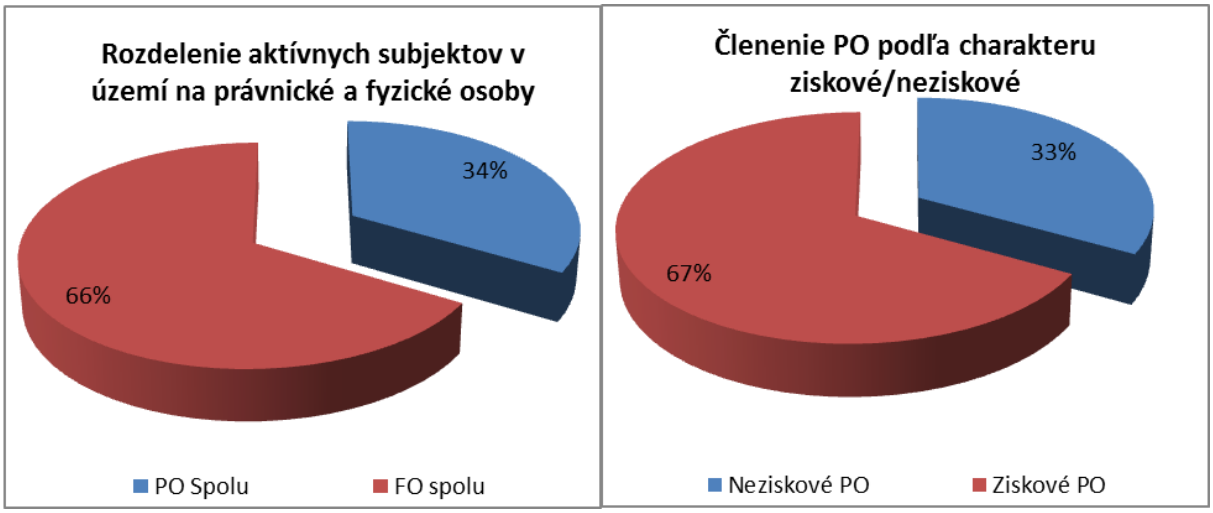

Graf 11 - Členenie subjektov v území na PO a FO, Členenie PO na ziskové a neziskové

K 31. decembru 2014 bolo v obciach mikroregiónu Chopok juh 3 222 ekonomicky aktívnych osôb. Z uvedeného počtu tvoria 34% právnické osoby a 66% fyzické osoby. Z právnických osôb je 67% podnikateľských subjektov zameraných na zisk a 33% neziskových, ktoré sú tvorené občianskymi združeniami, nadáciami, spolkami a inými typmi združení a spolkov. Z celkového počtu fyzických osôb určených na podnikanie majú najväčší podiel samostatne zárobkovo činné osoby – živnostníci, ktorí tvoria až 91% z celkového počtu fyzických osôb. Nasledujú slobodné povolania s 6% a samostatne hospodáriaci roľníci s 3%.

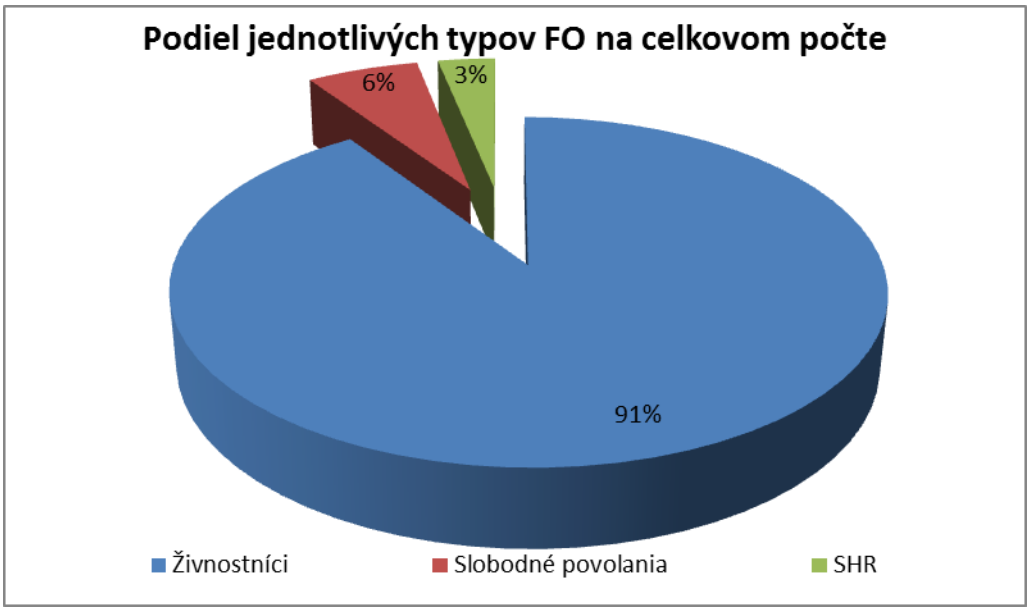

Graf 12 - Členenie FO v regióne Chopok juh

3.1.11 Absorpčný potenciál regiónu a finančné zdravie obcí

Pre určenej absorpčnej schopnosti územia je nevyhnutné brať do úvahy heterogénnosť územia z hľadiska prírodných a ekonomických zdrojov jednotlivých obcí a subjektov v nich pôsobiacich. Z hľadiska jednotlivých obcí môžeme na základe subjektov pôsobiacich v danej obci identifikovať obce zamerané primárne na rôzne odvetvia hospodárstva.

Obce, ktoré sa výrazne orientujú na cestovný ruch sú najmä Bystrá, Mýto pod Ďumbierom, Jarabá a Horná Lehota. V uvedených obciach existuje taktiež najvyšší počet subjektov podnikajúcich v oblasti poskytovania ubytovacích, reštauračných služieb a služieb zameraných na voľno časové aktivity. V týchto obciach je absorpčný potenciál vysoký najmä v uvedených oblastiach, nakoľko v daných obciach existuje veľké množstvo subjektov pripravených na čerpanie verejných financií, ktoré realizuje projekty najmä stavebného charakteru aj bez použitia verejných financií. Jedná sa najmä o ubytovacie zaradenia a poskytovateľov reštauračných služieb. V uvedených obciach sa taktiež nachádza väčšie množstvo organizácií, ktoré nie sú založené za účelom zisku, pričom ide o rôzne združenia, spolky a mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti histórie, cestovného ruchu, kultúry atď.

Z hľadiska poľnohospodárskej produkcie je najväčší počet subjektov umiestnených v meste Brezno a obciach Jasenie, Predajná a Nemecká. Jedná sa prevažne o samostatne hospodáriacich roľníkov, ktorí predstavujú absorpčný potenciál v rámci programu PRV, nakoľko je tu sústredená produkcia finálnych produktov poľnohospodárstva a s tým spojená potreba investícii do tejto oblasti.

Z hľadiska priemyselnej výroby dominuje celému regiónu obec Podbrezová, ktorá je taktiež hlavným zamestnávateľom v regióne. Obec Podbrezová vzhľadom na svoju polohu a veľkosť predstavuje hlavný spojovací bod z hľadiska dopravnej infraštruktúry na trase Brezno – Podbrezová – Brusno – Banská Bystrica. V obci je umiestňovaná časť poľnohospodárskej produkcie, pričom tu taktiež pôsobí viacero nepodnikateľských organizácií. Čiastočné priemyselné zameranie je taktiež prítomné v obci Nemecká. V uvedených dvoch obciach je taktiež umiestnený vysoký počet rôznych podnikateľských subjektov zameraných na ubytovacia a stravovacie služby, poľnohospodárstvo a iné.

Všetky obce disponujú rozsiahlymi lesnými plochami, ktoré sú obhospodarované primárne urbariátmi na území jednotlivých obcí. Zalesnenosť územia je vysoká pričom ekonomická situácia v jednotlivých urbariátoch je dobrá s potenciálom investovať najmä do lesnej infraštruktúry.

Finančné zdravie obcí je na dobrej úrovni. Jedinou obcou, ktorá mala v rámci hodnotenia údajov z Ministerstva financií zhoršené ukazovatele finančného zdravia je obec Mýto pod Ďumbierom, čo však bolo spôsobené pomerne vysokými investíciami obce v rokoch 2013-2014. Táto skutočnosť sa pozitívne prejavila nie len na vzhľade obce, ale aj na výraznom zlepšení miestnej infraštruktúry a bezpečnosti v obci. Obcou, ktorá má veľmi nízku okamžitú likviditu je obec Dolná Lehota, ktorá mala neuhradené záväzky po lehote splatnosti splácané na základe splátkových kalendárov. Majetková štruktúra jednotlivých obcí je na dobrej úrovni. Viaceré obce disponujú majetkom, ktorý plánujú predať. Úverové zaťaženie obcí je na nízkej úrovni, pričom vo väčšine prípadov sa jedná o preklenovacie úvery, alebo úvery na DPH. Z hľadiska hodnotenia bonity obcí bankami, sú všetky obce schopné a pripravené čerpať úver nevyhnutný na financovanie investičných zámerov, ako aj na financovanie nákladov na obsluhu týchto úverov. Všetky obce majú skúsenosti s procesmi získavania úveru z komerčných bánk, prípade Slovenskej záručnej a rozvojovej banky.

Obec	Celkom	Základná bilancia	Dlhová služba	Celkový dlh	Záväzky po splatnosti	Okamžitá likvidita
Brezno	4,1	3,5	5,2	4,3	6	1,3
Dolná Lehota	4,2	6	2,9	5,2	6	0,1
Horná Lehota, okres Brezno	5,3	2	6	6	6	6
Jarabá	3	0	6	0	6	6
Jasenie	5,1	4,1	5,4	6	5,6	3,5
Mýto pod Ďumbierom	2,7	0,9	0	5	3	2,2
Nemecká	5,5	3,3	6	6	6	6
Podbrezová	5,6	3,8	6	6	6	6
Predajná	4,6	2,3	5,1	6	6	2,5
Ráztoka	5,1	3,9	5,8	5,9	6	2,8
Bystrá, okres Brezno	6	5,9	6	6	6	6

Tabuľka 11 - Finančne zdravie obcí z územia MAS Chopok juh

Uvedené obce majú taktiež v rámci svojich rozpočtov vyčlenené každoročne kapitálové výdavky určené na spolufinancovanie projektov financovaných prevažne z verejných zdrojov, pričom celková absorpčná schopnosť vo obciach s počtom obyvateľov do 1 000 sa pohybuje rádovo na úrovni 100 – 300 tis. EUR ročne a absorpčná schopnosť obcí nad 1 000 obyvateľov sa pohybuje rádovo v stovkách tisíc EUR ročne, pri zaťažení 10% z celkového objemu preinvestovaných finančných prostriedkov na výdavky nevyhnutné na prípravu investičných zámerov, za predpokladu čerpania eurofondov na realizáciu jednotlivých zámerov. Maximálny absorpčný potenciál jednotlivých obcí bol stanovený za predpokladu použitia 10% vlastných zdrojov a 90% verejných zdrojov na jednu operáciu pri využití kapitálových výdavkov projektu na úrovni do 10% z celkového rozpočtu (v závislosti od jednotlivých obcí).

Napriek 100%/95% financovaniu jednotlivých projektov v rámci stratégie CLLD bol ako kľúčový indikátor zvolený podiel vlastných zdrojov na úrovni 10% a to z dôvodu výdavkov, ktoré nebudú tvoriť predmet projektu ako napríklad obsluha úveru (poplatky a úroky), vypracovanie niektorých posudkov a dokumentácií atď.

Obec	Predpokladaný maximálny absorpčný potenciál v EUR/rok	
Dolná Lehota	-	200 000,00 €
Horná Lehota, okres Brezno	-	200 000,00 €
Jarabá	-	100 000,00 €
Jasenie	-	500 000,00 €
Mýto pod Ďumbierom	-	300 000,00 €
Nemecká	-	650 000,00 €
Podbrezová	-	1 000 000,00 €
Predajná	-	750 000,00 €
Ráztoka	-	100 000,00 €
Bystrá, okres Brezno	-	200 000,00 €

Tabuľka 12 - Predpokladaná maximálna absorpčná schopnosť obcí

Záver

Absorpčný potenciál regiónu značne prevyšuje potenciálny príspevok z verejných zdrojov identifikovaný v rámci stratégie CLLD MAS Chopok juh.

Verejný sektor je pripravený na investície do všetkých oblastí zadefinovanej v stratégii CLLD MAS Chopok juh od sociálnych služieb, infraštruktúry, cestovného ruchu, znižovania environmentálnych záťaží, až po vzdelávanie. Jednotlivé obce majú na tieto účely vyčlenené zdroje v obecných rozpočtoch, prípadne sú pripravené presunúť nevyhnutné zdroje

v rámci rozpočtu, alebo ich naplánovať na príslušný rok v rámci programového obdobia 2014 – 2020 v závislosti od možností čerpania zdrojov EÚ a ŠR.

Súkromný sektor je pripravený na investície najmä v oblasti cestovného ruchu, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, nakoľko sa jedná o prirodzený potenciál regiónu, a väčšina podnikateľských subjektov v jednotlivých obciach je orientovaných práve na tieto oblasti hospodárstva.

Celková absorpčná schopnosť regiónu je na dobrej úrovni, pričom na území sa nachádza dostatočný počet subjektov, ktoré môžu byť oprávnenými prijímateľmi v rámci jednotlivých opatrení a aktivít zvolených v stratégii CLLD MAS Chopok juh.

3.2 SWOT analýza

Tabuľka č. 2: SWOT analýza

Oblasť:	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Poľnohospodárstvo	• Vhodná koncentrácia pôdy v poľnohospodárskych podnikoch a skúsenosti s veľkovýrobnými formami hospodárenia; • Priestor pre diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby a nepoľnohospodárskych činností; • Skúsenosti poľnohospodárskych podnikov s nepoľnohospodárskou výrobou; • Vybudovaná základňa živočíšnej výroby; • Skladovacie priestory	• Vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy alokovanej v poľnohospodársky znevýhodnených oblastiach a chránených krajinných oblastiach; • Neudržateľná štruktúra poľnohospodárskej výroby v poľnohospodársky znevýhodnených oblastiach a to z hľadiska ekonomického a environmentálneho, • Dlhodobá ekonomická nestabilita veľkej časti poľnohospodárskych subjektov;	• Zvyšovanie konkurencieschopnosti vytváraním medzipodnikových kooperačných väzieb v oblasti odbytu agropotravinárskych produktov; • Zmena koncepcie poľnohospodárstva a podporných mechanizmov v nadväznosti na harmonizáciu s politikou EÚ; • Využitie zdevastovaných a kontaminovaných plôch na získavanie netradičných zdrojov tzv. Ekologickej	• Pokračujúca vyčerpanosť finančných zdrojov podnikov môže vyústiť do ďalšieho rastu medzipodnikovej zadlženosti a do tlaku na plošnú likvidáciu podnikov; • Pokračujúci pokles zamestnanosti v poľnohospodárstve až k rizikovým a prahovým hodnotám, môže narušiť fungovanie agrárneho sektora, ako aj problémy spojené s údržbou krajiny, krajinotvorbou a ochranou životného prostredia; • Nízka dostupnosť na

	v rastlinnej výrobe; • Rozmanitá organizačná štruktúra podnikov (s.r.o., družstvá, akciové spoločnosti, SHR - farmári) a ich vzájomná súťaživosť; • Relatívne vysoký podiel kvalifikovaných pracovných síl.	• Nízka konkurencieschopnosť v dôsledku nízkej produktivity a nerozvinutej trhovej infraštruktúry; • Nedostatočná kooperácia poľnohospodárov najmä pri odbyte výrobkov; • Roztrieštenosť pozemkového vlastníctva a nedostatočne rozvinutý trh s pôdou; • Slabá inovačná aktivita, zastaralé budovy a technológie; • Odliv kvalifikovaných síl z vidieka; • Relatívne nízka úroveň poľnohospodárstva z hľadiska ochrany životného prostredia.	energie; • Využitie štátnych podporných programov a programov financovaných zo zdrojov EÚ; • Vstup zahraničných investorov do spoločných poľnohospodárskych podnikov; • - Podpora rodinného a individuálneho podnikania v súčinnosti z rozvojom agroturistiky a biopoľnohospodárstva.	medzinárodné trhy znehodnotí potenciálnu konkurencieschopnosť rastlinných a živočíšnych produktov; • Riziká pôdnej, príp. vodnej erózie; • Nízke dotácie štátu do poľnohospodárstva; • Odklad vstupu investorov do zaostávajúcich vidieckych oblastí; • -Neukončený proces transformácie vlastníckych vzťahov.

Životné prostredie	• Výrazne lesnatá oblasť s bohatou flórou a faunou a vysokou ekologickou stabilitou, ktorá je značnou výmerou a súčasťou Národného parku Nízke Tatry; • Oblasť s relatívne čistou povrchovou i podzemnou vodou, vhodnou i pre chov najnáročnejších rýb (pstruh a hlavátka); • Priaznivá emisná situácia vďaka stagnácii výroby v priemyslových podnikoch s výnimkou Železiarní Podbrezová, a.s.; • Ideálne podmienky i tradícia pre rozšírenie tradičných plemien zvierat pre zachovanie genofondu;	• Nevhodná štruktúra poľnohospodárskej výroby s vysokým podielom ornej pôdy a pretrvávajúcou orientáciou na pestovanie obilnín; • Výrazná plošná i výmoľová erózia pôdy so zanášaním vodných tokov i komunikácií; • Absencia kanalizácie i v obciach s vybudovaným vodovodom a teda s možnosťou nekontrolovaného vypúšťania odpadových vôd bez ich čistenia; • Absencia zariadení pre zachytávanie a efektívne využitie tekutých výkalov hospodárskych zvierat, čo	• Využiť fondy EÚ pre zatrávnenie, resp. zalesnenie erodovaných pozemkov a preorientovať súčasnú poľnohospodársku výrobu na environmentálne poľnohospodárstvo; • Orientovať sa na výrobu špecificky krajovej finálnej produkcie (napr. syrárstvo, jahňacie mäso, mladý dobytok); • Využiť dostupné obecné zdroje, štátne zdroje (MŽP SR, Environfond) a fondy EÚ na vybudovanie kanalizácie a čistenie odpadových vôd; • Využiť zdroje na podporu zachovania tradičného genofondu zvierat;	• Neochota spolupracovať na realizácii potrebných programov a stanovených priorít; • Aplikovanie nevhodných a pre životné prostredie zaťažujúcich priemyselných výrob; • Nedostatok finančných prostriedkov na potrebné štrukturálne zmeny; • Neochota na zmeny zo strany dotknutých organizácií; • Zachovanie súčasnej štruktúry poľnohospodárskej výroby; • Neúmerné zvyšovanie ťažby drevnej suroviny a s ňou súvisiaca možnosť

	• Ideálne územie pre vzorové riešenie antagonistických vzťahov medzi záujmami štátnej ochrany prírody v Národnom parku a Chránenej krajinnej oblasti, súčasnou orientáciou poľnohospodárskej výroby a uvažovanými aktivitami v oblasti rozvoja cestovného ruchu a strediska zimných športov; • Existujúce vodné plochy (vodné nádrže Krpáčovo a Richtárovo) vhodné aj na vodné športy.	vedie ku kontaminácii vodných tokov už v ich premennej oblasti; • Nízka úroveň nakladania s komunálnymi odpadmi a opotrebovanou technikou; Chátrajúce stavby, slúžiace v minulosti najmä pre účely poľnohospodárskej veľkovýroby.	• Podporiť realizáciu zámerov vzhľadom na rozvoj turizmu/agroturizmu; • Po dohode so Štátnou správou ochrany prírody a správou NAPANT-u rozšíriť, resp. vybudovať nové strediská zimných športov i rekreačného a komerčného rybolovu; • Pripraviť vhodné projekty so spolufinancovaním zo štátnych fondov na výstavbu kanalizácie, čistiarní odpadových vôd, separovaný zber odpadov so zameraním na recykláciu odpadov a likvidáciu nerecyklovateľných odpadov; • Dobrý vplyv škôl	zvýšenej eróznej činnosti; • Zvyšujúce sa znečisťovanie vodných tokov; • Zvyšujúce sa znečisťovanie ovzdušia prechodom na vykurovanie pevnými palivami; • Možný nárast prírodných udalostí a katastrof; • Nedostatočné využitie zdrojov EÚ a zdrojov SR (štátny rozpočet SR, zdroje BB VÚC), mimo prostriedkov obecných rozpočtov.

			a školských zariadení na formovanie environmentálneho vedomia a postoj žiakov k problematike životného prostredia; • Možnosť rozšírenia súčasnej plochy trvalej zelene.	
Cestovný ruch	• Mikroregión má atraktívne prostredie s veľkým potenciálom • Dlhodobý potenciál pre rozvoj zimného a horského turizmu, rekreačno-športového turizmu a cykloturizmu v rámci priliehajúcich rekreačných oblastí; • Pobyt v lesnom horskom	• Nerozvinuté podnikateľské prostredie (nedostatočná iniciatívnosť a priebojnosť podnikateľského sektora); • Nedostatočné služby pre potreby poznávacieho turizmu a rekreačno-športového turizmu; • Nedostatočná úroveň a dostupnosť zariadení kultúrneho turizmu	• Trendy v trávení voľného času; • Rastúci dopyt po zážitkovej turistike, agroturistike, wellness, adrenalínových športov; • Sieť cykloturistických trás v širšom okolí a zámery rozširovania tejto siete; • Budovanie partnerstiev obce – podnikatelia – združenia cestovného	• Nezáujem obyvateľstva o zvyšovanie kvalifikácie v oblasti projektovania a získavania finančných zdrojov zo štrukturálnych fondov EÚ, príp. iných zdrojov; • Nevypracovanie akčného plánu rozvoja CR • Obyvatelia mikroregiónu nebudú zvyšovať kvalitu poskytovaných služieb v

	prostredí; • Možnosť zjazdového lyžovania, lyžiarska turistika, snowboarding; • Areál športov Tále - majstrovské 18- jamkové golfové ihrisko, prírodné kúpalisko; • Krpáčovo – stredisko cestovného ruchu pre letný i zimný turizmus; • Cykloturistické trasy vyššieho významu; • CHKO - prírodný potenciál pre rozvoj turizmu, Národný park Nízke Tatry; • Národná prírodná rezervácia - Pod Latiborskou hoľou;	a rekreačno-športového turizmu; • Nedostatočný informačný systém, informačná kancelária, propagácia mikroregiónu; • Chýbajúce turistické náučné chodníky a cyklistické chodníky; • Nedostatočná sieť poradenských služieb pre podnikanie v cestovnom ruchu; • Nedostatok propagačného materiálu pre jednotlivé ponuky zimného a letného turizmu; Nevyužívanie, resp. nedostatočné získavanie finančných prostriedkov z fondov EÚ	ruchu; • Potenciál pre organizovanie folklórnych slávností a kultúrnych podujatí; • Oživovanie tradičných remesiel a remeselných zručností najmä u mladých ľudí; • Zimná a letná turistika, lyžovanie, značené turistické chodníky; • Rozširovanie počtu lyžiarskych vlekov, umelého zasnežovania svahov, prístreškov pre odkladania lyží a prezliekární; • Zachovanie a renovácia zrubových domov; • Vybudovanie doplnkových služieb pri vodných	ubytovacích a stravovacích zariadeniach; • Nedostatočná ponuka propagačných materiálov a vytváranie nových inovačných produktov cestovného ruchu; • Nevybudovaná infraštruktúra pre rozvoj cestovného ruchu, nevyhovujúca kvalita zariadení poskytujúcich služby CR (ubytovanie, stravovanie, doplnkové služby, požičovne a servis pre cykloturistiku a zimné športy); • Nedostatočné kroky pre zvýšenie atraktívnosti oblasti;

	• Prírodná rezervácia - Predajnianska slatina; • Prírodná pamiatka - Jajkovská suť; • Chránený areál – Mitrová; • Bohaté tradície historické a kultúrne /folklór, Hutnícke múzeum Podbrezová, Múzeum ľudovej architektúry Nemecká); • Dostatok významných osobností (Samo Chalupka, František Švantner, Beta Poničanová, Marián Kováčik, Jaroslav Samuel Zachej, Ivan Bella); • Existencia Bystrianskej kvapľovej jaskyne, Jaskyne mŕtvych		plochách pre letnú turistiku a pobyt pri vode (Krpáčovo, Richtárovo, Tále); Vybudovanie servisných centier pre cykloturistiku.	• Nedostatočná prezentácia, zviditeľnenie a atraktívnosť a dostupnosť zariadení pre cestovný ruch a turizmus; • Silná konkurencia okolitých regiónov podobného charakteru; • Neriadená masová turistika; • Strata jedinečnosti v prípade, ak mikroregión nebude schopný presadiť svoje silné stránky v spolupráci s ostatnými regiónmi; • Zmeny, nestálosť a výkyvy počasia ovplyvnia cestovný ruch v mikroregióne; Nezáujem turistov a

	netopierov; • Množstvo vyznyčených turistických chodníkov; Región 1. kategórie a medzinárodným významom s dobrou kvalitou životného prostredia.			návštevníkov o mikroregión.
Doprava a dopravná infraštruktúra	• Dobrá dopravná infraštruktúra a dopravná obslužnosť; Blízkosť dvoch železničných zastávok – Brezno a Podbrezová.	• Absencia železničnej stanice pre osobnú i nákladnú vlakovú dopravu; • Nevyhovujúci stav viacerých miestnych komunikácií a chodníkov v jednotlivých obciach mikroregiónu; • Tranzitná automobilová doprava (cez obec Podbrezová).	• Možnosti získavania finančných zdrojov z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ, podporných programov a programov inštitúcií zodpovedných za realizáciu dopravnej/regionálnej politiky.	• Nedostatočné využívanie zahraničných a domácich zdrojov pre rozvoj služieb obyvateľov; • Riziko neúspešného čerpania, resp. nevyužitia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ, zo zdrojov BB VÚC a štátneho rozpočtu SR.

Sociálne veci a sociálna infraštruktúra	• Významné zastúpenie strednej vrstvy v obciach mikroregiónu; • Dostatočná koncentrácia mimovládnych neziskových organizácií pôsobiacich v sociálnej oblasti v celej BB VÚC; • Rovnomerné rozloženie existujúcej siete zariadení sociálnych služieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji; Vybudovaný systém spolupráce inštitúcií a organizácií zabezpečujúcich služby pre občanov (obecné úrady, školy, cirkvi, spoločenské organizácie	• Stagnujúci prirodzený prírastok obyvateľstva; • Zhoršujúca sa demografická štruktúra obyvateľstva – starnutie obyvateľstva s dlhodobým dopadom na znižovanie vlastných zdrojov pracovnej sily; • Slabá úroveň informatizácie verejnej správy; • Nedostatočné technické vybavenie zariadení sociálnych služieb; • Disparita vo vzťahu mesta Brezno a Banská Bystrica a okolitých obcí spôsobená nerovnomerným rozmiestnením komplexných služieb obyvateľom;	• Voľný trh práce a voľný pohyb osôb v rámci celej EÚ; • Postupné zlepšovanie demografickej štruktúry obyvateľstva zvyšujúcim sa prírastkom; • Možnosti získavania finančných zdrojov z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ, podporných programov a programov inštitúcií zodpovedných za realizáciu regionálnej politiky; • Využitie zdrojov súkromného sektora – podnikateľských subjektov a neziskového sektoru; • Podpora rozvoja nových	• Nízka možnosť zamestnania obyvateľov obcí s nízkym vzdelaním; • Výhodnejšie pracovné a príjmové podmienky v susedných mestách, príp. štátoch, konkurencia zahraničia, ktorá priťahuje mladých a vzdelaných ľudí – práca, životná úroveň, služby; • Nerozvinutá, resp. slabá podpora podnikania a samozamestnávania a podpora nezamestnaných; • Nedostatočné finančné zabezpečenie organizovania vzdelávania a prípravy na trh

	pôsobiace v obciach, podnikateľský sektor, atď.).	• Nízka flexibilita trhu práce, nízka úroveň využívania pružných modelov organizácie práce a pracovného času; • Nevyhovujúca profesijná štruktúra nezamestnaných pre potreby inovatívnych odvetví; • Nedostatočná aktivita nezamestnaných v oblasti vzdelávania a prípravy pre trh práce; • Slabá alebo žiadna bezbariérovosť verejných priestranstiev v obciach pre obyvateľov odkázaných na invalidný vozík; Rast, koncentrácia a čiastočné vylučovanie problémových skupín obyvateľov, nárast	typov zariadení sociálnych služieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji; • Vytvorenie podmienok na budovanie denných stacionárov pre starších obyvateľov obcí; • Podpora podnikateľského sektora a neziskového sektora v budovaní siete sociálnych zariadení a sociálnych služieb (aj hospice); • Rozvoj ľudských zdrojov v produktívnom veku; • Podpora prípravy a realizácie vzdelávania pre nezamestnaných na trhu práce; Podpora spoločnej spolupráce všetkých inštitúcií	práce – slabá podpora a možnosti zamestnávania nízko kvalifikovanej pracovnej sily; • Nezáujem, resp. možná strata záujmu obyvateľov o veci verejné; • Nezáujem obcí na spolupodieľaní sa na zabezpečovaní sociálnych služieb a sociálnej starostlivosti o obyvateľov; • Nedostatočné využívanie zahraničných a domácich zdrojov na rozvoj služieb obyvateľov; Riziko neúspešného čerpania, resp. nevyužitia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov

		výskytu sociálne patologických javov u mladej generácie.	a organizácií pri zvyšovaní úrovne života všetkých skupín obyvateľstva.	EÚ a národných zdrojov SR (štátny rozpočet SR a zdroje BB VÚC).
Kultúra a kultúrna infraštruktúra	• Snaha o zachovanie tradičnej ľudovej kultúry, tradičných remesiel a folklóru; • Posilňovanie miestneho povedomia u obyvateľov obce, s dôrazom na mladých ľudí; • Existencia folklórnych, hudobných a divadelných ochotníckych súborov s dobrou tradíciou; • Rôznorodá ponuka klasických i tradičných kultúrnych a spoločenských podujatí v obciach mikroregiónu počas celého roka;	• Nedostatok finančných prostriedkov určených na kultúru; • Absencia ďalších objektov na kultúrne účely – amfiteátre, kiná, internetové kluby, digitálne kluby a pod.; • Malý záujem miestnych podnikateľov o podporu miestnych kultúrnych aktivít; • Zlý technický stav mnohých kultúrnych pamiatok a objektov na kultúru; • Zanikajúce praktiky ľudovej umeleckej výroby; • Neexistencia umeleckých	• Oživovanie tradičnej ľudovej kultúry a tradičných ľudových zručností; • Rekonštrukcie, obnovovanie a modernizácia objektov obcí slúžiacich na kultúru a kultúrnych pamiatok; • Využívanie finančných prostriedkov zo zdrojov SR, ako aj z iných , najmä EÚ; • Oživenie cestovného ruchu, najmä kultúrneho turizmu; • Vytvorenie ďalších objektov na kultúru (amfiteátre, kiná, digitálne kluby, internetové kluby a pod.);	• Nedostatočné využívanie finančných zdrojov mimo rozpočtu obcí – štátnych zdrojov SR, Banskobystrického samosprávneho kraja a štrukturálnych fondov EÚ; • Nedostatok finančných prostriedkov na realizáciu projektov a zámerov obcí; • Neochota obcí mikroregiónu spolupracovať na realizácii spoločných programov a projektov; • Pokles záujmu občanov o kultúru a kultúrne

	• Pravidelné vydávanie miestnych/obecných novín; Každá obec mikroregiónu má vedenú vlastnú obecnú kroniku, príp. pamätnú knihu.	škôl; • Obmedzené možnosti využívania finančných prostriedkov z EÚ, príp. z iných zdrojov.	Oživovanie záujmu najmä mladých o tradičnú ľudovú kultúru a remeslá.	podujatia; Nezáujem turistov o kultúrny turizmus; Slabá kúpyschopnosť obyvateľstva sa prejaví aj na oblasti kultúry.
Školstvo, školská infraštruktúra a šport	• Dostatok kvalifikovaných pedagogických pracovníkov; • Dostatok priestorov na mimoškolskú a športovú činnosť; • Ochota učiteľov k ďalšiemu vzdelávaniu; • Interakcia učiteľ – žiak je na veľmi dobrej úrovni; • Aktívne zapojenie sa žiakov do mimo vzdelávacích aktivít, priebežný rozvoj	• Nedostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie modernizácie vyučovacieho procesu; • Zlý technický stav budov materských a základných škôl – energeticky/finančne náročné prevádzkovanie budov; • Nemožnosť rekonštrukcie a modernizácie školských a predškolských zariadení z vlastných/obecných	• Vyučovanie k regionalizmu; • Neustále skvalitňovanie vyučovacieho procesu; • Zlepšenie vyučovania cudzích jazykov; • Zintenzívnenie využívania informačných technológií vo vyučovacom procese; • Možnosti ďalšieho vzdelávania učiteľov; • Priaznivý demografický vývoj obcí mikroregiónu; • Zvyšovanie počtu	• Neochota na reštrukturalizáciu školských zariadení; • Neexistencia základného umeleckého školstva; • Nedostatok finančných prostriedkov na rekonštrukciu školských budov a športovísk z vlastných zdrojov; • Výkyvy a nestálosť počasia vo vzťahu k realizácii letných i zimných športov;

	záujmovej činnosti žiakov; • Vybudované strediská zimných športov; • Dobré podmienky na letnú, či pešiu turistiku. • Existencia cyklotrás, bežeckých tratí, turistických značených chodníkov.	zdrojov; • Nevyhovujúci súčasný stav športových zariadení vo viacerých obciach; • Tarifné odmeňovanie pedagógov; • Odchod pedagogických pracovníkov do finančne výhodnejších zamestnaní; Absencia kvalitne vypracovaných koncepcií rozvoja škôl a školských zariadení.	kvalifikovaných pracovníkov; • Zvyšovanie počtu priestorov na mimoškolskú a športovú činnosť. • Zapojenie sa škôlok a školských zariadení do procesu trvalo udržateľného rozvoja obcí, mikroregiónu; • Rozširovanie ponuky športových zariadení na letné a zimné športy; • Vybudovanie servisných centier pre rozvoj a rozšírenie cykloturistiky; • Rastúci dopyt po zážitkovej turistike, agroturistike, wellness, adrenalínových športoch; • Možnosti využitia finančných zdrojov mimo	Nevyužitie, resp. slabé využitie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ a ďalších finančných zdrojov, mimo obecných rozpočtov.

			zdrojov obcí.	
Priemysel a služby (mimo ubytovacích možností)	• Dostatok voľnej pracovnej sily; • Rozsiahla domáca surovinová základňa drevnej hmoty poskytujúca suroviny na rozvoj drevospracujúceho priemyslu; • Priemyselné tradície v regióne; • Vybudovaná pozícia na exportných trhoch najmä v priemyselných odvetviach hutníctva a drevospracujúceho priemyslu; • Dostatok voľných, najmä hnedých plôch vhodných na budovanie	• Nedostatočné využitie domácej drevnej suroviny; • Vysoký podiel výroby s nízkou pridanou hodnotou; • Nízka technologická a technická úroveň výroby a konkurencieschopnosť časti výrobkov; • Nedostatočný prílev domáceho a zahraničného investičného kapitálu; • Nedostatočné využitie informačných technológií; • Malá podpora rozvoja živnostníctva a remeselných výrob zo strany štátu; • Nízka úroveň podnikateľských zámerov	• Vytváranie priaznivejších podmienok pre podnikanie a samozamestnávanie; • Vstup nových podnikateľov (investorov) do existujúcich výrobných priestorov; • Rozvoj priemyselných zón a parkov; • Podpora živnostenského, remeselného podnikania a samozamestnávania v jednotlivých obciach mikroregiónu; • Rozvoj výrob s vyšším stupňom finalizácie založených na výhodách zo spracovania najmä domácej drevnej suroviny; • Rozvoj podnikateľských aktivít s vysokým stupňom	• Úbytok kvalifikovaných pracovných síl z obcí mikroregiónu; • Technologické a poznatkové zaostávanie; • Nedostatočná úroveň strategického plánovania a kvality priemyselných informácií; • Silná konkurencia na zahraničných trhoch; Nedostatok domácich finančných zdrojov pre podnikateľskú sféru a na jej rozvoj.

	priemyselných parkov a priemyselných zón.	a následný obmedzený prístup k financiám.	pridanej hodnoty; • Trvalý rast konkurencieschopnosti prostredníctvom posilnenia inovačného rozvoja, zabezpečenia kvality výroby a riadenia v malom a strednom podnikaní.	
Zdravotníctvo a zdravotná infraštruktúra	• Zdravotnícke služby poskytované prostredníctvom siete zdravotníckych zariadení primerane zabezpečujú zdravotnú starostlivosť pre obyvateľov obcí; mikroregiónu; • Populácia obcí mikroregiónu nadobúda, tak ako v ostatných regiónoch SR, charakter starnúcej populácie;	• S významnejším rozširovaním siete zdravotníckych zariadení sa v najbližších rokoch neuvažuje; • Pomerne nízky počet zdravotníckych služieb poskytovaných priamo v obciach mikroregiónu; • Nevybudované zariadenia v obciach mikroregiónu pre prestarnutých obyvateľov; • Nedostatočné zdroje pre	• Potreba skvalitnenia zdravotnej prevencie zvýšenie počtu preventívnych prehliadok, ktoré včas odhalia závažné ochorenia a nevhodné návyky; • Budovanie športových areálov v jednotlivých obciach pre všetky kategórie občanov na skvalitnenie ich životného štýlu a zdravia;	• Nepriaznivá situácia v rámci zlého technického stavu niektorých budov poskytujúcich zdravotnícke služby a nedostatočného vybavenia modernou prístrojovou technikou; • Nedostatočný model financovania zdravotného systému; • Pretrvávajúci pokles finančných prostriedkov

	• Zdravotný stav detskej populácie je relatívne dobrý, je potrebné ho však udržať, príp. zlepšiť; • Vybudovaná sieť úradov verejného zdravotníctva podporuje starostlivosť o zdravie občanov.	aktívnu politiku podpory zdravia.	• Postupné zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov obcí mikroregiónu.	na zdravotníctvo a sociálnu sféru; • Nevyužitie finančných prostriedkov z iných zdrojov, ako sú zdroje obcí (štrukturálne fondy EÚ, programy a iniciatívy EÚ, štátny rozpočet SR, zdroje Banskobystrického samosprávneho kraja); Pasivita občanov vo vzťahu k vlastnému zdraviu.

3.3 Identifikácia potrieb

Hodnotenie potrieb a priraďovanie priorít

Stratégia je spracovaná metódou interaktívneho plánovania. Podstatou metodiky interaktívneho plánovania je, že proces prebieha systémom zdola nahor, čo znamená, že sami miestni aktéri musia byť autormi svojich rozvojových plánov, ktoré budú aj realizovať. Oni sami najlepšie poznajú svoje okolie, jeho možnosti a problémy. Rovnako veľmi dobre vedia o svojich potrebách a potrebách svojich detí a nevyhnutne musia mať prvé právo rozhodovať o svojej budúcnosti, čo je základný princíp demokracie.

SWOT analýza bola pripravená v teréne na stretnutiach so zástupcami obcí, ktorí sú členmi MAS Chopok juh. Počas stretnutí občania spolupracovali s facilitátorom a zostavili SWOT analýzu, ktorá odzrkadľuje potreby verejného, súkromného a neziskového sektora v riešenom území. Starostovia boli aktívne zapojení do prípravy SWOT, koordinovali stanovenie cieľov pre jednotlivé obce. Súčasne do prípravy SWOT analýzy boli zapojení aj ostatní členovia MAS Chopok juh, ktorí na stretnutí tvorili SWOT analýzu, ktorá vychádzala z potrieb súkromného a neziskového sektora v území.

Vypracovaná SWOT analýza slúžila ako podklad pri stanovení strategických cieľov a aktivít regiónu uvedených v stratégií do roku 2020 v súlade s opatrením 19 Programu rozvoja vidieka a prioritnou osou 5 Integrovaného regionálneho operačného programu 2014-2020.

Východiskovým prvkom prípravy SWOT analýzy MAS Chopok juh je analýza socio - ekonomicko - environmentálno - demografických východísk. Uvedená analýza je vychádza z analýzy jednotlivých faktorov života obcí mikroregiónu a ich závery možno sledovať v obdobe analýzy silných a slabých stránok súčasného stavu jednotlivých obcí mikroregiónu, ako i príležitostí a rizík (Strong points, Weak points, Oportunities, Threats) budúceho rozvoja mikroregiónu. Dôležitou východiskovou skutočnosťou sa pritom ukazujú tieto základné tendencie a skutočnosti.

Z demografických analýz vyplýva, že počet obyvateľstva obcí mikroregiónu Chopok juh zaznamenal v posledných desaťročiach 20. a 21. storočia pokles, ktorý bol stabilizovaný v poslednom čase mierne rastovými tendenciami.

Negatívnou skutočnosťou však zostáva relatívne nízky podiel nárastu obyvateľstva prirodzenou cestou a z toho vyplývajúca nepriaznivo sa vyvíjajúca veková štruktúra

obyvateľstva s výrazne narastajúcim podielom obyvateľstva v neproduktívnom veku na úkor poklesu obyvateľstva v produktívnom veku. Toto je však problémom celého Slovenska. Tento trend, ako sa dá predpokladať, bude narastať a jeho vyvrcholenie možno očakávať v najbližších dvoch až troch dekádach, kedy sa prejaví prechod najpočetnejších ročníkov obyvateľstva do poproduktívnej skupiny obyvateľstva. V porovnaní s celoslovenským priemerom sú prezentované ukazovatele, i pri obdobnej celospoločenskej tendencii, pre obec významne nepriaznivé. Demografické ukazovatele odkrývajú tendencie k starnutiu obyvateľstva, čo zakladá nepriaznivé demografické, ale i hospodárske trendy do budúcnosti. To sa o.i. prejaví aj výrazným zvyšovaním finančných prostriedkov potrebných na sociálnu podporu obyvateľstva. Prostriedkom zvrátenia týchto negatívnych tendencií môže byť motivovanie mladšej generácie (domácej i tu nesídliacej) k usídleniu sa v obciach mikroregiónu a vytvorenie vhodných podmienok na demografický rozvoj obyvateľstva, napr. formou nových sídelných štruktúr. Obzvlášť vhodnou príležitosťou sa javí relatívna atraktívnosť sídelných štruktúr v blízkom okolí motivujúca obyvateľstvo k migrácii k ekonomicky rozvinutejším sídlam (Banská Bystrica, Brezno).

Z hľadiska vekovej štruktúry skladby obyvateľstva a náročnosti na saturovanie potrieb jej jednotlivých segmentov (neustále sa zvyšujúci podiel v tej oblasti obyvateľstva, ktorá je zo sociálneho a zdravotného hľadiska najčastejším a ekonomicky najnáročnejším segmentom prijímateľov uvedenej starostlivosti), vyplýva potreba koncepčného riešenia sociálnej, zdravotnej a školskej starostlivosti v jednotlivých obciach mikroregiónu. Obce nemajú uspokojivo pokrytú základnú zdravotnú starostlivosť, ako problém do budúcnosti sa javí zabezpečovanie opatrovateľských služieb. Príležitosťou na riešenie uvedených problémov je proces decentralizácie štátnej správy a prechod kompetencií spolu s dostatočným objemom finančných prostriedkov na miestne samosprávy. V poslednom období sa do popredia celospoločenského záujmu dostávajú terénne služby a služby komunitného charakteru, ako aj poradenské a prevenčné aktivity v oblasti sociálnych služieb a výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ich zastúpenie je však v porovnaní s inštitucionálnymi službami v kraji a regióne veľmi nízke, resp. absentujú.

V obciach a meste mikroregiónu Chopok juh nie sú dostatočne zastúpené hospodárske činnosti sekundárneho a terciárneho sektora, čo pôsobí negatívne na zamestnanosť v jednotlivých obciach. Väčšina obyvateľstva je preto odkázaná dochádzať za prácou do iných sídiel, predovšetkým do Podbrezovej, Brezna a Banskej Bystrice. Podporou sekundárneho a terciárneho sektora by mohla byť v obciach mikroregiónu riešená i otázka nezamestnanosti.

Existujúca infraštruktúra v obciach mikroregiónu sa javí byť dostatočná, vzhľadom na jej vek je však vo viacerých oblastiach potrebná jej rekonštrukcia a modernizácia. Čo sa týka mesta Brezno, počet vykurovacích dní v meste a okolí dosahuje v priemere približne 240 až 280 ročne, čím sa toto územie radí k oblastiam s vyšším počtom vykurovacích dní a najstudenším kotlinám na Slovensku. Jedným z hlavných nedostatkov obcí mikroregiónu je neúplne dobudovaná kanalizácia, kanalizačná sieť. V Brezne z hľadiska vybavenosti bytov je cca 97% bytov vybavených vlastným vodovodom, splachovacím záchodom, kúpeľňou alebo sprchovacím kútom, 88% je pripojených na kanalizačnú sieť, 9% má kanalizáciu s vlastným septikom (žumpou). Na plyn zo siete je napojených 86% bytov. Najväčšia časť bytov (71%) je vykurovaná prostredníctvom diaľkového ústredného kúrenia, lokálne ústredné kúrenie využíva 19% bytov (v rámci toho na plyn 13% a na pevné palivo 4%). Obce a mesto partnerstva Chopok juh disponujú vhodným environmentálnym a rekreačno - turistickým potenciálom vhodným na rekreačné a turistické využitie. Tento potenciál nie je zatiaľ dostatočne využívaný, tvorí však jeden z nosných potenciálov rozvoja regiónu Chopok juh.

Súbor potrieb definujúcich príležitosti úspešného zrealizovania vízie MAS Chopok juh

Ako vhodnú príležitosť rozvíjať región vidíme pokračovanie trendu sťahovania obyvateľov z mesta do vidieckych obcí v zázemí väčších miest; akým je v našom prípade mesto Brezno.

Existuje tu možnosť dennej dochádzky obyvateľov obce za zamestnaním do Podbrezovej, Brezna, Banskej Bystrice.

Ďalej sa MAS Chopok juh bude sústrediť na podporu aktivít predpokladajúcich nasledovné potreby a možnosti identifikáciou potrieb hierarchicky:

- Zvýšenie zamestnanosti a podpora konkurencieschopnosti v regióne Chopok juh
- Predpoklad koncepčného integrovaného rozvoja obcí a subjektov pôsobiacich v území MAS CHJ aj subjektov mesta Brezna, ktorý chceme zabezpečiť a podporiť na základe existujúcich a pripravovaných strategických cieľov
- Zlepšenie demografickej situácie prisťahovaním obyvateľov mladších vekových kategórii vytvorením podmienok pre ich vstup na trh práce;
- Podpora rozvoja nových typov zariadení sociálnych služieb v súlade s plánom v Banskobystrickom samosprávnom kraji;
- Budovanie partnerstiev obcí + podnikatelia + združenia cestovného ruchu;

- Oživovanie tradičných remesiel a umeleckých výrob a podpora kreatívneho potenciálu a inovácií,
- Podpora rastúceho dopytu po zážitkovej turistike, agroturistike, wellness, adrenalínových športoch;
- Skvalitnenie života obyvateľov obcí mikroregiónu – dobudovať a skvalitniť celkovú infraštruktúru v obciach;
- Rozvoj agroturistiky, poznávacej turistiky, zvýšenie návštevnosti v obci a jej okolí (rekreačné strediská, cyklotrasy, lokality s prírodným bohatstvom obcí, mikroregiónu, regiónu);
- Možnosti spoločného čerpania fondov EÚ v prospech rozvoja ekonomických aktivít verejného sektora spolu s ďalšími subjektmi v okolí, sieťovanie a podpora medzisektorovej spolupráce (nové investície zo zdrojov EÚ);
- Postupné zlepšovanie demografickej štruktúry obyvateľstva zvyšujúcim sa prírastkom;
- Využitie zdrojov súkromného sektora – podnikateľských subjektov a neziskového sektoru pre zviditeľnenie regiónu;
- Rekonštrukcie, obnova a modernizácia obecných objektov určených na vzdelávanie, kultúru a športové vyžitie;
- Možnosti využitia existujúcich vodných plôch (nádrže Krpáčovo, Tále) na športové účely (loďky, vodné lyže a bicykle);
- Vybudovanie doplnkových služieb v strediskách cestovného ruchu a pri vodných plochách;

Zaktivizovanie záujmu miestnych podnikateľských subjektov o rozvoj obcí, mikroregiónu, ale aj zrealizovanie dopytovo orientovaných projektov určených pre súkromný sektor, je prvoradou potrebou nášho regiónu.

Z hore uvedeného nám vyplýva, že rozvoj dopravnej infraštruktúry s citlivým prístupom ku všetkým zložkám životného prostredia umožní aj rozvoj trvalo udržateľných modelov cestovného ruchu, ktorý MAS Chopok juh považuje za významný prostriedok k upevňovaniu neformálnych sociálnych väzieb medzi obyvateľmi a návštevníkmi regiónu. Podpora cestovného ruchu v rámci regiónu Chopok juh so sebou prináša nielen výhody v oblasti posilnenia medzikultúrneho dialógu, nezanedbateľné stimuly v oblasti rozvoja mikro, malých a stredných podnikov a celkového ekonomického rozvoja, najmä v oblastiach spájajúcich mesto a menšie obce, ale aj kvalitnejší a plnší život obyvateľov. Spoločným a trvalo

udržateľným prístupom k zlepšovaniu týchto príležitostí a ich propagáciou by sa oblasť Horehronie – Chopok juh mohla stať európskou a svetovou „značkou“.

4 Strategický rámec

V súčasnosti chce Slovensko pokračovať v uskutočňovaní zmien vo vývoji spoločnosti na globálnej, národnej a miestnej úrovni hlavne z dôvodu neustáleho zhoršovania životného prostredia, vyčerpania nerastných surovín a prírodných energetických zdrojov. Z tohto dôvodu bola prijatá koncepcia uceleného súboru sociálnych, ekonomických a environmentálnych princípov na dosiahnutie trvaloudržateľného rozvoja, ktorý je chápaný ako „taký rozvoj, ktorý umožňuje uspokojovať potreby súčasnej generácie bez toho, aby ohrozil možnosti budúcich generácií uspokojovať ich potreby, kde ekonomický rast je prepojený na zabezpečenie kvality života a rovnakých príležitostí pre každého“.

SR sa v Partnerskej dohode zaviazala v programovom období 2014 – 2020 podporovať ekonomický, sociálny a environmentálny rast na miestnej úrovni prostredníctvom komunitne vedeného miestneho rozvoja („CLLD“). Pre zabezpečenie tohto rastu je dôležitá adaptácia prostredia komunity na dôsledky klimatických zmien v danom prostredí a v neposlednej miere aj znižovanie sociálneho vylúčenia, či už jednotlivých členov, alebo celých častí komunity.

Stratégia CLLD MAS Chopok juh predstavuje strategický dokument regiónu, ktorý bude odzrkadľovať strategické ciele územia a bude brať do úvahy aj širšie väzby v regióne prostredníctvom strategických investícií v regióne. Stratégia umožní implementovať projekty, ktoré je možné čerpať prostriedky nielen z Programu rozvoja vidieka na roky 2014-2020, ale aj z Integrovaného regionálneho operačného programu 2014-2020, a tým dosiahnuť integrovaný prístup k rozvoju a financovaniu investícií v regióne.

Pri príprave stratégie a stanovení strategických priorít a špecifických cieľov sa vychádzalo z potrieb regiónu. Široká verejnosť v regióne mala možnosť vyjadriť svoje námety, pripomienky prostredníctvom vypracovania dotazníkov, verejných stretnutí v obci a stretnutí členov MAS pôsobiacich vo všetkých sektoroch, ktoré boli zamerané na vypracovanie jednotlivých častí dokumentu.

Pri príprave dokumentu sa vychádzalo z princípov strategického plánovania s cieľom efektívneho naštartovania rozvoja regiónu. Dbalo sa aj na to, aby stratégia zahrňovala všetky potreby cieľových skupín v regióne.

Kládol sa dôraz na demarkačné línie a kritériá s ostatnými finančnými nástrojmi EÚ, aby nedošlo k prekrývaniu podpory z viacerých fondov. Stanovili sa kritériá, ktoré oddeľujú možnosti čerpania pomoci pre jednotlivých konečných prijímateľov z Programu rozvoja vidieka 2014-2020, IROP 2014-2020. Tieto kritériá sú stanovené v jednotlivých opatreniach a týkajú sa verejného a súkromného sektora. Týmto spôsobom sa dosiahne rozvoj integrovaného prístupu k financovaniu investičných zámerov regiónu.

Celkové strategické zameranie stratégie CLLD odzrkadľuje snahu smerovania svojich aktivít regiónu k ekonomickému rastu a k tvorbe pracovných miest pomocou podpory súkromného a občianskeho sektora prevyšujúceho podporu verejného sektora, a tak dosiahnutie zlepšenia ekonomických a sociálnych podmienok svojich obyvateľov vo vidieckom priestore. Územie má víziu patriť medzi ekonomicky stabilné, s kvalitnou ponukou produktov vidieckeho cestovného ruchu, s rozvíjajúcim sa podnikateľským sektorom s dôrazom na ochranu životného prostredia ako najväčšej devízy tohto územia. V daných procesoch bude uplatňovaný princíp horizontálnej priority rovnosť príležitostí. V nadväznosti na SWOT analýzu boli identifikované potreby, vízia, strategický cieľ, priority, špecifické ciele a následne opatrenia uvedené v nasledujúcich podkapitolách.

4.1 Definovanie vízie a strategického cieľa

Na základe vypracovania SWOT analýzy a definovania stromu problémov si MAS Chopok juh stanovila nasledovnú víziu smerovania regiónu, ktorá bude odrážať a zohľadňovať predstavu obyvateľov, predstaviteľom verejného, súkromného a neziskového sektora o budúcich okolnostiach územia z oblasti hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Táto vízia vychádzala zo spoločných rozhodnutí subjektov na území MAS Chopok juh, aby sa dosiahol lepší efekt a integrovaný prístup.

„MAS Chopok juh prostredníctvom svojich aktivít nasmeruje región k ekonomickému rastu a k tvorbe pracovných miest pomocou podpory súkromného a občianskeho sektora prevyšujúceho podporu verejného sektora, a tak dosiahne zlepšenie ekonomických a sociálnych podmienok svojich obyvateľov vo vidieckom priestore. Územie má víziu patriť medzi ekonomicky stabilné, s kvalitnou ponukou produktov vidieckeho cestovného ruchu, s rozvíjajúcim sa podnikateľským sektorom s dôrazom na ochranu životného prostredia ako najväčšej devízy tohto územia. V daných procesoch bude uplatňovaný princíp horizontálnej priority rovnosť príležitostí.“

Vízia regiónu vychádza z predpokladu, že sa prostredníctvom nej vyriešia problémy z rôznych oblastí v území aj prostredníctvom vytvorenia podmienok pre rozvoj inovačných aktivít.

Vízia regiónu Chopok juh predpokladá, najmä rozvojom ekonomického potenciálu v horizonte 10 - 15 rokov, zabezpečiť vyššiu kvalitu života a životného štandardu jeho občanov a tento by sa mal stať atraktívnou oblasťou aj pre návštevníkov, nielen pre obyvateľov tohto regiónu.

K naplneniu vízie môže prispieť výraznou mierou podpora rozvoja konkurencieschopného a efektívne vyrábajúceho potenciálu existujúcej výroby, ako aj potenciálu cestovného ruchu a ďalších vybraných služieb v podmienkach trvaloudržateľného rozvoja.

Zvýšenie konkurencieschopnosti a efektívnosti v oblasti priemyselného potenciálu a služieb v mikroregióne prostredníctvom inovácií sa navrhuje dosiahnuť:

- podporou zavádzania inovácií v už existujúcich firmách;
- podporou projektov pre začínajúcich podnikateľov, najmä v oblasti mikro, malého a stredného podnikania,;
- podporou projektov šetrných k životnému prostrediu;
- podporou vybudovania priemyselného parku, resp. priemyselnej zóny s využitím revitalizovaných priemyselných lokalít a objektov (napr. v likvidovaných Rudných baniach v lokalite Podbrezová – Dolná Lehota);
- podpora projektov zamestnávania - podpora trvalo udržateľnej účasti žien a osôb ohrozených diskrimináciou na trhu práce

Takto orientovaná podpora môže účinne prispieť k rastu ekonomickej výkonnosti, konkurencieschopnosti a zamestnanosti mikroregiónu a nadväzne celého Samosprávneho banskobystrického kraja.

Je však potrebné zdôrazniť, že podpora zavádzania inovatívnych a vyspelých technológií na zvýšenie konkurencieschopnosti sektorov priemyslu a ďalších služieb je investične náročná. Nedostatok investičného kapitálu v podnikateľských subjektoch, predovšetkým pri malých a stredných podnikoch (ďalej len „MSP“) obmedzuje investičné aktivity firiem. Táto skutočnosť vyvoláva potrebu okrem získavania domácich finančných zdrojov aj prostriedky zo štátneho rozpočtu a štrukturálnych fondov EÚ, preto zavádzame do stratégie aj opatrenia IROP podporujúce dané aktivity.

Horizontálna priorita rovnosť príležitostí ako základný princíp uplatňovaný Európskou úniou a dôvod jeho zavedenia do strategického dokumentu Stratégia CLLD MAS Chopok juh

Zamestnanosť žien výrazne zaostáva za zamestnanosťou mužov; najväčší rodový rozdiel sa dlhodobo prejavuje u skupín vo veku 25 až 34 rokov. V roku 2013 zaostávala miera zamestnanosti žien vo veku 25-29 rokov o 17,6 a vo veku 30-34 rokov až o 27,8 percentuálnych bodov. Porovnanie rokov 2013 a 2014 naznačuje prehĺbenie zaostávania, nie stieranie rozdielu. Rodové nožnice v miere zamestnanosti roztvára v tejto etape starostlivosť žien o deti, pričom k zlému výsledku negatívne prispieva aj nedostatok služieb starostlivosti v tejto oblasti. Záujem o služby starostlivosti je trvalo vyšší ako ponuka a situácia v dostupnosti sa výraznejšie nezlepšuje. Od naplnenia Barcelonského cieľa zameraného na deti do 3 rokov (podiel detí navštevujúcich predškolské zariadenie 33%) má Slovensko veľmi ďaleko a v porovnaní krajín zaujíma posledné priečky. Menované problémy sa odrážajú aj na existencii rodového mzdového rozdielu, ktorý je v SR nad úrovňou priemeru EÚ.

Rodové nerovnosti v pracovnom procese, ale i v iných oblastiach na Slovensku spôsobuje niekoľko navzájom sa ovplyvňujúcich faktorov. Patria k nim napr. tradičné rozdelenie rodových rolí, nízka znalosť svojich práv a agendy rodovej rovnosti, nedostatok vyrovnávacích opatrení, ale v neposlednom rade aj nedostatok sociálnych služieb, ktoré by umožňovali lepšie zosúladenie rodinného a pracovného života. Cieľom je odstrániť vysoký rozdiel v miere ekonomickej aktivity a zamestnanosti medzi mužmi a ženami odstrániť vysokú vertikálnu a horizontálnu segregáciu na trhu práce a vo vzdelávaní odstrániť vysoký rodový mzdový rozdiel (dlhodobo nad 20%) zabezpečiť dostatok služieb pre zosúladenie rodinného a pracovného života. Kľúčovým nástrojom budú <u>silnejšie verejné služby zamestnanosti a podpora rovnosti medzi mužmi a ženami prostredníctvom nástrojov na zosúladenie pracovného a rodinného života</u>. V rámci svojich aktivít bude Stratégia CLLD MAS Chopok juh podporovať rovnosť medzi mužmi a ženami uplatňovaním hľadiska rodovej rovnosti, ako aj podporovať rovnaké príležitosti pre všetkých podľa zásady uplatňovania nediskriminácie vrátane prístupu osôb so zdravotným postihnutím, a to najmä s cieľom zvýšiť trvalo udržateľnú účasť žien a osôb ohrozených diskrimináciou na trhu práce a znižovania rozdielov. Dané princípy budeme uplatňovať pri bodovom hodnotení projektov.

4.1.1 Konkurencieschopnosť MAS CHJ

Stratégia CLLD za oblasť priemyslu a služieb na roky 2015 – 2020, s výhľadom do roku 2023 bude implementovať jednu z priorít definovaných v rámci operačných programov na čerpanie štrukturálnych fondov EÚ. Vzhľadom na to, že pri zvyšovaní hospodárskeho rastu, zamestnanosti a výkonnosti regiónov a nadväzne celej slovenskej ekonomiky zohráva významnú úlohu konkurencieschopný a dynamický priemysel a služby, preto uvedená priorita predstavuje základ na vypracovanie programového dokumentu za oblasť priemyslu, cestovného ruchu a ďalších vybraných služieb.
Uvedená priorita dokumentu za priemysel a služby úzko nadväzuje na:

- strategický cieľ vlády SR „výrazne zvýšiť do roku 2020 konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky pri rešpektovaní trvaloudržateľného rozvoja“,
- globálny a špecifické ciele strategickej priority „Inovácie, informatizácia a vedomostná ekonomika“.

Taktiež priorita a opatrenia za oblasť priemyslu a služieb korešponduje s prioritami definovanými v „Programe hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja“.

Oblasť priemyslu a vybraných služieb a v jeho rámci predovšetkým MSP tak, ako už bolo uvedené vyššie, predstavuje základný prvok SR a aj EÚ. Podpora zavádzania inovatívnych a vyspelých technológií pre zvýšenie konkurenčnej schopnosti priemyslu a služieb, zabezpečenie jeho rastu a dosiahnutie jeho úrovne porovnateľnej s EÚ je kapitálovo veľmi náročný. Nedostatok investičného kapitálu v podnikateľských subjektoch, predovšetkým v MSP obmedzuje investičné aktivity firiem a vyvoláva potrebu zlepšiť prístup k finančným prostriedkom aj z verejných zdrojov na stimuláciu technologického rozvoja. Transferom nových a environmentálnych technológií a poznatkovo náročných výrob do sektorov a odvetví priemyslu sa zabezpečia inovačné aktivity vo firmách ako technologických procesov, produktov a súvisiacich služieb, čo sa prejaví v ekonomickom raste a konkurenčnej schopnosti na regionálnej a nadväzne národnej úrovni.

Nadväzne na uvedené je cieľom Stratégie CLLD MAS CHJ za oblasť priemyslu a vybraných služieb zachovať a ďalej rozvíjať konkurencieschopný a efektívne vyrábajúci potenciál odvetví priemyselnej výroby, energetiky, ako aj potenciál cestovného ruchu a ďalších vybraných služieb v podmienkach trvalo udržateľného rozvoja, a tak účinne prispievať k zvyšovaniu ekonomickej výkonnosti regiónu a Slovenska a k znižovaniu disparít

ekonomickej výkonnosti v regióne. Z uvedeného vyplýva, že rast konkurencieschopnosti národného hospodárstva je trvalou prioritou nie len hospodárskej politiky SR, ale aj regiónu Chopok juh a rast konkurencieschopnosti sektorov a priemyselných odvetví začlenených do územia MAS CHJ za oblasť priemyslu a vybraných služieb ovplyvní približovanie ekonomickej úrovne SR a jej regiónov k ekonomickej úrovni EÚ.

Strategický cieľ MAS Chopok juh:

Zvýšenie konkurencieschopnosti regiónu a zlepšenie kvality života prostredníctvom zlepšovania životných podmienok obyvateľov obnovou a rozvojom obcí a zefektívnenia priemyselného potenciálu a služieb poskytovaných v regióne, podpora silnejších verejných služieb zamestnanosti a podpora rovnosti medzi mužmi a ženami prostredníctvom nástrojov na zosúladenie pracovného a rodinného života.

4.2 Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Nevyhnutnosťou pre naplnenie potrieb obyvateľstva, vyplývajúcich z uvedenej SWOT analýzy je zabezpečenie pracovných príležitostí, ktoré budú motivovať mladú a strednú vekovú pracovnú silu, aby na vidieku zotrvala alebo sa usídlila, podporenie príjmov prvovýrobcov uplatnením krátkych dodávateľsko-odberateľských reťazcov, vrátane podpory spracovania a účinného marketingu a propagácie miestnych výrobkov, vytváranie vhodných podmienok pre podnikanie a pod. Naplnenie uvedených potrieb sa dá ďalej dosiahnuť podporovaním diverzifikácie poľnohospodárskej aj nepoľnohospodárskej výroby na farmách a v poľnohospodárskych mikro, malých a stredných podnikoch a podporou investícií do rozvoja vidieckeho cestovného ruchu. Dôležitým zostáva v území Chopok juh dobudovanie chýbajúcej drobnej infraštruktúry alebo jej obnovenie, pričom, ako vieme, dôraz v rámci prístupu LEADER bude kladený aj na starostlivosť a zakladanie sprievodných verejne slúžiacich krajinných prvkov a prvkov zelenej infraštruktúry (výsadba verejnej zelene, alejí, vetrolamov a pod.), ktoré prispievajú k prirodzenému zveľaďovaniu vidieckej krajiny a vychádzajú z historicko-kultúrnych tradícií danej obce v rámci územia MAS CHJ. Dôležitým prvkom, ktorý sa v implementácii Stratégie bude uplatňovať, je dôraz na posilňovanie ľudských zdrojov a sociálne začleňovanie marginalizovaných skupín obyvateľstva vrátane marginalizovaných rómskych komunít. Tento aspekt bude napĺňaný uplatňovaním horizontálneho princípu rovnosti mužov a žien, nediskriminácie a prístupnosti, v rámci ktorého bude zabezpečená rovnosť príležitostí všetkým obyvateľom regiónu. V neposlednom rade je potrebné rozšíriť/doplniť možnosti vzdelania pre všetky vekové skupiny z územia

MAS, či už výmennými pobytmi v zahraničí alebo na území SR, ako aj zahraničnými exkurziami a tak získať nové poznatky, know-how, inovácie, ale aj šíriť tradície a poznatky predkov z vidieka.

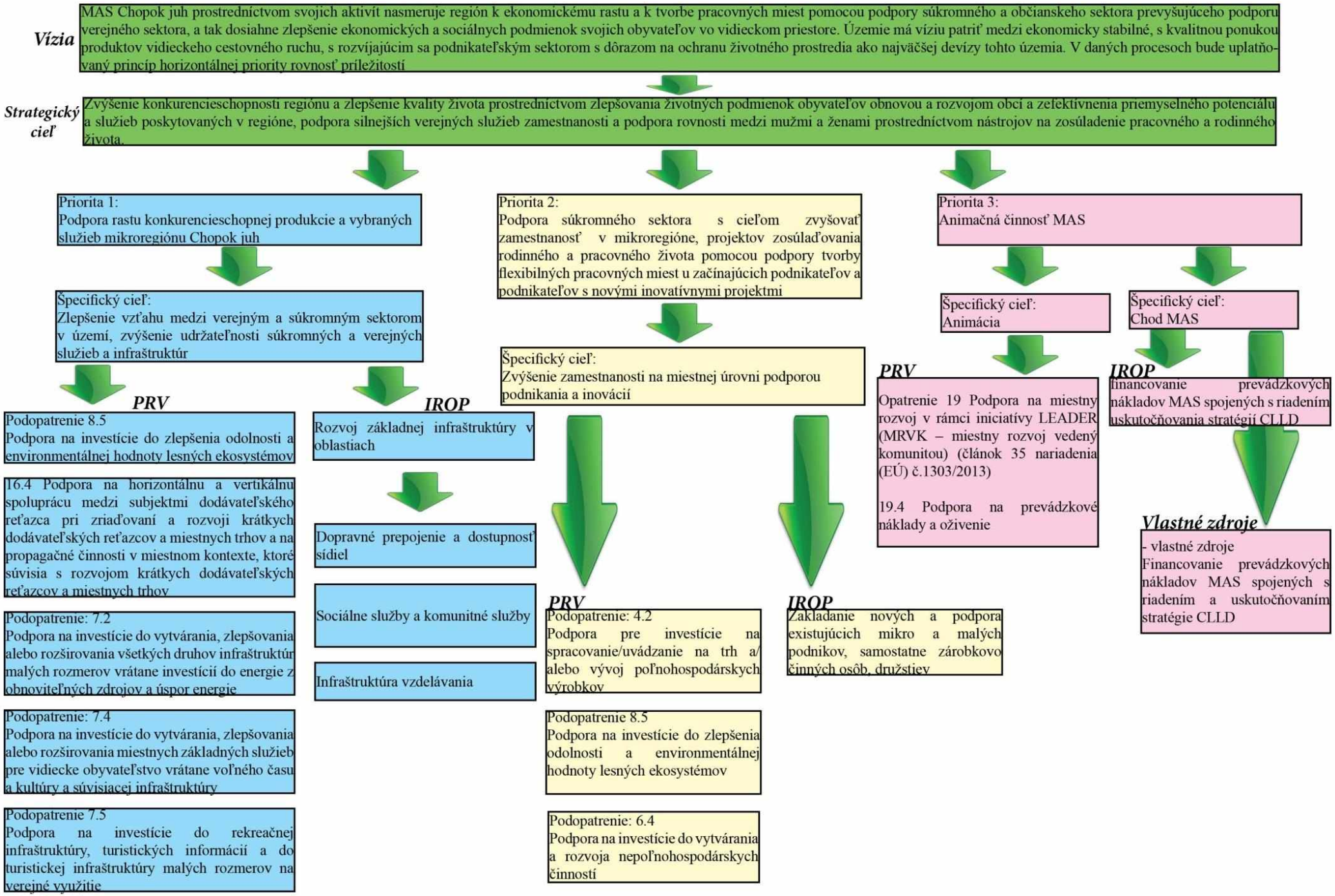

Obrázok 1 - Grafické znázornenie strategického rámca

4.3 Súhrnná tabuľka strategického rámca

Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca

Vízia		
„MAS Chopok juh prostredníctvom svojich aktivít nasmeruje región k ekonomickému rastu a k tvorbe pracovných miest pomocou podpory súkromného a občianskeho sektora prevyšujúceho podporu verejného sektora, a tak dosiahne zlepšenie ekonomických a sociálnych podmienok svojich obyvateľov vo vidieckom priestore. Územie má víziu patriť medzi ekonomicky stabilné, s kvalitnou ponukou produktov vidieckeho cestovného ruchu, s rozvíjajúcim sa podnikateľským sektorom s dôrazom na ochranu životného prostredia ako najväčšej devízy tohto územia. V daných procesoch bude uplatňovaný princíp horizontálnej priority rovnosť príležitostí.“		
Strategický cieľ		
Zvýšenie konkurencieschopnosti regiónu a zlepšenie kvality života prostredníctvom zlepšovania životných podmienok obyvateľov obnovou a rozvojom obcí a zefektívnenia priemyselného potenciálu a služieb poskytovaných v regióne, podpora silnejších verejných služieb zamestnanosti a podpora rovnosti medzi mužmi a ženami prostredníctvom nástrojov na zosúladenie pracovného a rodinného života.		
Priorita 1: **Podpora rastu konkurencieschopnej produkcie a vybraných služieb mikroregiónu Chopok juh**		
Špecifický cieľ: Zlepšenie vzťahu medzi verejným a súkromným sektorom v území, zvýšenie udržateľnosti súkromných a verejných služieb a infraštruktúr		
Opatrenia PRV: Podopatrenie 8.5 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov 16.4 Podpora na horizontálnu a vertikálnu spoluprácu	Opatrenia IROP: Rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach: 5.1.2 <u>Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel</u> (1.výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom, 2 nákup vozidiel pre	

medzi subjektmi dodávateľského reťazca pri zriaďovaní a rozvoji krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov a na propagačné činnosti v miestnom kontexte, ktoré súvisia s rozvojom krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov Podopatrenie: 7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie Podopatrenie: 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry Podopatrenie 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických	účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, 3.zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám, napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách, vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod.,) <u>5.1.2 Sociálne služby a komunitné služby</u> (1. zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia 2. zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb 3. rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb 4. infraštruktúra komunitných	

informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie	centier) 5.1.2 Infraštruktúra vzdelávania (1. vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ 2. skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení)	
Priorita 2: **Podpora súkromného sektora s cieľom zvyšovať zamestnanosť v mikroregióne, projektov zosúlaďovania rodinného a pracovného života pomocou podpory tvorby flexibilných pracovných miest u začínajúcich podnikateľov a podnikateľov s novými inovatívnymi projektmi**		
Špecifický cieľ: **Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií**		
Opatrenia PRV: Podopatrenie: 4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov Podopatrenie: 6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností Podopatrenie 8.5 8.5 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a	Opatrenia IROP: 5.1.1 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest, nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb, podpora marketingových aktivít, podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena	

environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov	skúseností)	
Priorita 3: **Animačná činnosť MAS**		
Špecifický cieľ: Animácia **Špecifický cieľ: Chod MAS**		
Opatrenia PRV: Opatrenie 19 Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER (MRVK – miestny rozvoj vedený komunitou) (článok 35 nariadenia (EÚ) č.1303/2013) 19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie -	Opatrenia IROP: **Prioritná os č. 5: Miestny rozvoj vedený komunitou** 5.1.1.<u>Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD</u> (personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie),vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD, náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS,finančné náklady (napr.	Iné opatrenia: - vlastné zdroje Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením a uskutočňovaním stratégie CLLD (personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie),vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD, náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na

	bankové poplatky), náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)	stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS,finančné náklady (napr. bankové poplatky), náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)

4.4 Integrované znaky stratégie CLLD

Súbor vybraných opatrení stanovených v akčnom pláne Stratégie CLLD územia Chopok juh reflektuje problémy v regióne. Rieši komplexne rozvoj v sociálnej a hospodárskej oblasti s cieľom tvorby nových pracovných miest, rozvoj malého a stredného podnikania s využitím inovácii, rozvoja poľnohospodárstva a využitia miestnych zdrojov pre rozvoj cestovného ruchu.

Základným predpokladom ďalšieho rozvoja obcí a súkromných subjektov je podpora aktivít a činností zameraných na zvýšenie konkurencieschopnosti, hospodárskeho rastu regiónu, produkcie a zamestnanosti. Vysoká miera nezamestnanosti, nedostatočná občianska vybavenosť, stagnácia poľnohospodárskych a priemyselných podnikov, chátranie základnej infraštruktúry a nízka životná úroveň časti obyvateľstva ukazuje na zaostávanie v porovnaní s inými regiónmi.

Súčasná technická vybavenosť obcí je poddimenzovaná v porovnaní s ostatnými regiónmi. Časť obcí nemá vybudovanú základnú technickú infraštruktúru. V záujme ochrany zdravia občanov a životného prostredia, najmä chránených krajinných oblastí a vodných tokov je nutné vybudovať a skvalitniť technickú infraštruktúru v obciach regiónu.

V záujme skvalitnenia cestovného ruchu je potrebné pravidelne udržiavať lokality a historické objekty a ubytovacie zariadenia. Zároveň je potrebné zabezpečiť sprístupnenie

kultúrno-historického bohatstva a prírodných hodnôt územia domácim aj zahraničným návštevníkom. V obciach sa nachádza viacero chránených lokalít, ktoré sú vzácnym prírodným a kultúrnym dedičstvom. Ako hlavnú formu spolupráce je potrebné rozvíjať partnerstvo všetkých zainteresovaných strán pre rozšírenie starostlivosti o chránené územia. Realizáciou vybraných opatrení sa predpokladá zvýšenie kvality života obyvateľov na vidieku, odstránenie jeho zaostalosti a izolovanosti s cieľom jeho komplexného rozvoja.

V oblasti je potrebné začať aspoň s jednou otázkou, problémom alebo cieľovou skupinou, ktorá mobilizuje komunitu, ale taktiež ich umiestniť do širšej súvislosti a budovať vonkajšie spojenia s ostatnými odvetviami a subjektmi, ktoré môžu ovplyvniť situáciu. U nás je to skupina mladých ľudí, ktorí sú buď nezamestnaní, alebo prichádzajú domov na vidiek len cez víkendy po práci, alebo sú to iné znevýhodnené skupiny pociťujúce diskrimináciu (napr. matky s deťmi do 3 – 6 rokov). Preto bude MAS CHJ dbať na to, aby sa tento negatívny aspekt eliminoval v čo najväčšej miere a podporené budú hlavne projekty s takouto tendenciou a cieľmi.

Budovanie vertikálnych spojení v rámci odvetví a dodávateľských reťazcov, ako aj horizontálne spojenia medzi odvetviami budú podporené prostredníctvom opatrenia PRV 16 Spolupráca. V území Chopok juh existuje množstvo drobných výrobcov tovarov, poskytovateľov služieb a producentov potravinových výrobkov. Počas verejných stretnutí bol preukázaný zreteľný záujem o ich vzájomnú spoluprácu, zakladanie krátkych reťazcov a spájanie znevýhodnenejších oblastí, napr. obec Jarabá na konci regiónu, s dostupnejšími a „lepšie“ situovanými časťami regiónu (napr. obec Nemecká). Naďalej bude uskutočňovaná spolupráca na miestnej úrovni medzi jednotlivými subjektmi súkromného sektora a neziskového sektora (napr. Klaster HOREHRONIE a OOCR Nízke Tatry juh a Občianske združenie Nízke Tatry juh), ktoré spoločne zasadili nápady do predkladaných projektov, a tak sa im podarilo zabezpečiť pozitívnejší a markantnejší pozitívny dopad na celý región Chopok juh.

Taktiež sa budeme snažiť zabezpečiť postupné vykonávanie rôznych miestnych podporných opatrení v špecifickom poradí a ich zosúladenie, aby dosahovali rovnaké strategické ciele, ktoré zabezpečia nadväznosť jednotlivých schválených projektov na seba. Napr. realizáciou projektu, ktorého cieľom by bolo zavádzanie inovácií do priemyselného podniku, by sa mohlo naplniť viacero cieľov Stratégie a vytvoriť vstupná pôda pre dopyt po príprave pokračovania cieľa. Daný podnik (povedzme že malý podnik) by sa snažil do výrobného procesu implementovať inovatívnu technológiu, zamestnal by pri tom marginalizovanú skupinu ľudí, svoje inovácie by chcel zviditeľniť, použil by marketingové

stratégie neziskovej organizácie, ktorá by zároveň spropagovala priemyselný turizmus ako novodobý trend turizmu uskutočňovaný v zahraničí. Zároveň by sa v podniku začali konať vedecké kaviarenské stretnutia s cieľom spopularizovať vedu a techniku, a tým prispievať ku globálnym cieľom Spoločného strategického rámca EÚ. Daná vedecká kaviareň by sa nachádzala v obci spájajúcou mesto s vidiekom, napr. Podbrezová. Vznikol by dopyt po iných pridružených aktivitách a činnostiach v súvislosti s danými inováciami. Môže sa stať, že miesto, kde by koncentrovali/integrovali investície v danom programovom období bude práve obec Podbrezová, nakoľko spája Banskú Bystricu s Breznom cez I 66, je vstupom do Krpáčova, Bystrej-Táľov, až smerom na Čertovicu. Hlavný zamestnávateľ regiónu Železiarne Podbrezová, a.s. sa taktiež nachádzajú tu. V obci nenájdeme žiadnu kaviareň, žiadne miesto na spoločné stretávanie sa občanov. V minulom programovom období obec Podbrezová nečerpala prostriedky cez MAS CHJ. Preto máme za názor, že investície sa budú v tomto období centrovať práve v póli tejto obce.

4.5 Inovatívne znaky stratégie CLLD

Inovatívne orientovaná podpora v území MAS CHJ môže účinne prispieť k rastu ekonomickej výkonnosti, konkurencieschopnosti a zamestnanosti regiónu. Je však potrebné zdôrazniť, že podpora zavádzania inovatívnych a vyspelých technológií na zvýšenie konkurencieschopnosti sektorov priemyslu a ďalších služieb je investične náročná. Nedostatok investičného kapitálu v podnikateľských subjektoch, predovšetkým v mikro, malom a strednom podnikaní obmedzuje investičné aktivity firiem. Táto skutočnosť vyvoláva potrebu okrem získavania domácich finančných zdrojov aj prostriedky zo štátneho rozpočtu SR, ale aj finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ, ktorých časť bude žiadateľom poskytnutá aj cez naše verejno-súkromné partnerstvo.

V oblasti rozvoja cestovného ruchu sa bude dbať na ochranu životného prostredia a v oblasti marketingu na spoločnú propagáciu obcí s cieľom prilákania domácich a zahraničných návštevníkov a zvýšiť celkovú návštevnosť regiónu ako významného centra cestovného ruchu.

Inovačnými prvkami pri príprave a spracovaní stratégie boli jednak odborne facilitované stretnutia, jednak pohľad odborníkov pochádzajúcich mimo tohto územia, nakoľko oni domácich upozornili na oblasti územia, ktoré sú pre domácich bežné a nezaujímavé. Ďalšou inováciou bolo použitie integrovaného prístupu k tvorbe stratégie, čo má za následok zvýšenie efektívnosti využitia verejných finančných prostriedkov, ako aj

zlepšenie súčinnosti finančných tokov do územia pre naštartovanie jeho endogénneho rozvoja. Za inováciu možno považovať aj zmenu myslenia ľudí. Do obdobia pred implementáciou prístupu LEADER rozmýšľali o rozvoji len z pohľadu obce, kde žijú, po zavŕšení implementácie stratégie začali rozmýšľať zo širšieho pohľadu – z pohľadu regiónu – spoločne s ostatnými partnermi v danom území. Prestali sa vzájomne považovať za konkurenciu a spojili svoje sily a vzájomne si pomáhajú budovať región k lepšiemu. Zmena myslenia sa odzrkadlila aj vo formulovaní cieľov stratégie. V prvom rade začínajú od seba, riešia, zveľaďujú prostredie, v ktorom žijú a starajú sa o domácich obyvateľov, aby sa dobre cítili a spokojne nažívali, aby prebrali spoluzodpovednosť sa ďalší rozvoj, a až keď toto bude fungovať, potom sem automaticky zavítajú a vrátia sa aj turisti.

Všetky uvedené inovačné aktivity sú súčasťou cieľov definovaných v stratégii.

1. Agroturizmus, ekoturizmus, ekopoľnohospodárstvo a spoločný marketing

Veľký význam bude mať rozvíjajúci sa agroturizmus a ekoturizmus, ktorý naplní plánované zámery v oblasti trvalo udržateľného rozvoja cestovného ruchu v súlade s trendmi Európskej únie. Budovanie cyklistických trás a chodníkov, kempingových plôch, poľovníckych revírov, tematických parkov, bude musieť zohľadňovať aktuálne obmedzenia vyplývajúce zo stanovených hraníc únosnosti územia pre danú formu cestovného ruchu. Návštevník musí byť vychovávaný a pripravený na šetrný pobyt a pohyb v prírode.

V obciach a mestách pôjde o vybudovanie kvalitných, dobre udržiavaných a medzinárodným štandardom zodpovedajúcich ubytovacích a stravovacích zariadení s dostatočnou kapacitou a štruktúrou, s komplexom doplnkových služieb, ktorými musí disponovať každá lokalita, obec, mesto a stredisko, ak sa má stať súčasťou trhu cestovného ruchu. V území je predpoklad pre rozvoj ekopoľnohospodárstva, ktorý kladie dôraz na produkciu poľnohospodárskych produktov a orientáciu sa na výrobu špecificky krajovej finálnej produkcie (napr. syrárstvo, jahňacie mäso, mladý dobytok). Pri výrobe sa kladie dôraz na ochranu životného prostredia.

Postupne sa budú spájať aktivity viacerých obcí. Spoločným postupom a plánovaným marketingom dosiahnu obce niekoľkonásobne vyššiu efektívnosť v získavaní turistov ako pri izolovaných krokoch každej zo zúčastnených obcí. Spojením finančných prostriedkov obcí možno založiť miestne združenia cestovného ruchu a vytvoriť konkurencieschopnú reklamnú kampaň, ktorá pomôže získať väčšie množstvo návštevníkov aj z väčších vzdialeností a na

dlhodobejší pobyt. Podporovaná bude aj horizontálna a vertikálna spolupráca opatrenia Spolupráca z PRV a taktiež opatrenie 8 z PRV.

Strategickým rozvojovým cieľom mikroregiónu Chopok juh je udržateľný rozvoj cestovného ruchu, čo je v súlade s PHSR obcí.

2. Zvýšenie konkurencieschopnosti a efektívnosti v oblasti priemyselného potenciálu a služieb v mikroregióne prostredníctvom inovácií

Budeme podporovať zvyšovanie zamestnanosti, začleňovanie marginalizovaných a inak znevýhodnených skupín do služieb v regióne. Preto bude na regionálnej úrovni u nás prijatá podpora zavádzania inovácií v už existujúcich firmách; podpora projektov firiem uplatňujúcich horizontálnu prioritu rovnosť príležitostí, podpora projektov pre začínajúcich podnikateľov, najmä v oblasti mikro, malého a stredného podnikania, vrátane živnostníkov, podporou projektov šetrných k životnému prostrediu; podporou vybudovania priemyselného parku, resp. priemyselnej zóny s využitím revitalizovaných priemyselných lokalít a objektov (napr. v likvidovaných Rudných baniach v lokalite Podbrezová – Dolná Lehota); podpora úspor energií a zvyšovania energetickej efektívnosti v mikroregióne, napr. podporou projektov pre kombinovanú výrobu elektrickej energie a tepla, projektov využívajúcich obnoviteľné energické zdroje (vybudovanie zariadení na energetické využitie biomasy), do podpory rekonštrukcii existujúcich tepelných zariadení na rozvod tepla, ako aj do vybudovania a modernizácie verejného osvetlenia v obciach.

Dané inovácie tiež prispievajú k uplatňovaniu horizontálnych princípov, konkrétne horizontálneho princípu trvalo udržateľný rozvoj, ako aj horizontálneho princípu rovnosť mužov a žien, nediskriminácia a prístupnosť, v rámci ktorého bude v celom PRV zabezpečená rovnosť príležitostí všetkým občanom SR.

5 Implementačný rámec

5.1 Popis riadiaceho a implementačného procesu

MAS je zoskupenie predstaviteľov verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv.

5.1.1 Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

Zloženie orgánov MAS Chopok juh

a) Valné zhromaždenie – najvyšší orgán

b) Predstavenstvo – výkonný orgán

c) Výberová komisia

d) Monitorovací výbor MAS – kontrolný orgán

e) Štatutárny orgán – predseda

f) Revízor – kontrolný orgán

1) Pre správnu implementáciu nástroja CLLD/LEADER je vytvorená nasledovná štruktúra orgánov a ich právomocí:

a) Najvyšší orgán/valné zhromaždenie

b) Výkonný orgán

c) Výberová komisia

d) Monitorovací výbor

e) Štatutárny orgán – predseda

f) Revízna komisia - revízor

1. Najvyšší orgán/valné zhromaždenie

1) Najvyšší orgán združenia je tvorený zo všetkých členov združenia, vykonáva napr. nasledovné činnosti:

a) schvaľuje stanovy, ich zmeny a doplnky;

b) schvaľuje plán činnosti a výročnú správu;

c) schvaľuje rozpočet a správu o hospodárení;

d) volí a odvoláva členov výkonného orgánu, predsedu združenia (pokiaľ si ho spomedzi seba nevolí výkonný orgán) a kontrolný orgán;

e) schvaľuje prijatie nových členov, pokiaľ ich neschvaľuje iný orgán združenia;
f) schvaľuje stratégiu a jej aktualizáciu;
g) rozhoduje o zániku združenia zlúčením s iným občianskym združením alebo dobrovoľným rozpustením. V prípade, ak dôjde k zániku občianskeho združenia rozpustením alebo zlúčením s iným občianskym združením počas doby platnosti zmluvy o poskytnutí NFP na chod MAS, občianske združenie je povinné vrátiť čerpané finančné prostriedky z EPFRV resp. EFRR;
h) a iné stanovené v stratégii CLLD.

2. Výkonný orgán - Predstavenstvo

1) Výkonný orgán je za svoju činnosť zodpovedný najvyššiemu orgánu a vykonáva činnosti v súlade so stanovami a internými riadiacimi smernicami MAS. V rámci svojich kompetencií vykonáva napr. nasledovné činnosti:

a) riadi činnosť združenia v období medzi zasadnutiami najvyššieho orgánu;
b) volí spomedzi seba a odvoláva predsedu (pokiaľ ho nevolí najvyšší orgán);
c) zvoláva a obsahovo pripravuje rokovanie najvyššieho orgánu a pripravuje základné materiály na tieto rokovania;
d) zodpovedá za vypracovanie a implementáciu stratégie CLLD a jej aktualizáciu;
e) zriadi výberovú komisiu MAS a monitorovací výbor MAS;
f) menuje manažéra MAS;
g) zabezpečuje výber hodnotiteľov a spôsob ich priradenia k jednotlivým žiadostiam o NFP;
h) vedie zoznam hodnotiteľov;
i) vymenúva a odvoláva členov monitorovacieho výboru;
j) volí a odvoláva členov výberovej komisie MAS a schvaľuje jej štatút;
k) a iné stanovené v stratégii CLLD.

2) Výkonný orgán zriadi svoju Kanceláriu na zabezpečenie spravovania verejných prostriedkov ako aj manažovanie činnosti MAS a realizáciu úloh združenia. Na čele Kancelárie je manažér MAS menovaný výkonným orgánom. Manažér MAS je povinný zúčastňovať sa zasadnutí výkonného orgánu s hlasom poradným. Kancelária pracuje na základe pracovného a organizačného poriadku schváleného výkonným orgánom. Administratívu a realizáciu úloh združenia zabezpečujú zamestnanci MAS, ktorí môžu byť členmi len najvyššieho orgánu.

3. Výberová komisia

1) Výberová komisia MAS hodnotí (v zmysle prideľuje body, nevykonáva odborné hodnotenie) a vyberá projekty, resp. ZoNFP predložené v rámci jednotlivých výziev vyhlásených MAS. Zloženie členov musí odrážať požiadavku v zmysle Nariadenia (EÚ) č. 1303/2013, teda musí byť zabezpečené, aby aspoň 50 % hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy, zároveň musí byť umožnený výber písomným konaním.
2) Výberová komisia má minimálne troch členov. Počet členov musí byť vždy nepárny. MAS môže okrem riadnych členov menovať aj náhradníkov členov výberovej komisie.
3) Spôsob voľby/odvolania, výber členov výberovej komisie MAS a vykonávané činnosti musia byť stanovené v stratégii CLLD.
4) Člen výberovej komisie nemusí pôsobiť (mať trvalé, prípadne prechodné bydlisko, sídlo alebo prevádzku) v území MAS. Pre jednu výzvu bude stanovená jedna výberová komisia.
5) Výkonný orgán MAS menuje vždy novú výberovú komisiu pre každú výzvu, pričom jednotlivý členovia sa môžu opakovať. V rámci jednej výzvy môže byť menovaná len jedna výberová komisia na celú výzvu, výnimkou môže byť len výmena členov z opodstatnených dôvodov. Opodstatnenými dôvody sú najmä konflikt záujmov, úmrtie člena výberovej komisie, jeho dlhodobá pracovná neschopnosť alebo nečinnosť a pod.

4. Monitorovací výbor MAS

1) Monitorovací výbor MAS je kontrolným orgánom, ktorý vykonáva najmä hodnotenie a kontrolu realizácie projektov v rámci stratégie, pripravuje a vypracováva správy o implementácii stratégie, správy o monitoringu za ročné obdobie a pod.
2) Monitorovací výbor MAS na svojom prvom zasadnutí stanoví rozsah činnosti. Rozsah činnosti Monitorovacieho výboru MAS podlieha schváleniu Výkonným orgánom.

5. Štatutárny orgán – predseda

1) Štatutárnym orgánom združenia je predseda, ktorý vystupuje v mene MAS navonok a podpisuje zmluvy.
2) Vo vzťahu k PRV SR 2014 – 2020 predkladá na PPA Protokol o výbere Žiadosti o nenávratný finančný príspevok z PRV SR 2014 – 2020.
3) Vo vzťahu k IROP predkladá Protokol o výbere Žiadosti o NFP z IROP na RO pre IROP.

6. Revízor

1) Revízna komisia alebo revízor vykonáva napríklad nasledovné činnosti:

a) je kontrolným orgánom, ktorý za svoju činnosť zodpovedá najvyššiemu orgánu;
b) členstvo v revíznej komisii je nezlučiteľné s členstvom v orgánoch združenia, okrem členstva v najvyššom orgáne;
c) kontroluje hospodárenie združenia, upozorňuje príslušné orgány MAS na nedostatky a navrhuje opatrenia na ich odstránenie;
d) kontroluje aj dodržiavanie stanov a vnútorných predpisov.

5.1.2 Implementačný proces

V nasledujúcich podkapitolách sú stručne popísané, resp. vymenované procesné úkony pre obidva fondy od vyhlásenia výziev po podpis Zmluvy o NFP s riadiacim orgánom. Všetky procesné úkony v rámci PRV a IROP sú v súlade so Systémom riadenia CLLD, podrobné informácie úkonov sú k dispozícii v Systéme riadenia CLLD.

5.1.3 CLLD v rámci IROP 2014 - 2020

Základným metodickým podkladom pre žiadateľa na predkladanie ŽoNFP je výzva na predkladanie ŽoNFP. MAS vyhlási výzvu jej zverejnením na svojom webovom sídle. RO pre IROP zabezpečí zadanie informácie o vyhlásení výzvy a jej aktivovanie v ITMS2014+ a zverejní výzvu na svojom webovom sídle. MAS je oprávnená informáciu o zverejnenej výzve za účelom lepšej informovanosti šíriť následne aj inými masovo komunikačnými prostriedkami (tlač, médiá a pod.), pričom záväzné znenie je vždy to, ktoré je zverejnené na webovom sídle RO pre IROP. Výzva môže mať iba formu otvorenej výzvy, ktorej dĺžka trvania je závislá na disponibilných finančných prostriedkoch, ktorých vyčerpanie je dôvodom na ukončenie tohto druhu výzvy. MAS/RO pre IROP zverejní na svojom webovom sídle informáciu o tom, že plánuje ukončiť výzvu z dôvodu blížiaceho sa vyčerpania alokácie finančných prostriedkov v lehote najmenej mesiac pred predpokladaným uzavretím výzvy. MAS zároveň priebežne zverejňuje informáciu o tom, že dopyt predložených ŽoNFP dosiahol indikatívnu alokáciu, resp. aktuálne voľnú časť indikatívnej alokáciu z dôvodu, aby sa mohli žiadatelia efektívne rozhodovať pri predkladaní ŽoNFP. Hodnotenie ŽoNFP predložených na základe otvorenej výzvy bude prebiehať v termínoch (kolách) stanovených vo výzve.

Hodnotiace kritériá Žiadostí o NFP

1) MAS vypracuje hodnotiace kritéria ŽoNFP, ktoré schváli výberová komisia zriadená gestorom CLLD. Súčasťou hodnotiacich kritérií na výber ŽoNFP vypracovaných MAS budú aj hodnotiace kritériá ŽoNFP definované RO pre IROP.

Procesné úkony – žiadosti o NFP

Schvaľovací proces žiadosti o NFP

MAS zabezpečí príjem ŽoNFP odo dňa vyhlásenia výzvy, do dňa jej uzavretia, resp. v lehote prijímania ŽoNFP. Doručením ŽoNFP na adresu MAS začína konanie o ŽoNFP. Žiadateľ doručuje ŽoNFP elektronicky prostredníctvom verejnej časti ITMS2014+ a písomne v určenej forme na adresu sídla MAS určenú vo výzve. Po doručení ŽoNFP MAS posúdi splnenie podmienky doručenia ŽoNFP riadne, včas a vo forme určenej vo výzve. ŽoNFP je doručená vo forme určenej MAS, ak je doručená prostredníctvom verejnej časti ITMS2014+ a v písomnej podobe. Rozhodujúcim dátumom na splnenie podmienky podať ŽoNFP včas je dátum odovzdania písomnej verzie ŽoNFP osobne na MAS (MAS o prijatí ŽoNFP vystaví žiadateľovi potvrdenie s vyznačeným dátumom prijatia ŽoNFP a kópiu potvrdenia uchováva v spise k prijatej ŽoNFP) alebo dátum odovzdania na poštovú, resp. inú prepravu (napr. zasielanie prostredníctvom kuriéra) najneskôr v posledný deň uzávierky výzvy, resp. lehoty určenej na predkladanie ŽoNFP vo výzve. ŽoNFP je doručená riadne, ak spĺňa požiadavky na formát stanovený explicitne vo výzve a zaslaný formát umožňuje objektívne posúdenie obsahu ŽoNFP (podmienka nie je splnená najmä v prípadoch, kedy je obsah ŽoNFP vyplnený v inom ako slovenskom jazyku alebo jazyku určenom vo výzve ako akceptovateľným alebo písmom, ktoré neumožňuje rozpoznanie obsahu textu).

Odborné hodnotenie Žiadosti o NFP

MAS v rámci odborného hodnotenia ŽoNFP zabezpečí posúdenie ŽoNFP minimálne dvoma odbornými hodnotiteľmi, ktorí vyhodnotia predložené ŽoNFP na základe hodnotiacich kritérií zverejnených vo výzve a v stratégii CLLD. Podrobný popis spôsobu a postupu odborného hodnotenia bude uvedený v príručke pre hodnotenie ŽoNFP odbornými hodnotiteľmi.

Kontrola oprávnenosti výdavkov CLLD/IROP

MAS vymedzí oprávnenosť výdavkov, ako aj vecnú náplň oprávnených výdavkov v súlade s IROP v stratégii CLLD, vo výzve a v príručke pre žiadateľa. MAS zodpovedá za

transparentnú, jednoznačnú a efektívnu interpretáciu oprávnenosti výdavkov vo vzťahu k IROP.

Výber Žiadosti o nenávratný finančný príspevok

Aplikáciou výberových kritérií, ktorých súčasťou sú rozlišovacie kritéria výberová komisia stanoví poradie ŽoNFP, ktoré je vytvorené od najvyššie umiestnenej ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky pre poskytnutie príspevku po najnižšie umiestnenú ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky pre poskytnutie príspevku.

Overenie výberu ŽoNFP vykonanej MAS na RO pre IROP a schvaľovací proces ŽoNFP

RO pre IROP zabezpečí príjem posúdených ŽoNFP vrátane Protokolu o výbere ŽoNFP z MAS a vykoná ich registráciu v ITMS2014+. RO pre IROP posúdi splnenie podmienok administratívneho overenia, odborného hodnotenia a výberu ŽoNFP MAS na základe predloženého Protokolu o výbere ŽoNFP a zaznamená tento postup v hodnotiacom hárku aj v ITMS2014+. RO pre IROP sa pri overení uistí o dodržaní postupov pri výbere operácií.“ V zmysle všeobecného nariadenia 1303/2013 – overenie, ktoré je definované v čl. 34 odsek 3 písmeno f. Overenie výberu žiadostí bude upravovať IMP a jeho cieľom bude uistiť sa, že zo strany MAS boli dodržané všetky postupy.

Zmluvy o poskytnutí NFP

Po ukončení procesu schvaľovania a výbere vhodných projektov RO pre IROP zabezpečí v súvislosti s poskytovaním príspevku prostredníctvom uzavretej zmluvy o NFP vhodné podmienky pre ich správnu a včasnú realizáciu. Príspevok poskytuje prijímateľovi na základe a v súlade so zmluvou o NFP uzavretou podľa § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka v nadväznosti na § 25 ods. 1 zák. č. 292/2014 Z.z..

5.1.4 CLLD v rámci PRV SR 2014 - 2020

Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov

Projektové zámery

a) Výzva na predkladanie projektových zámerov

MAS vyhlási výzvu na predkladanie projektových zámerov zverejnením na webovom sídle PPA www.apa.sk pre projekty financované z EPFRV.

MAS elektronicky zašle sken štatutárnym orgánom MAS podpísanej výzvy na predkladanie projektových zámerov na mas@apa.sk. PPA zabezpečí zverejnenie výzvy na predkladanie projektových zámerov na svojom webovom sídle najneskôr do troch pracovných dní po doručení výzvy od MAS. Originál výzvy na predkladanie projektových zámerov je súčasťou dokumentácie, týkajúcej sa danej výzvy na predkladanie projektových zámerov. MAS môže zverejniť výzvu na predkladanie projektových zámerov aj na svojom webovom sídle, avšak toto zverejnenie má iba informatívny charakter bez právnych účinkov a za oficiálne zverejnenie s právnymi účinkami (možnosť podať projektový zámer) sa považuje zverejnenie na webovom sídle PPA.

b) Kritériá pre posúdenie projektových zámerov

MAS vypracuje výberové a hodnotiace kritériá pre posúdenie projektových zámerov, ktoré schváli výberová komisia zriadená gestorom CLLD s cieľom zabezpečiť posúdenie čo najvhodnejších projektových zámerov, ktoré budú na základe posúdenia žiadatelia oprávnení rozpracovať do podoby ŽoNFP a predložiť na základe výzvy MAS.

c) Procesné úkony – projektový zámer

d) Konanie o projektovom zámere

MAS zabezpečí príjem projektových zámerov odo dňa vyhlásenia výzvy na predkladanie projektových zámerov do jej uzatvorenia. Na postup pri predkladaní projektových zámerov sa uplatnia ustanovenia platné na predkladanie ŽoNFP

e) Príjem a registrácia projektových zámerov

Projektové zámery sa prijímajú poštou alebo priamo na adrese sídla MAS uvedenej vo výzve v súlade s ustanoveniami predmetnej výzvy na predkladanie projektových zámerov.

f) **Posudzovanie/hodnotenie projektových zámerov**

g) **Hodnotiaca správa projektového zámeru**

h) **Žiadosť o NFP**

i) **Výzva na predkladanie Žiadosti o NFP**

Žiadateľ podáva ŽoNFP príslušnej MAS na základe vyhlásenej výzvy na predkladanie Žiadostí o nenávratný finančný príspevok, ktorú MAS vyhlási zverejnením na webovom sídle PPA. MAS sa môže rozhodnúť v závislosti od charakteru projektov, ktorých sa bude výzva týkať, či výber projektov zabezpečí prostredníctvom dvoch výberových kôl (výzva na predkladanie projektových zámerov a výzva na predkladanie ŽoNFP) alebo iba prostredníctvom jedného kola (výzva na predkladanie ŽoNFP). Použitie dvojkolového výberu projektov nie je povinné.

j) **Hodnotiace kritériá Žiadostí o NFP (bodovacie kritériá)**

Hodnotiace kritériá ŽoNFP MAS definuje v závislosti od charakteru podporovaných projektov v nadväznosti na schválenú stratégiu CLLD.

k) **Výberové kritériá Žiadostí o NFP**

MAS si zvolí overiteľné výberové kritériá, ktoré budú prispievať ku konečným výsledkom napĺňania stratégie CLLD, ako aj jasne identifikujú konečných prijímateľov projektov. MAS v rámci výberových kritérií pre výber projektov zahrnie kritériá/princípy uvedené v opatrení „19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER“ PRV SR 2014 – 2020 v závislosti od typov operácií.

l) **Zmena a zrušenie výzvy**

MAS môže výzvu zmeniť (do dátumu uzavretia výzvy), ak sa zmenou podstatným spôsobom nezmenia podmienky poskytnutia príspevku; MAS tak môže spraviť do uzavretia výzvy.

m) **Procesné úkony – Žiadosť o NFP**

n) **Konanie o Žiadosti o NFP**

ŽoNFP je základným dokumentom, ktorým žiadateľ na základe vyhlásenej výzvy na predkladanie ŽoNFP žiada MAS o spolufinancovanie projektu z finančných prostriedkov určených na danú výzvu. Doručením ŽoNFP MAS sa začína konanie o žiadosti. ŽoNFP musí byť podaná riadne, včas a vo forme určenej v zverejnenej výzve. ŽoNFP sa podáva od

zverejnenia výzvy do uzavretia výzvy, okrem prípadu, ak MAS určí vo výzve inú lehotu na predkladanie žiadosti.

o) Príjem a registrácia Žiadosti o NFP

MAS zabezpečí príjem ŽoNFP odo dňa vyhlásenia výzvy, do dňa jej uzavretia, resp. v lehote prijímania ŽoNFP, uvedenej vo výzve v jednom originálnom vyhotovení a v jednej kópii. Žiadateľ je povinný predložiť žiadosť v podobe resp. forme uvedenej vo výzve. Doručením ŽoNFP na adresu MAS začína konanie o ŽoNFP. Žiadateľ doručuje ŽoNFP osobne alebo poštovou prepravou v písomnej podobe na adresu sídla MAS určenú vo výzve. ŽoNFP sa predkladajú v jednom originálnom vyhotovení a v jednej kópii, podpísané štatutárnym zástupcom žiadateľa alebo osobou úradne splnomocnenou štatutárnym orgánom žiadateľa spolu so všetkými povinnými prílohami v zalepenej obálke/balíku. V ľavom hornom rohu obálky/balíka budú uvedené údaje:

- číslo výzvy na predkladanie ŽoNFP,
- názov žiadateľa,
- IČO žiadateľa
- názov opatrenia.

V ľavom dolnom rohu obálky bude napísané: „Neotvárať“.

p) Kontrola formálnej správnosti Žiadosti o NFP
q) Kontrola vecnej správnosti Žiadosti o NFP
r) Kontrola oprávnenosti výdavkov
s) Výška oprávnenosti výdavku projektu
t) Odborné hodnotenie Žiadosti o NFP, priradenie k prioritnej/fokusovej oblasti
u) Uplatnenie hodnotiacich kritérií

x) Výber Žiadosti o NFP:

x´) Dvojkolový proces výberu

x´´) Jednokolový proces výberu

z) Príjem a registrácia Žiadosti o NFP na PPA

z´) Kontrola formálnej správnosti Žiadosti o NFP

z´´) Kontrola vecnej správnosti Žiadosti o NFP

Zmluva o poskytnutí NFP

Ukončenie Zmluvy o poskytnutí NFP

Monitorovanie a hodnotenie

Všetky náležitosti sú totožné so Systémom riadenia CLLD.

5.1.5 Hodnotiace a výberové kritériá pre projekty Programu rozvoja vidieka SR a Integrovaného regionálneho operačného programu 2014-2020

- sú prílohou Stratégie CLLD. Hodnotiace a výberové kritériá sú v súlade s Príručkou pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 pre podopatrenie 19.2 a Prílohou č. 2 k Príručke.

Rozlišovacie kritériá

V prípade rovnosti celkových bodov jednotlivých žiadateľov sa vo výzve stanoví postupné poradie jednotlivých kritérií, ktoré sa v týchto prípadoch uplatnia ako selekčné kritérium. Ak by sa ani pri postupnom uplatnení kritérií nevedelo určiť konečné poradie pri rovnosti bodov, rozhodne väčšia miera spolufinancovania žiadateľom.

Pri hodnotení projektových zámerov a projektov sa budú uplatňovať **Všeobecné podmienky a kritériá pre výber projektov.**

5.2 Akčný plán

Akčný plán MAS Chopok juh pozostáva z 13 opatrení/podopatrení, ktoré sú rozdelené podľa zdrojov financovania a sektoru, pre ktorý sú opatrenia určené.

Jedná sa o 5 opatrení/aktivít financovaných z EFRR:

- Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel,
- Sociálne služby a komunitné služby,
- Infraštruktúra vzdelávania,
- Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev,
- Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením a uskutočňovaním stratégií CLLD.

A 8 opatrení/podopatrení z EPFRV:

- Podopatrenie: 4.2, Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov;
- Podopatrenie: 6.4, Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností;
- Podopatrenie:7.2, Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie;
- Podopatrenie: 7.4, Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry;
- Podopatrenie 7.5, Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie;
- Podopatrenie: 8.5, Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov;
- Podopatrenie 16.4, Podpora na horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi subjektmi dodávateľského reťazca pri zriaďovaní a rozvoji krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov a na propagačné činnosti v miestnom kontexte, ktoré súvisia s rozvojom krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov;
- Podopatrenie 19.4, Podpora na prevádzkové náklady a oživenie.

Jednotlivé aktivity definované v stratégii CLLD boli zvolené na základe potrieb a príležitostí definovaných v analytickom rámci s dôrazom na zloženie subjektov nachádzajúcich sa v území MAS Chopok juh a oblastí hospodárstva v ktorom dané subjekty pôsobia. Jednotlivé opatrenia podopatrenia boli definované tak, aby dopomohli zlepšeniu podmienok obyvateľstva, ale hlavne súkromného sektora pri realizácii podnikateľských a nepodnikateľských činností v regióne, a aby posilnili ekonomický potenciál daného územia najmä vytvorením podnikateľského prostredia pre lokálne subjekty a zabezpečením nevyhnutnej infraštruktúry na realizáciu ekonomických činností. Prevažná väčšina aktivít je zameraná na podporu neverejného sektora a to aj u investícií, ktoré budú realizované verejným sektorom ako napríklad dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, alebo investície do rekreačnej infraštruktúry.

Akčný plán predpokladá realizáciu jednotlivých aktivít na základe podmienok vyplývajúcich z absorpčnej schopnosti neverejného sektora v danom území, pričom jednotlivé aktivity boli konzultované priamo s potenciálnymi žiadateľmi v danom regióne, ktorí sú schopní dané

aktivity realizovať v rozsahu stanovenom pre jednotlivé opatrenia z finančného ako aj vecného hľadiska.

Jednotlivé aktivity rešpektujú príslušné články nariadenia (EÚ) č. 1305/2013 s cieľmi politiky rozvoja vidieka, pričom medzi opatreniami IROP a PRV existuje silná komplementarita z hľadiska podpory rozvoja vidieka, pričom doplnkovosť jednotlivých opatrení spočíva v účele ich využitia, kedy opatrenia IROP definované v stratégii CLLD MAS Chopok juh sú orientované na vytvorenie všeobecných pozitívnych podmienok v danom území pre rozvoj vidieka prostredníctvom podpory neverejných subjektov (primárne podnikateľských), a to najmä zabezpečením nevyhnutnej základnej infraštruktúry v danom území. Opatrenia PRV sú následne orientované primárne na konkrétne aktivity súkromného sektora v danej oblasti hospodárstva s cieľom využiť dostupný ekonomický potenciál regiónu definovaný v analytickom rámci, ako napríklad investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností, podpora horizontálnej a vertikálnej spolupráce v dodávateľskom reťazci v danom regióne, alebo investície do lesných ekosystémov.

Zloženie a zameranie jednotlivých aktivít bolo zvolené tak, aby predstavovalo vyvážený pomer nevyhnutný pre dosiahnutie optimálneho stavu z hľadiska investícií vo verejnom a neverejnom sektore s orientáciou na posilnenie ekonomického potenciálu regiónu a tvorbu pracovných miest pri realizácii jednotlivých aktivít.

Detailný opis jednotlivých opatrení a podopatrení je uvedený v tabuľkách nižšie.

Tabuľka č. 4.A/B/C/D...: Opatrenie stratégie CLLD

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna veľkosť oprávnených výdavkov na 1 projekt je 100 000 EUR.

Tabuľka č. 4.A: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	5.1.2
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Špecifický cieľ5.1.2 - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

<table>
<tr><td>Ciele a opis opatrenia</td><td>Medzi mestom a vidiekom existujú demografické, sociálne a hospodárske väzby, ako aj prepojenia infraštruktúr pre prístup k verejným službám. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností. V podmienkach vidieckych regiónov Slovenska a miestneho rozvoja vedeného komunitou sa to týka predovšetkým väzieb medzi malými a strednými mestami ako vidieckymi rozvojovými centrami a okolitým zázemím obcí. Podpora z IROP v rámci tohto špecifického cieľa bude smerovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Výsledok podpory IROP: - zvýšenie kvality života vo vidieckych regiónoch; - rozvoj mestsko-vidieckych vzťahov; - rozvoj verejných služieb.

<u>Rozsah a oprávnené činnosti</u>:
Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel:
- výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom
- nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie
- zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod.,</td></tr>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>- obce územia MAS Chopok juh nad 1000 obyvateľov</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [1]</td><td>v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020
<table>
<tr><th>Kategória regiónu</th><th colspan="3">Menej rozvinutý región</th></tr>
<tr><th>Prijímateľ</th><th colspan="3">Obec</th></tr>
<tr><td colspan="4">Celkové oprávnené výdavky</td></tr>
<tr><td>Zdroje EÚ</td><td colspan="2">Národné verejné zdroje</td><td rowspan="2">Spolu</td></tr>
<tr><td>EFRR / ESF / KF</td><td>Štátny rozpočet</td><td>Prijímateľ</td></tr>
</table></td></tr>
</table>

[1] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	95,0 %	**0,0 %**	**5,0 %**	**100,0 %**

Oprávnené výdavky[2]	v súlade s IROP -výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom (len obec nad 1000 obyvateľov) - nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie - zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod., Na príspevok z európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) **nie sú oprávnené** tieto výdavky: a) úroky z dlžných súm okrem grantov poskytnutých vo forme úrokových dotácií alebo dotácií záručných poplatkov; b) kúpa nezastavaného a zastavaného pozemku vo výške presahujúcej 10% celkových oprávnených výdavkov na príslušný projekt. V prípade zanedbaných plôch a plôch, ktoré sa v minulosti používali na priemyselné účely a ktorých súčasťou sú budovy, sa toto obmedzenie zvyšuje na 15 %; c) DPH okrem prípadov, kedy nie je možné nárokovať jej odpočet podľa platnej legislatívy členského štátu. **Neoprávnenými výdavkami** pre EFRR sú výdavky na: a) investície, ktorých cieľom je zníženie emisií skleníkových plynov z činností uvedených v prílohe 1 k smernici 2003/87/ES; b) podniky v ťažkostiach vymedzené v právnych predpisoch EÚ o štátnej pomoci; c) investície do infraštruktúry letísk pokiaľ nesúvisia s ochranou životného prostredia alebo nie sú sprevádzané nevyhnutnými investíciami na zmiernenie alebo zníženie negatívneho vplyvu na životné prostredie. **I. Oprávnenosť miesta realizácie projektu** Oprávneným miestom realizácie projektu je územie zodpovedajúcej MAS.
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. 10 000,- EUR Max. 100 000,- EUR

[2] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>347978,98</td><td>330580,03</td><td>0,00</td><td>17398,95</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>347978,98</td><td>330580,03</td><td>0,00</td><td>17398,95</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[3]</td><td>Hlavné zásady výberu operácií (základné princípy):
- Projekt musí mať preukázateľný dopad na podporu, rozvoj alebo posilnenie vzťahov medzi mestom a jeho okolitým zázemím obcí alebo medzi obcou ako rozvojovým pólom a jej sídelným zázemím.
- Projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>5.1.2</td><td>Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry</td><td>Počet prvkov</td><td>0</td><td>4</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Jedna otvorená výzva 10/2016</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4.B: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Sociálne služby a komunitné služby**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	5.1.2
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Špecifický cieľ5.1.2 - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele a opis opatrenia	Medzi mestom a vidiekom existujú demografické, sociálne a hospodárske väzby, ako aj prepojenia infraštruktúr pre prístup k verejným službám. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií,

[3] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností. V podmienkach vidieckych regiónov Slovenska a miestneho rozvoja vedeného komunitou sa to týka predovšetkým väzieb medzi malými a strednými mestami ako vidieckymi rozvojovými centrami a okolitým zázemím obcí. Podpora z IROP v rámci tohto špecifického cieľa bude smerovaná do vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb. Výsledok podpory IROP: - zvýšenie kvality života vo vidieckych regiónoch; - rozvoj mestsko-vidieckych vzťahov; - rozvoj verejných služieb.

<u>Rozsah a oprávnené činnosti</u>:
Sociálne služby a komunitné služby:

- zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia
- zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb
- rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb
- infraštruktúra komunitných centier</td></tr>
<tr><td>Oprávnení prijímatelia</td><td>- obce nad 1000 obyvateľov</td></tr>
<tr><td>Intenzita pomoci [4]</td><td>v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020
<table>
<tr><th>Kategória regiónu</th><th colspan="3">Menej rozvinutý región</th></tr>
<tr><th>Prijímateľ</th><th colspan="3">Obec</th></tr>
<tr><td colspan="4">Celkové oprávnené výdavky</td></tr>
<tr><td>Zdroje EÚ</td><td colspan="2">Národné verejné zdroje</td><td rowspan="2">Spolu</td></tr>
<tr><td>EFRR / ESF / KF</td><td>Štátny rozpočet</td><td>Prijímateľ</td></tr>
<tr><td>95,0 %</td><td>0,0 %</td><td>5,0 %</td><td>100,0 %</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[5]</td><td>v súlade s IROP

- zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia
- zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb
- rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb
- infraštruktúra komunitných centier
Na príspevok z európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) nie sú oprávnené tieto výdavky:
a) úroky z dlžných súm okrem grantov poskytnutých vo</td></tr>
</table>

[4] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[5] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>forme úrokových dotácií alebo dotácií záručných poplatkov;
b) kúpa nezastavaného a zastavaného pozemku vo výške presahujúcej 10% celkových oprávnených výdavkov na príslušný projekt. V prípade zanedbaných plôch a plôch, ktoré sa v minulosti používali na priemyselné účely a ktorých súčasťou sú budovy, sa toto obmedzenie zvyšuje na 15 %;
c) DPH okrem prípadov, kedy nie je možné nárokovať jej odpočet podľa platnej legislatívy členského štátu.

Neoprávnenými výdavkami pre EFRR sú výdavky na:
a) investície, ktorých cieľom je zníženie emisií skleníkových plynov z činností uvedených v prílohe 1 k smernici 2003/87/ES;
b) podniky v ťažkostiach vymedzené v právnych predpisoch EÚ o štátnej pomoci;
c) investície do infraštruktúry letísk pokiaľ nesúvisia s ochranou životného prostredia alebo nie sú sprevádzané nevyhnutnými investíciami na zmiernenie alebo zníženie negatívneho vplyvu na životné prostredie.

II. Oprávnenosť miesta realizácie projektu
Oprávneným miestom realizácie projektu je územie zodpovedajúcej MAS.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Min. 10 000,- EUR
Max. 100 000,- EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td><table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>168421,05</td><td>160000,00</td><td>0,00</td><td>8421,05</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>168421,05</td><td>160000,00</td><td>0,00</td><td>8421,05</td><td>0</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[6]</td><td>Hlavné zásady výberu operácií (základné princípy):
- Projekt musí mať preukázateľný dopad na podporu, rozvoj alebo posilnenie vzťahov medzi mestom a jeho okolitým zázemím obcí alebo medzi obcou ako rozvojovým pólom a jej sídelným zázemím.
- Projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td><table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>5.1.2</td><td>Počet nových</td><td>Počet</td><td>0</td><td>4</td></tr>
</table></td></tr>
</table>

[6] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

		služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	**prvkov**		
Indikatívny harmonogram výziev	Jedna otvorená výzva 10/2016				

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna veľkosť oprávnených výdavkov na 1 projekt je 100 000 EUR.

Tabuľka č. 4.C: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Infraštruktúra vzdelávania**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	5.1.2
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Špecifický cieľ5.1.2 - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele a opis opatrenia	Medzi mestom a vidiekom existujú demografické, sociálne a hospodárske väzby, ako aj prepojenia infraštruktúr pre prístup k verejným službám. Ide o prepojenia medzi mestským a vidieckym prostredím, ktoré vyplývajú z prepravy tovaru, presunov do a z práce, vzdelávacích služieb, zdravotných služieb, vodného a odpadového hospodárstva, hospodárskych transakcií, prístupu k prírodným zdrojom, ako aj z kultúry a rekreačných činností. V podmienkach vidieckych regiónov Slovenska a miestneho rozvoja vedeného komunitou sa to týka predovšetkým väzieb medzi malými a strednými mestami ako vidieckymi rozvojovými centrami a okolitým zázemím obcí. Podpora z IROP v rámci tohto špecifického cieľa bude smerovaná do **vytvárania predpokladov pre riešenie vzťahov medzi mestom a vidiekom v oblasti podpory verejnej infraštruktúry a verejných služieb**. Výsledok podpory IROP: - zvýšenie kvality života vo vidieckych regiónoch; - rozvoj mestsko-vidieckych vzťahov; - rozvoj verejných služieb. Zlepšenie možností vzdelávania sa. Skvalitnenie podmienok vzdelávania. Budovanie potenciálu kreatívneho obyvateľstva vďaka kvalitnému vzdelávaniu s kvalitnou infraštruktúrou. <u>Rozsah a oprávnené činnosti</u>: Infraštruktúra vzdelávania: - vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ - skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení
Oprávnení prijímatelia	- obce územia MAS Chopok juh nad 1000 obyvateľov

<table>
<tr><td>Intenzita pomoci [7]</td><td>v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020
<table>
<tr><th>Kategória regiónu</th><th colspan="3">Menej rozvinutý región</th></tr>
<tr><th>Prijímateľ</th><th colspan="3">Obec</th></tr>
<tr><td colspan="4">Celkové oprávnené výdavky</td></tr>
<tr><td>Zdroje EÚ</td><td colspan="2">Národné verejné zdroje</td><td rowspan="2">Spolu</td></tr>
<tr><td>EFRR / ESF / KF</td><td>Štátny rozpočet</td><td>Prijímateľ</td></tr>
<tr><td>95,0 %</td><td>0,0 %</td><td>5,0 %</td><td>100,0 %</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[8]</td><td>v súlade s IROP
Na príspevok z európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) nie sú oprávnené tieto výdavky:
a) úroky z dlžných súm okrem grantov poskytnutých vo forme úrokových dotácií alebo dotácií záručných poplatkov;
b) kúpa nezastavaného a zastavaného pozemku vo výške presahujúcej 10% celkových oprávnených výdavkov na príslušný projekt. V prípade zanedbaných plôch a plôch, ktoré sa v minulosti používali na priemyselné účely a ktorých súčasťou sú budovy, sa toto obmedzenie zvyšuje na 15 %;
c) DPH okrem prípadov, kedy nie je možné nárokovať jej odpočet podľa platnej legislatívy členského štátu.

Neoprávnenými výdavkami pre EFRR sú výdavky na:
a) investície, ktorých cieľom je zníženie emisií skleníkových plynov z činností uvedených v prílohe 1 k smernici 2003/87/ES;
b) podniky v ťažkostiach vymedzené v právnych predpisoch EÚ o štátnej pomoci;
c) investície do infraštruktúry letísk pokiaľ nesúvisia s ochranou životného prostredia alebo nie sú sprevádzané nevyhnutnými investíciami na zmiernenie alebo zníženie negatívneho vplyvu na životné prostredie.

III. Oprávnenosť miesta realizácie projektu
Oprávneným miestom realizácie projektu je územie zodpovedajúcej MAS.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Min. 10 000,- EUR
Max. 100 000,- EUR</td></tr>
</table>

[7] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[8] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>105263,16</td><td>100000,00</td><td>0,00</td><td>5263,16</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>105263,16</td><td>100000,00</td><td>0,00</td><td>5263,16</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[9]</td><td>Hlavné zásady výberu operácií (základné princípy):
- Projekt musí mať preukázateľný dopad na podporu, rozvoj alebo posilnenie vzťahov medzi mestom a jeho okolitým zázemím obcí alebo medzi obcou ako rozvojovým pólom a jej sídelným zázemím.
- Projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>5.1.2</td><td>Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry</td><td>Počet prvkov</td><td>0</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Jedna otvorená výzva 10/2016</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4.D: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	5.1.1
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Špecifický cieľ5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele a opis opatrenia	Podpora v rámci operácie je nevyhnutná a bude poskytovaná na prevádzkovú a administratívnu činnosť MAS. Trvalo udržateľný rozvoj vidieckych oblastí je prepojený s riešením zamestnanosti na vidieku. Pre trend vidieckej zamestnanosti posledných rokov je typický pokles zamestnanosti v primárnom a sekundárnom sektore, podobne ako v celom

[9] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	národnom hospodárstve SR. Naopak, vývoj zamestnanosti v terciárnom sektore naznačuje dynamickejší nárast zamestnanosti vo vidieckych oblastiach oproti vývoju v celej ekonomike SR. Zamestnanosť v terciárnom sektore má teda na vidieku značný rastový potenciál. V oblasti zamestnanosti a sociálnej súdržnosti sú problémovými oblasťami najmä celková miera nezamestnanosti, dlhodobá nezamestnanosť, zamestnávanie starších pracovníkov a príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít. Pre vidiecke regióny je ďalej charakteristický postupný a kontinuálny nárast počtu podnikateľov (samostatne zárobkovo činné osoby), a tým aj nárast podielu na celkovom počte podnikateľov v SR. Naopak, čo sa týka dynamiky rastu podnikateľských subjektov ako právnických osôb, táto je na vidieku nižšia ako v mestských regiónoch spôsobená nižšou ekonomickou silou a nižšou infraštruktúrnou vybavenosťou. SR má výrazný potenciál pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu spojený najmä s využívaním prírodného a historického potenciálu územia. Nezameniteľnú úlohu pri rozvoji vidieka stále zohrávajú podnikateľské subjekty vo vidieckom osídlení. Predpoklady pre udržanie zamestnanosti na vidieku spočívajú v zmiernení doterajšieho trendu znižovania počtu pracovných príležitostí v poľnohospodárskej prvovýrobe, avšak pre posilnenie ekonomickej a sociálnej životaschopnosti vidieka je potrebná diverzifikácia ekonomických aktivít, rozvoj služieb a posilnenie investícií do miestnej infraštruktúry. Kľúčovou výzvou na miestnej úrovni v spojení s rozvojom podnikania je sociálna inovácia ako rozvoj a uskutočňovanie nových nápadov.
Oprávnení prijímatelia	miestna akčná skupina (územie menej rozvinutého regiónu)
Intenzita pomoci [10]	95%
Oprávnené výdavky[11]	A.) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) B.) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD C.) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS D.) finančné náklady (napr. bankové poplatky) E.) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP vo výške 59 170 EUR pre 1 MAS na 1 rok, k čomu prislúcha aj spolufinancovanie prijímateľa vo výške 5% z celkových

[10] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.
[11] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	oprávnených výdavkov.
Finančný plán	

	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
menej rozvinutý región	467131,58	443775,00	0	23356,58	0
viac rozvinutý región	0	0	0	0	0
Spolu	467131,58	443775,00	0	23356,58	0

Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[12]	v súlade s PRV / IROP, vlastné V súlade s IROP 2014-2020
Merateľné ukazovatele projektu	

Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
5.1.1	**Počet ľudí, ktorí získali odbornú prípravu**	**počet**	**0**	**20**

Indikatívny harmonogram výziev	06/2016, 12/2016, 06/2017, 12/2017, 06/2018, 12/2018, 06/2019,12/2019,06/2020

Tabuľka č. 4.E : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	5.1.1
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Špecifický cieľ5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele a opis opatrenia	Trvalo udržateľný rozvoj vidieckych oblastí je prepojený s riešením zamestnanosti na vidieku. Pre trend vidieckej zamestnanosti posledných rokov je typický pokles zamestnanosti v primárnom a sekundárnom sektore, podobne ako v celom národnom hospodárstve SR. Naopak, vývoj zamestnanosti v terciárnom sektore naznačuje dynamickejší nárast zamestnanosti vo vidieckych oblastiach oproti vývoju v celej ekonomike SR. Zamestnanosť v terciárnom sektore má teda na vidieku značný rastový potenciál. V oblasti zamestnanosti a sociálnej súdržnosti sú problémovými oblasťami najmä celková miera

[12] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

	nezamestnanosti, dlhodobá nezamestnanosť, zamestnávanie starších pracovníkov a príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít. Pre vidiecke regióny je ďalej charakteristický postupný a kontinuálny nárast počtu podnikateľov (samostatne zárobkovo činné osoby), a tým aj nárast podielu na celkovom počte podnikateľov v SR. Naopak, čo sa týka dynamiky rastu podnikateľských subjektov ako právnických osôb, táto je na vidieku nižšia ako v mestských regiónoch spôsobená nižšou ekonomickou silou a nižšou infraštruktúrnou vybavenosťou. SR má výrazný potenciál pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu spojený najmä s využívaním prírodného a historického potenciálu územia. Nezameniteľnú úlohu pri rozvoji vidieka stále zohrávajú podnikateľské subjekty vo vidieckom osídlení. Predpoklady pre udržanie zamestnanosti na vidieku spočívajú v zmiernení doterajšieho trendu znižovania počtu pracovných príležitostí v poľnohospodárskej prvovýrobe, avšak pre posilnenie ekonomickej a sociálnej životaschopnosti vidieka je potrebná diverzifikácia ekonomických aktivít, rozvoj služieb a posilnenie investícií do miestnej infraštruktúry. Kľúčovou výzvou na miestnej úrovni v spojení s rozvojom podnikania je sociálna inovácia ako rozvoj a uskutočňovanie nových nápadov.
Oprávnení prijímatelia	- samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH - mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH
Intenzita pomoci [13]	

Kategória regiónu	**Menej rozvinutý región**		
Prijímateľ	**súkromný sektor mimo schém štátnej pomoci**		
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné zdroje	Súkromné zdroje	**Spolu**
EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
90,0 %	**0,0 %**	**10,0 %**	**100,0 %**
Prijímateľ	**v rámci schém pomoci de minimis** (prijímatelia vykonávajúci hospodársku činnosť, t. j. podniky v zmysle čl. 107 Zmluvy o fungovaní EÚ bez ohľadu na právny status, v rámci schém pomoci de minimis) *Bude definované v konkrétnej schéme pomoci*		
Celkové oprávnené výdavky			
Zdroje EÚ	Národné verejné	Súkromné zdroje	**Spolu**

[13] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

		zdroje		
	EFRR / ESF / KF	Štátny rozpočet	Prijímateľ	
	85 %	**0 %**	**15 %**	**100,0 %**
Oprávnené výdavky[14]	A.) obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest B.) nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb C.) podpora marketingových aktivít D.) podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností Na príspevok z európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) **nie sú oprávnené** tieto výdavky: a) úroky z dlžných súm okrem grantov poskytnutých vo forme úrokových dotácií alebo dotácií záručných poplatkov; b) kúpa nezastavaného a zastavaného pozemku vo výške presahujúcej 10% celkových oprávnených výdavkov na príslušný projekt. V prípade zanedbaných plôch a plôch, ktoré sa v minulosti používali na priemyselné účely a ktorých súčasťou sú budovy, sa toto obmedzenie zvyšuje na 15 %; c) DPH okrem prípadov, kedy nie je možné nárokovať jej odpočet podľa platnej legislatívy členského štátu. **Neoprávnenými výdavkami** pre EFRR sú výdavky na: a) investície, ktorých cieľom je zníženie emisií skleníkových plynov z činností uvedených v prílohe 1 k smernici 2003/87/ES; b) podniky v ťažkostiach vymedzené v právnych predpisoch EÚ o štátnej pomoci; c) investície do infraštruktúry letísk pokiaľ nesúvisia s ochranou životného prostredia alebo nie sú sprevádzané nevyhnutnými investíciami na zmiernenie alebo zníženie negatívneho vplyvu na životné prostredie. **IV. Oprávnenosť miesta realizácie projektu** Oprávneným miestom realizácie projektu je územie zodpovedajúcej MAS.			
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP min. 5000,- EUR			

[14] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

<table>
<tr><td></td><td>max. 100 000,- EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>581425,74</td><td>523283,17</td><td>0</td><td>58142,57</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>581425,74</td><td>523283,17</td><td>0</td><td>58142,57</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[15]</td><td>v súlade s IROP
- Počas doby udržateľnosti projektu nesmie dôjsť k zásadnému poklesu zamestnanosti v podniku vo vzťahu k podporeným aktivitám projektu.
- Zvýhodnené budú tie projekty, ktorých výsledkom je vytvorenie najmenej jedného pracovného miesta. V prípade, že projekt vytvorí pracovné miesta, bude zvýhodnený v závislosti od počtu vytvorených pracovných miest.
- Zvýhodnené budú tie projekty, ktorých aktivity sa týkajú podpory výrobkov a služieb, ktoré sú pre trh nové alebo výrobkov a služieb, ktoré sú nové pre podnik (inovácie).
- Projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>5.1.1</td><td>Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch</td><td>FTE</td><td>0</td><td>7</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>Jedna otvorená výzva 10/2016</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4.F : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	**19 Opatrenie 19 Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER (MRVK – miestny rozvoj vedený komunitou) (článok 35 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013)**
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	**19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie** Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD:

[15] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele a opis opatrenia	Podpora v rámci operácie je nevyhnutná a bude poskytovaná na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území. V programovom období 2014 – 2020 zostáva LEADER povinnou súčasťou programov rozvoja vidieka ako prierezový nástroj pre miestny rozvoj a zavádzanie inovácií vrátane zmierňovania klimatických zmien. LEADER ako nástroj integrovaného územného rozvoja na miestnej úrovni bude priamo prispievať k vyváženému územnému rozvoju vidieckych oblastí, čo je jeden zo základných cieľov politiky rozvoja vidieka. Integrovaný rozvoj vidieka má vychádzať z vnútra vidieckych oblastí za účasti zástupcov obcí, podnikateľov, farmárov a ostatných aktérov vidieka (zástupcovia 3 sektorov: občiansky, súkromný, verejný – miestna samospráva). V tomto období je potrebné viac sa zamerať na prílev finančných prostriedkov do súkromného a občianskeho sektora. Metóda LEADER môže hlavne prispieť k riešeniu problémov spojených s lokálnou a dlhodobou nezamestnanosťou, kedy práve prístupom zdola nahor je možné identifikovať potreby v danom území aj v oblasti tvorby pracovných miest a sociálnych inovácií. LEADER tak v prvom rade prispeje k zvýšeniu rastu a zamestnanosti, k inklúzii marginalizovaných skupín, k rozvoju inovácií, ako aj k mobilizácii lokálnych zdrojov. rozsah a oprávnené činnosti <u>Rozsah a oprávnené činnosti</u>: 2. financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: a. propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; b. výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c. vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.
Oprávnení prijímatelia	MAS, ktorá je vybraná RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja, a má právnu formu občianske združenie – v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov
Intenzita pomoci [16]	v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 • Miera podpory z celkových oprávnených výdavkov 100 %.

[16] Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

<table>
<tr><td></td><td>Celkové náklady na prevádzkové náklady a náklady na oživenie nesmú presiahnuť 20% celkových nákladov, ktoré vznikli v rámci implementácie stratégie miestneho rozvoja. Časť výdavkov súvisiacich s chodom MAS a animáciou bude hradená formou paušálnej platby, ktorá bude stanovená na základe výpočtov a analýz primeranosti nákladov.</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky[17]</td><td>a. propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD;
b. výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác;
c. vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>Min. EUR
Max. EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td><table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>120000,00</td><td>90000,00</td><td>30000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>120000,00</td><td>90000,00</td><td>30000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií[18]</td><td>V súlade s PRV 2014-2020</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td><table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>6B</td><td>Počet ľudí, ktorí získali odbornú prípravu</td><td>počet</td><td>0</td><td>20</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>01/2016</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4.G : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	**Opatrenie 4 Investície do hmotného majetku**

[17] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP
[18] v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	Podopatrenie: 4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach 3A Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií
Ciele a opis opatrenia	Prispievanie k primárnym potrebám opatrenia LEADER: - vytváranie nových pracovných miest a posilnenie ekonomickej stability/životaschopnosti malých podnikov na vidieku; - zlepšenie kvality života na vidieku a podpora rozvoja miestnych komunít s dôrazom na zachovanie miestneho kultúrneho a historického rázu územia; - podpora predaja domácej produkcie a rozvoj krátkych dodávateľských reťazcov. Počet samostatne hospodáriacich roľníkov od r. 2007 klesal až do r. 2014, kedy sa zvýšil. Ich počet v okrese Brezno je na treťom mieste kraja, okres Brezno – 180 SHR. Zvýšenie efektivity všetkých výrobných faktorov vrátane pôdy a dosiahnutie nárastu pridanej hodnoty poľnohospodárskych podnikov vrátane diverzifikácie činnosti; □ Podpora investičných aktivít malých podnikov s výrazne obmedzeným prístupom k zdrojom financovania; □ Zastavenie negatívneho trendu vo využívaní závlah a zvýšenie efektívnosti využívania vody v poľnohospodárstve; □ Zvýšenie podielu využívania a spracovania odpadovej biomasy, rastlinných zvyškov, exkrementov živočíšnej výroby a iných OZE na produkciu energie; □ Podporu predaja domácej produkcie a zvýšenie kvality, rozvoja krátkych dodávateľských reťazcov vrátane investícií v oblasti spracovania a odbytu/ marketingu poľnohospodárskej produkcie; □ Zvýšenie energetickej efektívnosti a úspory energie v pôdohospodárstve; □ Pomerné zníženie tvorby emisií skleníkových plynov vo vzťahu k zvýšeniu poľnohospodárskej produkcie; □ Zachovanie kvality vôd a zvýšenie environmentálnej efektívnosti podpôr na ochranu pred znečistením vôd z poľnohospodárskej činnosti. Cieľom opatrenia je dopomôcť v období hospodárskej recesie pre domácich výrobcov potravín udržať si pozíciu na domácom trhu. Je

	preto nevyhnutné podporiť marketing a konkurencieschopnosť poľnohospodárskych a potravinárskych produktov na domácom a zahraničnom trhu rôznymi nástrojmi, napríklad podporou investícií na zvyšovanie efektívnosti výroby potravín a inovácií potravinárskych výrobkov či marketingových aktivít, spolupráce prvovýrobcov a spracovateľov a podporou investícií do vytvárania vlastných predajných miest. Je potrebné posilniť výrobnú diverzifikáciu a zlepšiť pozíciu poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov voči príliš silnej rokovacej pozícii veľkých obchodných reťazcov. **Rozsah a oprávnené činnosti** Oprávnené sú investície do hmotného majetku, ktoré sa týkajú spracovania, skladovania, uvádzania na trh a/alebo vývoja poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, na ktoré sa vzťahuje príloha I ZFEÚ alebo výroby, spracovania, skladovania, uvádzania na trh a/alebo vývoja potravinárskych výrobkov, pričom výstupom výrobného procesu môže byť aj výrobok, na ktorý sa príloha I ZFEÚ nevzťahuje a na investície, ktoré zároveň prispievajú k úsporám spotreby energie. Investícia sa týka výlučne vlastnej činnosti podniku. Rozsah činností: 1. výstavba vrátane prípravy staveniska, rekonštrukcia a modernizácia objektov súvisiacich so spracovaním, skladovaním, uvádzaním na trh a/alebo vývojom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane kancelárií (sklady obalových materiálov, čistiacich a dezinfekčných prostriedkov a pomôcok); 2. obstaranie, rekonštrukcia a modernizácia zariadení, strojov, prístrojov a technológií, spracovateľských a výrobných kapacít, vrátane laboratórneho vybavenia a detektorov kovov v rámci procesu spracovania, skladovania, uvádzania na trh produktov a /alebo vývoja poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, vrátane produktov s chráneným označením pôvodu, chráneným zemepisným označením a zaručených tradičných špecialít podľa osobitného predpisu (nariadenie EÚ č. 1151/2012, nariadenie (EÚ) č. 1308/2013); 3. stavebné alebo technologické investície na vytvorenie alebo modernizáciu miestnej zbernej siete - príjem, skladovanie, úprava, triedenie a balenie; 4. nákup chladiarenských, mraziarenských alebo termoizolačných nákladných, osobných alebo špeciálnych automobilov, prívesov a návesov, nákladných automobilov a prívesov (návesov) špecializovaných na prepravu zvierat (aj nad 3,5 t), manipulačných vozíkov v súvislosti so spracovaním, resp. uvádzaním na trh 5. zavedenie technológií a postupov s cieľom vytvoriť nové alebo kvalitnejšie výrobky a otvorenie nových trhov, najmä v súvislosti s krátkym dodávateľským reťazcom vrátane podpory uvádzania výrobkov na trh alebo vypracovania programov správnej výrobnej praxe; 6. stavebné alebo technologické investície podporujúce lepšie

	využitie alebo elimináciu vedľajších produktov alebo odpadu a čistiarne odpadových vôd; 7. investície v súvislosti s výrobou a miešaním krmív z poľnohospodárskych produktov 8. investície na vybudovanie a zariadenie vlastných podnikových predajní; 9. investície do zlepšenia pracovného prostredia pre zamestnancov (hygienické zariadenia, jedálne, odpočivárne, klimatizácia).
Oprávnení prijímatelia	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) 1. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a/alebo potravinárskej výroby (s výnimkou rybích produktov) v rámci celého rozsahu činností. 2. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby ako aj spracovania vlastnej produkcie. V tomto prípade prijímateľ podpory bude môcť predávať výhradne výrobky, na ktoré sa ako vstup vzťahuje príloha I ZFEÚ.
Intenzita pomoci	v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 1. výstup v rámci prílohy I. Základná miera podpory zcelkových oprávnených výdavkov: pre mikro, malý a stredný podnik: □ 50% v prípade menej rozvinutých regiónov (mimo Bratislavského kraja); pre veľký podnik, výška oprávnených výdavkov: □ 35% v prípade menej rozvinutých regiónov ako aj ostatných regiónov 2. výstup mimo prílohy I. **Miera podpory z celkových oprávnených výdavkov pre mikro a malé podniky:** **□ 55% v prípade PO, KE, BB, ZA kraja** Miera podpory z celkových oprávnených výdavkov pre stredné podniky: □ 45% v prípade PO, KE, BB, ZA kraja Miera podpory z celkových oprávnených výdavkov pre veľké podniky: □ 35% v prípade PO, KE, BB, ZA kraja
Oprávnené výdavky*	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP 1.investície do dlhodobého hmotného majetku vrátane lízingu a investícií na zlepšenie kvalitatívnych vlastností nehnuteľného dlhodobého hmotného majetku spojené s opisom činností; 2. investície do dlhodobého nehmotného majetku (nadobudnutie alebo vývoj počítačového softvéru a nadobudnutie patentových práv, licencií, autorských práv a ochranných známok v spojitosti so spracovaním poľnohospodárskych produktov); 3. súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45

<table>
<tr><td></td><td>nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP
min.5000,- EUR
max 100 000,- EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>180000,00</td><td>74250,00</td><td>24750,00</td><td>81000,00</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>180000,00</td><td>74250,00</td><td>24750,00</td><td>81000,00</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*</td><td>v súlade s PRV / IROP, vlastné
Podmienky oprávnenosti
1. Splnenie všeobecných podmienok poskytnutia príspevku, výberových kritérií pre výber projektov a hodnotiacich kritérií pre výber projektov podľa prílohy č. 2.
2. Oprávnené sú len tie investície, ktoré sa týkajú spracovania, uvádzania na trh alebo vývoja poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov v súvislosti so:
a. zavadzaním výroby nových ako aj tradičných výrobkov
b. zavádzaním novej techniky/technológií;
c. rozširovaním výroby
d. zvýšením efektívnosti výrobného procesu
e. zvýšením účinnosti využitia energie (ide o investície vyplývajúce z energetických auditov v zmysle 476/2008 Z. z. o efektívnosti pri používaní energie);
f. zavádzaním a rozširovaním informačných a komunikačných technológií;
g. podporou budovania odbytových miest pre odbyt poľnohospodárskej produkcie a produktov spracovania poľnohospodárskej výroby.
3. Výstupom výrobného procesu môže byť:
□ produkt prílohy I ZFEÚ;
□ ďalšie potraviny v zmysle zákona č. 152/1995 Z. z. o potravinách, ktoré nie sú zahrnuté medzi produktmi prílohy I ZFEÚ;
□ ostatné produkty pre poľnohospodársku a potravinársku výrobu.
Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií
1. príspevok investície k udržaniu alebo zvýšeniu zamestnanosti alebo k zvyšovaniu efektívnosti výroby;
2. investícia sa týka výrobcov, ktorých výrobky majú Značku kvality SK, iný certifikát kvality alebo chránené označenie pôvodu, chránené zemepisné označenie alebo sú to výrobky s označením zaručená tradičná špecialita;
3. príspevok investície k zvýšeniu produkcie alebo k zvýšeniu kvality výrobkov;
4. uprednostnené budú projekty s väčšou preukázanou komplexnosťou, udržateľnosťou, realizovateľnosťou, efektívnosťou a hospodárnosťou:</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td>
 komplexnosť – posúdenie či je projekt komplexný a po ukončení realizácie bude funkčný a životaschopný, či jednotlivé činnosti a aktivity projektu komplexne riešia požadovaný stav, t. z. či nejde len o 1 etapu projektu, na ktorú musí nadväzovať ďalšia etapa;
 udržateľnosť – finančná a technologická udržateľnosť – zabezpečenie ďalších zdrojov financovania po ukončení realizácie projektu, použitie moderných, nezastaralých technológií;
 realizovateľnosť – či bude realizáciou plánovaných činností dosiahnutý cieľ projektu vrátane vzatia do úvahy iných aspektov, ktoré môžu projekt ohroziť;
 hospodárnosť – zásada hospodárnosti znamená, že žiadateľ pri zabezpečení realizácie projektu postupuje čo možno najhospodárnejšie, t.j., že výdavky/náklady na akúkoľvek fázu projektu sú minimálne možné a pritom sa ešte stále dosiahne účel (cieľ projektu), ktorý chce žiadateľ dosiahnuť;
 efektívnosť projektu – maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom. Zásada efektívnosti na úrovni projektu je chápaná aj ako stanovenie takých cieľov projektu, aby sa dosiahol celkový žiadaný efekt projektu.
5. zvýhodnenie integrovaných projektov;
6. žiadateľ poskytuje možnosť absolvovania praxe pre študentov potravinárskych a poľnohospodárskych študijných alebo učebných odborov.
</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>3A</td><td>percentuálny podiel poľnohospodárskych podnikov, ktoré dostávajú podporu na účasť na systémoch kvality, miestnych trhoch a krátkych dodávateľských reťazcoch, a skupín/organizácií výrobcov (oblasť zamerania 3A)</td><td>%</td><td>0</td><td>1%</td></tr>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>6B</td><td>Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch</td><td>FTE</td><td>0</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny</td><td>03/2017, 03/2018</td></tr>
</table>

harmonogram výziev	

Tabuľka č. 4.H : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	Opatrenie 6 Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	Podopatrenie: 6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest 6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele a opis opatrenia	Cieľom opatrenia je reagovať na potrebu udržania existujúcich a vytvárania nových pracovných miest na vidieku, vrátane podpory diverzifikácie príjmu v oblasti poľnohospodárstva, akvakultúry a lesného hospodárstva, realizácia ktorého prispeje k napĺňaniu fokusovej oblasti 6A. Širší rozvoj podnikateľskej činnosti na vidieku zabezpečí nové pracovné príležitosti pre nezamestnaných a osobitne mladých ľudí, čím sa podporí ekonomický rast, stabilizácia a posilnenie vidieckej ekonomiky a generovanie nových pracovných miest. Živnostníkov bolo v okrese Brezno v roku 2014 až 4 033, právnických osôb 1749, ich počet sa za posledné roky zvýšil. Nakoľko je cestovný ruch jednou z hlavných devíz daného územia, z analýz prirodzene vyplynulo, že o realizáciu aktivít opatrenia 6.4 je veľký záujem. Ciele stratégie a PRV budú naplnené cez úspešnú realizáciu podopatrenia a vytvorenia pracovných miest a konkurencieschopného odvetvia poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu na vidieku. rozsah a oprávnené činnosti **Činnosť 1**: činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Oprávnená je výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností. V prípade obhospodarovateľov lesa je činnosť 1 oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).

	Činnosť 2: činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. **Činnosť 3**: spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. Vstupom spracovania môže byť aj produkt, ktorý spadá do prílohy I ZFEÚ za podmienky, že je vstupom zároveň aj produkt, ktorý nespadá do prílohy I ZFEÚ (s výnimkou spracovania poľnohospodárskych produktov, ktorých vstup spadá výlučne do prílohy I ZFEÚ a výstupom je energia z OZE alebo produkt, ktorý sa ďalej využíva na výrobu energie) vrátane doplnkovej výroby nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru, ako aj predaj vlastných produktov nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru (vrátane zriadenia mobilných predajných miest) a výrobkov a/alebo produktov iných poľnohospodárov a obhospodarovateľov lesa a akvakultúrnych podnikov za účelom ekonomického rozvoja daného územia. Oprávnená je aj tvorba a rozvoj aktivít a činností spojených s poskytovaním služieb, najmä služieb súvisiacich so skladovaním, logistikou a dopravou a zriaďovaním podnikateľských inkubátorov.
Oprávnení prijímatelia	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) Mikropodniky a malé podniky (v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) vo vidieckych oblastiach. 1. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby. 2. Fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) obhospodarujúce lesy vo vlastníctve: □ súkromných vlastníkov a ich združení; □ obcí a ich združení; □ cirkvi, ktorej majetok možno podľa právneho poriadku SR považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním. 3. Fyzické a právnické osoby (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) podnikajúce v oblasti hospodárskeho chovu rýb (akvakultúry).
Intenzita pomoci	v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov pre mikro a malé podniky: □ 55 % v nasledovných krajoch SR: PO, KE, BB, ZA; Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov pre stredné podniky: □ 45 % v nasledovných krajoch SR: PO, KE, BB, ZA;

<table>
<tr><td></td><td>Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov pre veľké podniky:
35 % v nasledovných krajoch SR: PO, KE, BB, ZA;</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky*</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s oprávnenými činnosťami v rámci tohto podopatrenia;
2. Súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).

V prípade obhospodarovateľov lesa je činnosť 1 oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).
V prípade podnikov akvakultúry nie sú oprávnené investície do alternatívnych zdrojov príjmov, ktoré súvisia s akvakultúrou, ako je rybárska turistika, environmentálne služby v oblasti akvakultúry, vzdelávacie aktivity súvisiace s akvakultúrou a pod.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
min.5000,-EUR
max.100 000,- EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>750000,00</td><td>309375,00</td><td>103125,00</td><td>337500,00</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>750000,00</td><td>309375,00</td><td>103125,00</td><td>337500,00</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*</td><td>v súlade s PRV / IROP, vlastné
Podmienky oprávnenosti
1. Splnenie všeobecných podmienok poskytnutia príspevku, výberových kritérií pre výber projektov a hodnotiacich kritérií pre výber projektov podľa prílohy č. 2.
2. veľkosť nepoľnohospodárskeho podniku (mikro a malý podnik v zmysle odporúčanie Komisie 2003/361/ES);
3. v prípade výroby energie je časť energie spracovaná vo vlastnom podniku;
4. v prípade spracovania poľnohospodárskych produktov, ktorých vstup spracovania výlučne spadá do Prílohy I ZFEÚ je časť vyrobenej energie uvádzaná do siete;
5. všetky investície súvisiace s OZE musia byť v súlade so zákonom NR SR č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysokoúčinnej kombinovanej výroby.
Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií</td></tr>
</table>

<table>
<tr>
<td></td>
<td>V rámci hodnotenia budú minimálne aplikované nasledovné princípy:
□ komplexnosť – posúdenie či je projekt komplexný a po ukončení realizácie bude funkčný a životaschopný, či jednotlivé činnosti a aktivity projektu komplexne riešia požadovaný stav, t. z. či nejde len o 1 etapu projektu, na ktorú musí nadväzovať ďalšia etapa);
□ udržateľnosť – finančná a technologická udržateľnosť – zabezpečenie ďalších zdrojov financovania po ukončení realizácie projektu, použitie moderných, nezastaralých technológií;
□ realizovateľnosť – či bude realizáciou plánovaných činností dosiahnutý cieľ projektu vrátane vzatia do úvahy iných aspektov, ktoré môžu projekt ohroziť;
□ hospodárnosť – zásada hospodárnosti znamená, že žiadateľ pri zabezpečení realizácie projektu postupuje čo možno najhospodárnejšie, t.j., že výdavky/náklady na akúkoľvek fázu projektu sú minimálne možné a pritom sa ešte stále dosiahne účel (cieľ projektu), ktorý chce žiadateľ dosiahnuť;
□ efektívnosť – maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom. Zásada efektívnosti na úrovni projektu je chápaná aj ako stanovenie takých cieľov projektu, aby sa dosiahol celkový žiadaný efekt projektu;
□ princíp bodového hodnotenia - v celom hodnotiacom procese bude uplatňované bodové hodnotenie, po splnení predchádzajúcich princípov sa bude hodnotiť najmä:
□ princíp zamestnanosti (napr. počet vytvorených pracovných miest, počet udržaných pracovných miest);
81 / 145
□ princíp spôsobu investície (napr. environmentálny aspek, potenciál vidieckeho turizmu v danej oblasti, pri spracovaní OZE % podiel vstupu z vlastného odpadu, kumulácia viacerých aktivít, ubytovacie zariadenia s nižšou kapacitou, väčšie prepojenie na územia mimo zastavaného územia obce resp. na nezastavané územie).
Výberové kritéria budú podrobne popísané vo výzve na predkladanie žiadostí o NFP k danému podopatreniu, v súlade s čl. 49 nariadenia EP a Rady (EÚ) č.1305/2013 s cieľom zabezpečiť rovnosť zaobchádzania, lepšie využitie finančných prostriedkov a cielenejšie smerovanie opatrení k prioritám Únie pre rozvoj vidieka.</td>
</tr>
<tr>
<td>Merateľné ukazovatele projektu</td>
<td>
<table>
<tr><th>Kód/ID</th><th>Názov/Ukazovateľ</th><th>Merná jednotka</th><th>Počiatočná hodnota</th><th>Celková cieľová hodnota</th></tr>
<tr><td>6A</td><td>Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch</td><td>množstvo</td><td>0</td><td>5</td></tr>
</table>
</td>
</tr>
</table>

Indikatívny harmonogram výziev	08/2016

Tabuľka č. 4.I : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	Opatrenie 8 Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenia životaschopnosti lesov
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	Podopatrenie: 8.5 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	4A Obnova, zachovanie a zvýšenie biologickej diverzity vrátane na územiach sústavy Natura 2000 a v oblastiach s prírodnými alebo inými špecifickými obmedzeniami a v poľnohospodárskej činnosti s vysokou prírodnou hodnotou a obnova, zachovanie, ako aj zlepšenie stavu krajinných oblastí Európy
Ciele a opis opatrenia	Len mesto Brezno vlastnilo v roku 2014 **87 199** ha lesných pozemkov. Potreba implementácie daného opatrenia vyplýva z potreby zachovania biodiverzity a zvýšenia environmentálnej výkonnosti podpôr na ochranu biodiversity a potrebu eliminácie dopadov a adaptácie pôdohospodárstva na zmeny klímy, a to predovšetkým umelou obnovou a výchovou ochranných lesov a lesov osobitného určenia. Taktiež rozvojom občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch, čo prispeje najmä k napĺňaniu fokusovej oblasti 4A. **Rozsah a oprávnené činnosti** Činnosť 2: budovanie a obnova občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).
Oprávnení prijímatelia	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) Fyzické a právnické osoby obhospodarujúce lesy vo vlastníctve: □ súkromných vlastníkov a ich združení; □ obcí a ich združení; □ cirkvi, ktorej majetok možno podľa vnútroštátneho právneho poriadku považovať za súkromný, pokiaľ ide o jeho správu a nakladanie s ním; □ štátu (LESY SR, š.p.; Štátne lesy TANAP-u; Lesohospodársky podnik Ulič, š.p.). 2. Občianske združenie v zmysle zákona č. 83/1990 Z. z. o združovaní občanov len so súhlasom obhospodarovateľa lesa daného územia.

<table>
<tr><td>Intenzita pomoci</td><td>v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020</td></tr>
<tr><td>Oprávnené výdavky*</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
Oprávnenými nákladmi sú len náklady na jedno rázové aktivity (činnosti) a investície. Prevádzkové náklady alebo náklady na údržbu nie sú oprávnené.
Činnosť 1.-2:
1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia;
2. všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov 100%.</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>267031,8</td><td>200273,85</td><td>66757,95</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>267031,8</td><td>200273,85</td><td>66757,95</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*</td><td>v súlade s PRV / IROP, vlastné

Podmienky oprávnenosti
Splnenie všeobecných podmienok poskytnutia príspevku, výberových kritérií pre výber projektov a hodnotiacich kritérií pre výber projektov.

Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií
V rámci hodnotenia budú minimálne aplikované nasledovné princípy:
□ komplexnosť – posúdenie či je projekt komplexný a po ukončení realizácie bude funkčný a životaschopný, či jednotlivé činnosti a aktivity projektu komplexne riešia požadovaný stav, t. z. či nejde len o1 etapu projektu, na ktorú musí nadväzovať ďalšia etapa);
□ udržateľnosť – finančná a technologická udržateľnosť – zabezpečenie ďalších zdrojov financovania po ukončení realizácie projektu, použitie moderných, nezastaralých technológií;
□ realizovateľnosť – či bude realizáciou plánovaných činností dosiahnutý cieľ projektu vrátane vzatia do úvahy iných aspektov, ktoré môžu projekt ohroziť;
□ hospodárnosť – zásada hospodárnosti znamená, že žiadateľ pri zabezpečení realizácie projektu postupuje čo možno najhospodárnejšie, t.j., že výdavky/náklady na akúkoľvek fázu projektu sú minimálne možné a pritom sa ešte stále dosiahne účel (cieľ projektu), ktorý chce žiadateľ dosiahnuť;</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td>□ efektívnosť – maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom. Zásada efektívnosti na úrovni projektu je chápaná aj ako stanovenie takých cieľov projektu, aby sa dosiahol celkový žiadaný efekt projektu;
□ princíp bodového hodnotenia - v celom hodnotiacom procese bude uplatňované bodové hodnotenie, po splnení predchádzajúcich princípov sa bude hodnotiť najmä:
□ princíp biodiversity;
□ princíp spôsobu hospodárenia (napr. zalesňovanie podsadbou, eko-friendly stavby).</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td><table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>4A</td><td>percentuálny podiel lesov/iných zalesnených oblastí územia MAS CHJ, na ktoré sa vzťahuje podpora</td><td>%</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>09/2016, 09/2017</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4.J : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	Opatrenie 16 Spolupráca
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	16.4 Podpora na horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi subjektmi dodávateľského reťazca pri zriaďovaní a rozvoji krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov a na propagačné činnosti v miestnom kontexte, ktoré súvisia s rozvojom krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	1A Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach; 3A Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií
Ciele a opis opatrenia	Dané opatrenie je v podmienkach Chopok juh potrebné vzhľadom na naplnenie cieľa zabezpečiť strategické riešenia v rámci čo najväčšieho počtu spolupracujúcich subjektov. Zároveň je parciálnym cieľom aj posilniť a podporiť odbytové schopnosti agropotravinárskeho sektora pričom horizontálna a vertikálna spolupráca medzi prvovýrobcami a spracovateľmi, smerujúca ku skráteniu zásobovacieho reťazca, by sa mohla významne podieľať na zvýšení predaja slovenských kvalitných agropotravinárskych

	výrobkov. **rozsah a oprávnené činnosti** Podpora pri zriaďovaní a prevádzkovaní logistických platforiem, ktoré umožnia prístup aktérom dodávateľského reťazca a zintenzívnia činnosti horizontálnej a vertikálnej spolupráce, ktoré pokryjú všetko od výroby, dopravy, logistiky produktu cez informačné systémy potrebné pre koordináciu týchto činností až k predaju produktu a jeho marketing, pričom podpora sa nevzťahuje na vývoj nových produktov.
Oprávnení prijímatelia	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) Najmenej 3 subjekty, ktorých spolupráca je medzi rôznymi aktérmi v poľnohospodárstve, potravinovom reťazci a rozvoji vidieka na území EÚ a medzi inými aktérmi, ktorí prispievajú k splneniu cieľov a priorít politiky rozvoja vidieka.
Intenzita pomoci	v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 100% Keď sa pomoc vypláca ako celková suma a vykonávaný projekt je projektom typu, na ktorý sa vzťahuje iné opatrenie nariadenia (EÚ) č. 1305/2013, uplatní sa maximálna výška a miera pomoci. Zároveň je možné uvedené výdavky priamo realizovať prostredníctvom týchto opatrení s výškou a mierou podpory definovanou v tomto programe a realizovať tak integrovaný projekt.
Oprávnené výdavky*	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) 1.náklady na štúdie alebo plány týkajúce sa príslušnej oblasti, realizačné štúdie, vypracovanie podnikateľského plánu alebo inej stratégie miestneho rozvoja; 2. náklady na oživenie príslušnej logistickej platformy resp. krátkeho dodávateľského reťazca alebo miestneho trhu s cieľom zabezpečiť uskutočniteľnosť projektu; 3. náklady na príslušné vzorky, merania a testovania s tým spojené prevádzkové náklady na uskutočnenie podnikateľského plánu, štúdie, prieskumu, alebo spolupráce; vrátane priamych a nepriamych personálnych nákladov pri realizácii logistických platforiem, krátkych dodávateľských reťazcov alebo miestnych trhov, nákladov na prenájom resp. služby spojené s realizáciou logistických platforiem, krátkych dodávateľských reťazcov alebo miestnych trhov; 4. priame náklady na konkrétne projekty a investície spojené s vykonávaním podnikateľského plánu alebo na iné činnosti zamerané na inovácie, vrátane testovania, zaškolenia, podpory nábehu a príslušných investičných nákladov; 5. náklady na propagačné činnosti a marketing v spojitosti s vytvorením logistických platforiem, podporou krátkych dodávateľských reťazcov alebo miestnych trhov. Oprávnenosť výdavkov je stanovená v čl. 65 nariadenia (EÚ) č.

<table>
<tr><td></td><td>1303/2013 a v čl. 60-61 nariadenia (EÚ) č. 1305/2013 a bude bližšie špecifikovaná vo výzve na predkladanie žiadostí o NFP.</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013)
min.5000,- EUR max.100 000</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>130000,00</td><td>97500,00</td><td>32500,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>130000,00</td><td>97500,00</td><td>32500,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*</td><td>v súlade s PRV / IROP, vlastné

Podmienky oprávnenosti
Splnenie všeobecných podmienok poskytnutia príspevku, výberových kritérií pre výber projektov a hodnotiacich kritérií pre výber projektov
Oprávnené sú len tie činnosti, ktoré preukázateľne prispejú k oživeniu horizontálnej a vertikálnej spolupráce v rámci krátkych dodávateľských reťazcov a miestneho trhu.

Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií
1. Prínos projektu pre daný sektor;
2. Riešenie integrovaných projektov;
3. Komplexnosť riešenia problematiky;
4. Spolupráca vyššieho počtu partnerov;
5. Riešenie problematiky, ktorá ovplyvňuje viac beneficientov;
6. Riešenie prioritne strategických oblastí; zameranie na ciele PRV;
7. Kvalita projektového plánu;
8. Potenciál na úspešné uvedenie do praxe;
9. Spôsoby výmeny poznatkov a šírenia výsledkov.</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>3A</td><td>percentuálny podiel poľnohospodárskych podnikov, ktoré dostávajú podporu na účasť na systémoch kvality, miestnych trhoch a krátkych dodávateľských reťazcoch, a skupín/organizácií výrobcov (oblasť zamerania 3A)</td><td>%</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	6B	**Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch**	**FTE**	**0**	**2**
Indikatívny harmonogram výziev	03/2017, 09/2017, 09/2018				

Tabuľka č. 4.K : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	Opatrenie 7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	Podopatrenie:7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach;
Ciele a opis opatrenia	Nevyhnutnosťou regiónu Chopok juh je zlepšenie infraštruktúry, čím sa vytvoria aj podmienky pre podnikateľov a zároveň sa zlepšiapodmienky pre život obyvateľov, ktoré budú mať vplyv na zabránenie odlivu obyvateľov z regiónu. Investície do infraštruktúry a miestnych služieb budú mať pozitívny vplyv na miestny ekonomický rozvoj. rozsah a oprávnené činnosti: 1. zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod.
Oprávnení prijímatelia	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) 1. obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane); 2. združenia obcí s právnou subjektivitou (s priemerným počtom obyvateľov do 1 000 vrátane).
Intenzita pomoci	v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 Výška podpory z celkových oprávnených nákladov 100%, s maximálnym limitom v zmysle definície malej infraštruktúry.
Oprávnené výdavky*	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / 1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce;

<table>
<tr><td></td><td>2. súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) /

min.5000,- EUR, max 100 000,-EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>100000,00</td><td>75000,00</td><td>25000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>100000,00</td><td>75000,00</td><td>25000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*</td><td>v súlade s PRV / IROP, vlastné
□ Splnenie všeobecných podmienok poskytnutia príspevku, výberových kritérií pre výber projektov a hodnotiacich kritérií pre výber projektov podľa prílohy č. 2.
□ povinnosť uplatňovať sociálny aspekt pri verejnom obstarávaní.
Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií
V rámci výberu projektov bude aplikovaný systém bodového hodnotenia. Zároveň bude stanovená minimálna prahová hodnota, ktorú musí projekt dosiahnuť, aby bol oprávnený, prípadne bude stanovená podmienka, že ak niektoré z definovaných kritérií projekt nespĺňa (resp. hodnotenie je 0) nemôže byť schválený (aspekt kvality).
V rámci hodnotenia budú minimálne aplikované nasledovné princípy:
□ komplexnosť – posúdenie či je projekt komplexný a po ukončení realizácie bude funkčný a životaschopný, či jednotlivé činnosti a aktivity projektu komplexne riešia požadovaný stav, t. z. či nejde len o 1 etapu projektu, na ktorú musí nadväzovať ďalšia etapa);
□ udržateľnosť – finančná a technologická udržateľnosť – zabezpečenie ďalších zdrojov financovania po ukončení realizácie projektu, použitie moderných, nezastaralých technológií;
□ realizovateľnosť – či bude realizáciou plánovaných činností dosiahnutý cieľ projektu vrátane vzatia do úvahy iných aspektov, ktoré môžu projekt ohroziť;
□ hospodárnosť – zásada hospodárnosti znamená, že žiadateľ pri zabezpečení realizácie projektu postupuje čo možno najhospodárnejšie, t. j., že výdavky/náklady na akúkoľvek fázu projektu sú minimálne možné a pritom sa ešte stále dosiahne účel (cieľ projektu), ktorý chce žiadateľ dosiahnuť;
□ efektívnosť projektu – maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom. Zásada efektívnosti na úrovni projektu je chápaná aj ako stanovenie</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td>takých cieľov projektu, aby sa dosiahol celkový žiadaný efekt projektu;
□ uprednostnené budú projekty súvisiace s ekonomickým rozvojom a/alebo projekty, ktoré kombinujú viacero akcií vytvárajúcich konkrétne podmienky pre ekonomický rozvoj vidieckych obcí (t. z. napr., že podporené investície budú mať pozitívny vplyv na zamestnanosť, rozvoj podnikania a pod.), za predpokladu súladu ekonomického rozvoja s ochranou životného prostredia a racionálneho využitia prírodných zdrojov;
□ uprednostnené budú projekty začleňujúce prvky zelenej infraštruktúry;
□ uprednostnené budú projekty, v rámci ktorých budú mať realizované operácie dopad na širšie územie viacerých katastrov obcí a budú predkladané združeniami obcí;
□ uprednostnené budú projekty obcí do 500 obyvateľov (vrátane) pred projektmi obcí s vyšším počtom obyvateľov;
□ princíp uľahčenia prístupu marginalizovaných skupín k podpore (zvýhodňovanie projektov, ktoré riešia aj problémy marginalizovaných skupín).</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>6B</td><td>Počet operácií , ktoré získali podporu na investície do infraštruktúry malých rozmerov</td><td>kus</td><td>0</td><td>3</td></tr>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>6B</td><td>Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch</td><td>FTE</td><td>0</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>12/2016,06/2017,12/2017,06/2018</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4.L : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	Opatrenie 7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	Podopatrenie: 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
Priradenie k fokusovej	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach

oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	
Ciele a opis opatrenia	V regióne Chopok juh je členských 6 obcí s počtom obyvateľov do 1000. Využitie a pozitívny dopad na región prostredníctvom zaradenia daného podopatrenia do Stratégie považujeme za kľúčové pre rozvoj regiónu, nakoľko práve menšie obce v území potrebujú investície do zlepšovania služieb pre obyvateľstvo a pozdvihnúť záujem a možnosti o aktivity voľného času a kultúry v obci a okolí. Opatrenie je potrebné implementovať aj z dôvodu zvýšených potrieb obyvateľstva práve v menších obciach, zabezpečenia infraštruktúry pre podporu aktivít pre mládež a deti v rámci voľného času. rozsah a oprávnené činnosti: - investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; □ zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia; □ investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu; □ investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov); □ investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod. □ investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb.
Oprávnení prijímatelia	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) 1. obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane); 2. združenia obcí s právnou subjektivitou (s priemerným počtom obyvateľov do 1 000 vrátane).
Intenzita pomoci	v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 Výška podpory z celkových oprávnených nákladov je 100 %, s maximálnym limitom v zmysle definície malej infraštruktúry.
Oprávnené výdavky*	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej

<table>
<tr><td></td><td>infraštruktúry obce a vrátane nákladov súvisiacich s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie;
93 / 145
2. súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td><table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>500000,00</td><td>375000,00</td><td>125000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>500000,00</td><td>375000,00</td><td>125000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*</td><td>v súlade s PRV / IROP, vlastné</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td><table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>6B</td><td>Čistý počet obyvateľov, ktorí majú prospech zo zlepšenia služieb</td><td>obyvateľ</td><td>0</td><td>10000</td></tr>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>6B</td><td>Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch</td><td>FTE</td><td>0</td><td>5</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>09/2016,09/2017</td></tr>
</table>

Tabuľka č. 4.M : Opatrenie Stratégie CLLD

Názov opatrenia	Opatrenie 7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach
Priradenie kódu opatrenia (platí v prípade	7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné

opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014)	využitie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach

Ciele a opis opatrenia	Zo SWOT analýz regiónu vyplýva, že nachádzame potenciál rastu regiónu Chopok juh hlavne v investovaní do rekreačnej infraštruktúry, poskytovaní turistických informácií a taktiež v investovaní prostriedkov do turistickej infraštruktúry menších rozmerov.
	
	rozsah a oprávnené činnosti:
	  investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.;
	  investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúľ v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.;
	  budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.

Oprávnení prijímatelia	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) 1. obce vo vidieckych oblastiach s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane); 2. združenia obcí s právnou subjektivitou (s priemerným počtom obyvateľov do 1 000 vrátane)
Intenzita pomoci	v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 Výška podpory z celkových oprávnených nákladov 100 %, s maximálnym limitom v zmysle definície malej infraštruktúry
Oprávnené výdavky*	v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) 1. výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce;

<table>
<tr><td></td><td>2. súvisiace všeobecné náklady definované v časti 1.2 Všeobecné podmienky oprávnenosti pre projektové opatrenia (v zmysle čl. 45 nariadenia 1305/2013 v PRV 2014 - 2020 kapitola 8.1.3.).</td></tr>
<tr><td>Výška príspevku (minimálna a maximálna)</td><td>v súlade s PRV (resp. s nariadením EÚ (č. 1305/2013) / IROP

min.5000,- EUR max. 100 000,- EUR</td></tr>
<tr><td>Finančný plán</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr>
<tr><td>menej rozvinutý región</td><td>200000,00</td><td>150000,00</td><td>50000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>viac rozvinutý región</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr>
<tr><td>Spolu</td><td>200000,00</td><td>150000,00</td><td>50000,00</td><td>0</td><td>0</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií*</td><td>v súlade s PRV / IROP, vlastné

Podmienky oprávnenosti
Splnenie všeobecných podmienok poskytnutia príspevku, výberových kritérií pre výber projektov a hodnotiacich kritérií pre výber projektov podľa prílohy č. 2.
Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií
V rámci výberu projektov bude aplikovaný systém bodového hodnotenia. Zároveň bude stanovená minimálna prahová hodnota, ktorú musí projekt dosiahnuť, aby bol oprávnený, prípadne bude stanovená podmienka, že ak niektoré z definovaných kritérií projekt nespĺňa (resp. hodnotenie je 0) nemôže byť schválený (aspekt kvality).
V rámci hodnotenia budú minimálne aplikované nasledovné princípy:
  komplexnosť – posúdenie či je projekt komplexný a po ukončení realizácie bude funkčný a životaschopný, či jednotlivé činnosti a aktivity projektu komplexne riešia požadovaný stav, t. z. či nejde len o 1 etapu projektu, na ktorú musí nadväzovať ďalšia etapa);
  udržateľnosť – finančná a technologická udržateľnosť – zabezpečenie ďalších zdrojov financovania po ukončení realizácie projektu, použitie moderných, nezastaralých technológií;
  realizovateľnosť – či bude realizáciou plánovaných činností dosiahnutý cieľ projektu vrátane vzatia do úvahy iných aspektov, ktoré môžu projekt ohroziť;
  hospodárnosť – zásada hospodárnosti znamená, že žiadateľ pri zabezpečení realizácie projektu postupuje čo možno najhospodárnejšie, t.j., že výdavky/náklady na akúkoľvek fázu projektu sú minimálne možné a pritom sa ešte stále dosiahne účel (cieľ projektu), ktorý chce žiadateľ dosiahnuť;
  efektívnosť projektu – maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom. Zásada efektívnosti na úrovni projektu je chápaná aj ako stanovenie takých cieľov projektu, aby sa dosiahol celkový žiadaný efekt projektu;
  uprednostnené budú projekty súvisiace s ekonomickým rozvojom a/alebo projekty, ktoré kombinujú viacero akcií vytvárajúcich</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td>konkrétne podmienky pre ekonomický rozvoj vidieckych obcí (t. z. napr., že podporené investície budú mať pozitívny vplyv na zamestnanosť, rozvoj podnikania a pod.), za predpokladu súladu ekonomického rozvoja s ochranou životného prostredia a racionálneho využitia prírodných zdrojov; ;
□ uprednostnené budú projekty, v rámci ktorých budú mať realizované operácie dopad na širšie územie viacerých katastrov obcí a budú predkladané združeniami obcí (spoločný projekt viacerých obcí);
□ uprednostnené budú projekty začleňujúce prvky zelenej infraštruktúry;
□ princíp uľahčenia prístupu marginalizovaných skupín k podpore (zvýhodňovanie projektov, ktoré riešia aj problémy marginalizovaných skupín);
□ uprednostnené budú projekty obcí do 500 obyvateľov (vrátane) pred projektmi obcí s vyšším počtom obyvateľov.</td></tr>
<tr><td>Merateľné ukazovatele projektu</td><td>
<table>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>6B</td><td>Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do rekreačnej/turistickej infraštruktúry</td><td>počet</td><td>0</td><td>3</td></tr>
<tr><td>Kód/ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatočná hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr>
<tr><td>6B</td><td>Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch</td><td>FTE</td><td>0</td><td>2</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Indikatívny harmonogram výziev</td><td>03/2017,03/2018</td></tr>
</table>

Pre všetky uvedené opatrenia PRV 2014-2020 platia nasledovné kritériá:

Podmienky poskytnutia príspevku žiadateľom o nenávratný finančný príspevok – všeobecné podmienky pre poskytnutie príspevku, príloha Stratégie CLLD.

5.3 Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

5.3.1 Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD

Stanovené monitorovacie ukazovatele pre vyhodnotenie strategického cieľa, priorít, špecifických cieľov a jednotlivých opatrení sú objektívne a merateľné. Pre každý ukazovateľ

je v stratégii uvedená aj predpokladaná cieľová hodnota, ktorá sa má dosiahnuť do r. 2023, aby bolo možné vyhodnotiť stanovené ciele stratégie. Monitorovacie ukazovatele sa budú priebežne sledovať každoročne, aby sa dosiahla stanovená cieľová hodnota v roku 2023.
Monitorovací výbor bude kontrolovať vykonávanie stratégie a pokrok dosiahnutý v napĺňaní jej cieľov. Pri tom zohľadňuje finančné údaje, spoločné a špecifické ukazovatele týkajúce sa stratégie vrátane zmien ukazovateľov výsledkov a pokroku dosiahnutého v napĺňaní kvantifikovaných cieľových hodnôt a čiastkové ciele stanovené vo výkonnostnom rámci. Monitorovací výbor posudzuje a schvaľuje správy o implementácii stratégie, tiež sleduje všetky hodnotiace aktivity a dosiahnuté výstupy súvisiace s hodnotiacim plánom a môže dať MAS odporúčania týkajúce sa vykonávania stratégie a jej hodnotenia. Následne výbor monitoruje činnosti vykonané v nadväznosti na jeho odporúčania.

Zloženie Monitorovacieho výboru a jeho aktivity sú definované stanovách a organizačnej štruktúre MAS. Cieľová hodnota každého ukazovateľa k roku 2023 bola stanovená na základe kvalifikovaného (expertného) odhadu tak, aby okrem reálnosti (dosiahnuteľnosti) vyjadrovala aj dostatočnú mieru ambicióznosti zohľadňujúcu opatrenia, ktoré sa v rámci Stratégie CLLD MAS Chopok juh plánujú zrealizovať za účelom zabezpečenia širokej informovanosti.
Metodika na výber vzorky, zber, spracovanie a vyhodnotenie zozbieraných údajov, ktorá bola použitá pre potreby prieskumu verejnej mienky v rámci nastavenia predmetného ukazovateľa sa uplatnila aj pri identifikácii jeho cieľovej hodnoty, ktorá sa zrealizuje v roku 2023. Ukazovateľ „Počet ľudí, ktorí získali odbornú prípravu“ bude napĺňaný cez opatrenie 19.4, časť Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD“

Novovytvorené pracovné miesta

Ukazovateľ „Počet novovytvorených pracovných miest“ (v rámci PRV a IROP spolu 24) bude napĺňaná cez poskytovanie informácii o vytvorených Full – time equivalentoch, t.j. plných pracovných miest v podnikoch, ktoré dostali z MAS podporu. Dané ukazovatele sú merateľné a monitorovací výbor bude dohliadať na ich naplnenie v roku 2023. Ukazovateľ Počet novovytvorených pracovných miest zahŕňa FTE vytvorené v rámci opatrení PRV sledovaním ukazovateľa „Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch“ v opatreniach: 4.2 v počte 2 FTE, 6.4 v počte 5 FTE, 16.4 v počte 2 FTE, 7.4 v počte 5 FTE, 7.2 v počte 1 FTE a 7.5 v počte 2 FTE.

V rámci IROP opatrení bude vytvorených 7 FTE sledovaním ukazovateľa „Zamestnanosť v podporených podnikoch“ v špecifickom cieli „Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, SZČO a družstiev“. Spolu je to 24 novovytvorených pracovných miest za programové obdobie 2014-2020 v rámci operácií CLLD.

Monitorovací výbor bude zasadať každý rok v prvom štvrťroku daného roka, pričom bude hodnotiť napĺňanie cieľov stratégie za minulý rok. Na základe zozbieraných údajov z implementácie jednotlivých projektov a ich monitorovacích správ zostaví súhrnnú správu, ktorú predloží Valnému zhromaždeniu do konca prvého štvrťroka daného kalendárneho roku.

V rámci realizácie stratégie sú stanovené nasledovné míľniky:

a) Udelenie štatútu MAS
b) Vyhlásenie prvej výzvy
c) Realizácia aktivít v hodnotovom vyjadrení dosiahne hodnotu:
    1. Míľnik 1 000 000,00,-€
    2. Míľnik 2 000 000,00,-€
d) Počet novovytvorených pracovných miest:
    1. Míľnik 12 (polovica z cieľovej hodnoty) novovytvorených pracovných miest
    2. Míľnik 24 novovytvorených pracovných miest
e) Záverečná monitorovacia správa z implementácie stratégie CLLD

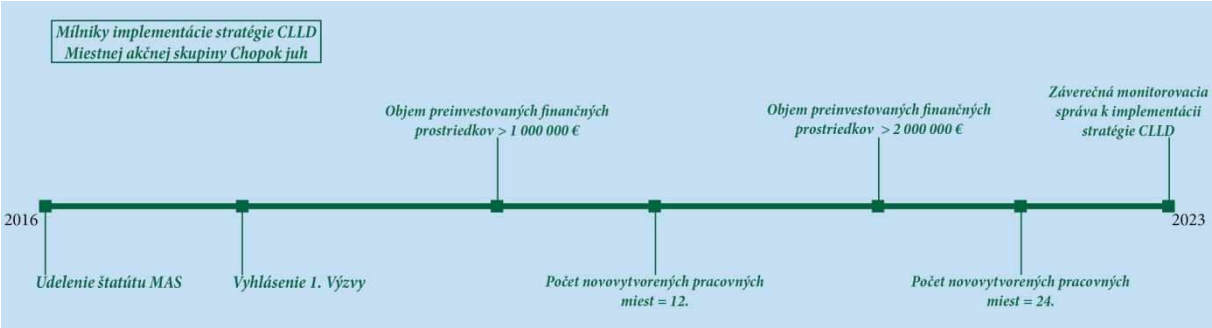

Obrázok 2 - Míľniky stratégie CLLD

Ukazovateľ počtu novovytvorených pracovných miest bol stanovený na základe objemu investícií v neverejnom sektore, pričom bol plánovaný na 60 000 € na jedno FTE pracovné miesto. Vzhľadom na objem finančných prostriedkov v neverejnom sektore (1 431 814, 97 €) bola cieľová hodnota stanovená na 24 novovytvorených pracovných miest.

Ukazovateľ miery nezamestnanosti v regióne bol stanovený na základe expertného odhadu vzhľadom na objem investícií realizovaných v regióne za predpokladu uplatnenia podmienky ceteris paribus.

Ukazovatele počet operácií, ktoré získali podporu na investície do infraštruktúry malých rozmerov/ rekreačnej/turistickej infraštruktúry bol stanovený na základe dostupných informácií potenciálnych žiadateľov, ktorí budú implementovať projekty v danom opatrení a alokácie určenej na danú prioritu.

Ukazovatele percentuálneho podielu poľnohospodárskych podnikov a lesov/zalesnených oblastí vychádza zo štatistického zisťovania počtu podnikateľských subjektov podnikajúcich v poľnohospodárskej prvovýrobe a lesnom hospodárstve, ako aj zo zloženia pôdneho fondu na sledovanom území.

Ukazovateľ počet ľudí, ktorí získali odbornú prípravu bol stanovený na základe historických skúseností MAS s realizáciou daných aktivít v období 2007-2013.

Samohodnotenie MAS

Činnosť MAS bude každoročne vyhodnocované Monitorovacím výborom MAS, ktorý bude okrem implementácie projektov inými subjektmi v rámci stratégie CLLD sledovať aktivity vykonávané MAS smerujúce k šíreniu informácií a publicity o MAS ako aj o stratégii CLLD a rovnako bude sledovať všetky animačné aktivity MAS realizované v danom monitorovacom období (každý kalendárny rok). Hodnotenie MAS bude taktiež vykonávané po finančnej stránke a to Revízorom MAS, ktorý bude sledovať objem finančných prostriedkov vynakladaných na chod MAS a animačnú činnosť MAS, pričom bude taktiež posudzovať ich opodstatnenosť, dopad, a efektívnosť a dohliadať nad vedením účtovníctva združenia ako účtovnej jednotky.

Detailný popis stanovených merateľných povinných a vlastných ukazovateľov sa nachádza v tabuľke nižšie.

Úroveň	***Ukazovateľ*** *(názov a merná jednotka)*	***Východiskový stav***	***Cieľová hodnota ukazovateľa do r. 2023***	***Spôsob overovania a získavania údajov, frekvencia zberu***
Strategický cieľ: ***Zvýšenie***	*Počet novovytvorených*	*0*	*24*	*Údaje z UPSVAR,*

konkurencieschopnosti regiónu a zlepšenie kvality života prostredníctvom zlepšovania životných podmienok obyvateľov obnovou a rozvojom obcí a zefektívnenia priemyselného potenciálu a služieb poskytovaných v regióne, podpora silnejších verejných služieb zamestnanosti a podpora rovnosti medzi mužmi a ženami prostredníctvom nástrojov na zosúladenie pracovného a rodinného života.	*pracovných miest* *Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)* *Zníženie miery nezamestnanosti v regióne*	*0 €* *13,41%*	*1 678 531,80 €* *13,00%*	*ročne* *Monitorovací výbor, manažment MAS, ročne* *Údaje z UPSVAR, ročne*
Priorita 1: Podpora rastu konkurencieschopnej produkcie a vybraných služieb mikroregiónu Chopok juh ***Špecifický cieľ: Zlepšenie vzťahu medzi verejným a súkromným sektorom v území, zvýšenie udržateľnosti súkromných a verejných služieb a infraštruktúr***	*Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb* *Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry* *Počet operácií , ktoré získali podporu na investície do infraštruktúry malých rozmerov* *Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do rekreačnej/turistickej infraštruktúry*	*0* *0* *0* *0*	*10 000* *10* *3* *3*	*Štatistika, Monitorovací výbor, osobná návšteva, raz ročne* *Štatistika, Monitorovací výbor, osobná návšteva, raz ročne* *Štatistika, Monitorovací výbor, osobná návšteva, raz ročne* *Štatistika, Monitorovací výbor, osobná návšteva, raz ročne*

	Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV)	*0 FTE*	*17 FTE*	*UPSVAR, vlastná štatistika, monitorovací výbor*
Priorita 2: Podpora súkromného sektora s cieľom zvyšovať zamestnanosť v mikroregióne, projektov zosúlaďovania rodinného a pracovného života pomocou podpory tvorby flexibilných pracovných miest u začínajúcich podnikateľov a podnikateľov s novými inovatívnymi projektmi ***Špecifický cieľ: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií***	*Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové* *Zamestnanosť v podporených podnikoch (IROP)* *Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové* *Počet podporených podnikov* *Percentuálny podiel poľnohospodárskych podnikov, ktoré dostávajú podporu na účasť na systémoch kvality, miestnych trhoch a krátkych dodávateľských reťazcoch, a skupín/organizácií výrobcov* *Percentuálny podiel lesov/iných zalesnených oblastí územia MAS CHJ, na ktoré sa vzťahuje podpora* *Počet podporených podnikov*	*0 kus* *0 FTE* *0 kus* *0* *0%* *0%* *0 kus*	*1 kus* *7 FTE* *1 kus* *8* *1%* *1%* *8 kusov*	*Štatistika, Monitorovací výbor, osobná návšteva, raz ročne* *UPSVAR, Štatistika, Monitorovací výbor, osobná návšteva, raz ročne* *Štatistika, Monitorovací výbor, osobná návšteva, raz ročne* *Štatistika, Monitorovací výbor, osobná návšteva, raz ročne* *Štatistická evidencia MAS v regióne, ročne* *Štatistická evidencia MAS v regióne,*

				ročne
Priorita 3: Animačná činnosť MAS ***Špecifický cieľ: Animácia*** ***Špecifický cieľ: Chod MAS***	*Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)* *Počet ľudí, ktorí získali odbornú prípravu*	*0 €* *0*	*150 000,00€* *20*	*Monitorovací výbor, manažment MAS, ročne* *Monitorovací výbor, manažment MAS, ročne*

Tabuľka 13 – Popis ukazovateľov stratégie CLLD MAS Chopok juh

Pozn. farebne: povinné ukazovatele

5.3.2 Monitorovacie ukazovatele

MAS Chopok juh si okrem povinných monitorovacích ukazovateľov na úrovni programov PRV, IROP stanovila vo svojej stratégii vlastné monitorovacie ukazovatele, ktoré budú slúžiť pre monitorovanie priebehu a výsledku realizácie projektov v rámci implementácie stratégie a činnosti MAS vzhľadom k stanoveným cieľom.

Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020

Názov cieľového ukazovateľa	**Cieľová hodnota v roku 2023**
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	10000
Počet obyvateľov podporenej MAS	32057
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	**17**

Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	**Cieľová hodnota v roku 2023**
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v	1 708 531,80 €

rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	**120 000,00€**

Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	**8**
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	**7**
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podnik	**1**
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podnik	**1**
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	**10**

Vlastné ukazovatele MAS

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet ľudí, ktorí získali odbornú prípravu	počet	**20**
Percentuálny podiel lesov/iných zalesnených oblastí územia MAS CHJ, na ktoré sa vzťahuje podpora	%	**1%**
Percentuálny podiel poľnohospodárskych podnikov, ktoré dostávajú podporu na účasť na systémoch kvality, miestnych trhoch a krátkych dodávateľských reťazcoch, a skupín/organizácií výrobcov	%	**1%**
Počet operácií, ktoré získali podporu na investície do rekreačnej/turistickej infraštruktúry	počet	**3**
Počet operácií , ktoré získali podporu na investície do infraštruktúry malých rozmerov	počet	**3**
Zníženie miery nezamestnanosti v regióne	%	**13,00%**
Počet novovytvorených pracovných miest	počet	**24**

(PRV+IROP)		

Dané ukazovatele sú merateľné a monitorovací výbor bude dohliadať na ich naplnenie v roku 2023.

6 Finančný rámec

6.1 Financovanie stratégie CLLD

Celkový rozpočet na stratégiu bol stanovený v zmysle maximálnych limitov uvedených v systéme riadenia CLLD na základe vzorca:

10 726 * 45 + (425-310)*900 + 2 800 000 = 482 670 + 103 500 + 2 800 000 = 3 386 170,00€

10 726 – je počet obyvateľov bez mesta Brezno, ktoré má nad 20 000 obyvateľov (a teda sa zo vzorca odrátava)

45 – príspevok variabilnej zložky na obyvateľa
425 – rozloha územia v km2
900 – príspevok variabilnej zložky na km2
2 800 000 – fixná zložka na stratégiu CLLD

MAS Chopok juh má 11 obcí a teda variabilná zložka za počet obcí je 0, rovnako ako variabilná zložka za nezamestnanosť nakoľko evidovaná miera nezamestnanosti je nižšia ako 13,5.

Súčasťou stratégie je dofinancovanie jednotlivých opatrení vlastnými zdrojmi v zmysle maximálnej výšky podpory jednotlivých opatrení.

Celkové vlastné zdroje na účely implementácie stratégie CLLD vrátane chodu MAS sú vyčíslené v sume: 531 082,31 €.

MAS patrí do menej rozvinutého regiónu a preto je jej chod financovaný z opatrení IROP. Celkové náklady na chod MAS boli vypočítané ako maximálne oprávnené výdavky na 1 rok x 7,5 rokov (2016-2023) = 59 170 * 7,5 = 443 775,00 čo tvorí 95% celkových nákladov na chod MAS, k čomu prislúcha spolufinancovanie z vlastných zdrojov vo výške 5% - 23 356,58 €

Výdavky určené na animáciu územia boli stanovené vo výške 120 000,00 €, čo predstavuje 21,29% z celkových výdavkov MAS (chod + animácia)

Celkové výdavky na chod MAS boli stanovené ako súčet výdavkov určených na chod MAS a výdavkov na animáciu územia . 443 775 ,00 (+23 356,58) + 120 000 = 563 775,00,- € z verejných zdrojov a 23 356,58 € z vlastných zdrojov.

Výdavky na chod MAS, vrátane animácie, predstavujú 19,98% z rozpočtu danej stratégie.

Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

	SPOLU EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	3 386 170,00€
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	2 822 395,00
Chod MAS a animácie	563 775,00 €

Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov

	Fond	Typ regiónu	Spolu v EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (maximálny limit podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	EPFRV EFRR	menej rozvinutý	1 828 531,80 1 557 638,20
	-	viac rozvinutý	-
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	EPFRV EFRR	menej rozvinutý	1 708 531,80 1 113 863,20
	-	viac rozvinutý	-
Chod MAS	EFRR	menej rozvinutý	443 775,00
	-	viac rozvinutý	-
Animácie	EPFRV	menej rozvinutý	120 000,00
	-	viac rozvinutý	-

Tabuľka č. 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy výdavkov v rámci príslušných programov

	region	PRV				IROP				SPOLU			
		EPFRV	ŠR	VZ	spolu	EFRR	ŠR	VZ	spolu	fondy	ŠR	VZ	spolu
operácie v rámci stratégie CLLD	menej rozvinutý	1281398,85	427132,95	418500,00	2127031,80	1113863,20	0,00	89225,73	1203088,93	2395262,05	427132,95	507725,73	3330120,73
	viac rozvinutý	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
chod MAS	menej rozvinutý	-	-	-	-	443775,00	0,00	23356,58	467131,58	443775,00	0,00	23356,58	467131,58
	viac rozvinutý	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
animácie	menej rozvinutý	90000,00	30000,00		120000,00	-	-	-	-	90000,00	30000,00	0,00	120000,00
	viac rozvinutý	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SPOLU	menej rozvinutý	1371398,85	457132,95	418500,00	2247031,80	1557638,20	0,00	112582,31	1670220,51	2929037,05	457132,95	531082,31	3917252,31
	viac rozvinutý	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	spolu	1371398,85	457132,95	418500,00	2247031,80	1557638,20	0,00	112582,31	1670220,51	2929037,05	457132,95	531082,31	3917252,31

6.2 Finančný plán pre opatrenia

	PRV:IROP
pre stratégie mimo BSK (viac rozvinutý región):	54 : 46
pre stratégie v rámci BSK (viac rozvinutý región):	75 : 25

Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu

Opatrenie stratégie CLLD	Fond	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	EFRR	menej rozvinutý región	347 978,98	330580,03	0	17395,95	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Sociálne služby a komunitné služby	EFRR	menej rozvinutý región	168421,05	160000,00	0	8421,05	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Infraštruktúra vzdelávania	EFRR	menej rozvinutý región	105263,16	100000,00	0	5263,16	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD	EFRR	menej rozvinutý región	467131,58	443775,00	0	23356,58	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	EFRR	menej rozvinutý región	581425,74	523283,17	0	58142,57	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Podopatrenie: 4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov	EPFRV	menej rozvinutý región	180000,00	74250,00	24750,00	81000,00	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-

Podopatrenie: 6.4, Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	EPFRV	menej rozvinutý región	750000,00	309375,00	103125,00	337500,00	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
16.4 Podpora na horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi subjektmi dodávateľského reťazca pri zriaďovaní a rozvoji krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov a na propagačné činnosti v miestnom kontexte, ktoré súvisia s rozvojom krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov	EPFRV	menej rozvinutý región	130000,00	97500,00	32500	0	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Podopatrenie:7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie	EPFRV	menej rozvinutý región	100000,00	75000,00	25000,00	0	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Podopatrenie: 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	EPFRV	menej rozvinutý región	500000,00	375000,00	125000,00	0	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie	EPFRV	menej rozvinutý región	200000,00	150000,00	50000,00	0	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
Podopatrenie: 8.5 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov	EPFRV	menej rozvinutý región	267031,80	200273,85	66757,95	0	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-
19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie	EPFRV	menej rozvinutý región	120000,00	90000,00	30000,00	0	0
		viac rozvinutý región	-	-	-	-	-

Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu

	PRV (EPFRV) : IROP (EFRR)
Stratégia CLLD mimo BSK (menej rozvinutý región):	1 828 531,80€ : 1 557 638,20€
Stratégia CLLD v rámci BSK (viac rozvinutý región):	

Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	**Rozpočet na opatrenie**	**Oprávnený prijímateľ – verejný sektor** (označiť „X“)	**Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor** (označiť „X“)
Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	**347978,98**	**X**	
Sociálne služby a komunitné služby	**160 000,00**	**X**	
Infraštruktúra vzdelávania	**100 000,00**	**X**	
Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	**523283,17**		**X**
Podopatrenie: 4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov	**99 000,00**		**X**
Podopatrenie: 6.4, Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	**412 500,00**		**X**
16.4 Podpora na horizontálnu a vertikálnu spoluprácu medzi subjektmi dodávateľského reťazca pri zriaďovaní a rozvoji krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov a na propagačné činnosti v miestnom kontexte, ktoré súvisia s rozvojom krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych trhov	**130 000,00**		**X**

Podopatrenie:7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie	**100 000,00**	**X**	
Podopatrenie: 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	**500 000,00**	**X**	
7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie	**200 000,00**	**X**	
Podopatrenie: 8.5 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov	**267 031,80**		**X**
Celkový rozpočet podľa sektorov	**----------**	**1 390 580,03**	**1 431 814,97**
Percentuálny pomer zamerania stratégie	**----------**	**49,27%**	**50,73%**

7 Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

7.1 Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

- prínosy k podpore zamestnanosti/k tvorbe pracovných miest, podpora podnikania, podpora cestovného ruchu, zameranie na miestne špecifiká, konkurenčné výhody územia a pod.

  V súvislosti s príslušnými oblasťami vidíme prínos Stratégie v otvorení možností pre uskutočňovanie aktivít na pozdvihnutie a oživenie celého regiónu Chopok juh v aktívnych opatreniach, ktoré budeme implementovať v území:

  o v súvislosti s investíciami do poľnohospodárskych podnikov – FO a PO podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe,

  o v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a/alebo potravinárskej výroby – FO a PO podnikajúce v oblasti spracovania produktov poľnohospodárskej prvovýroby a/alebo potravinárskej výroby,

  o v oblasti podpory vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky – Mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach,

  o v súvislosti s investíciami do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností – FO a PO podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe, FO a PO obhospodarujúce lesy vo vlastníctve

  Prínos stratégie je badateľný v snahe viesť región pomocou implementácie opatrení k napĺňaniu cieľov PRV najmä v oblasti konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva a príspievaniu stratégie k prierezovým cieľom (inovácie, životné prostredie, ..).

  Stratégia CLLD MAS Chopok juh taktiež prispieva k sociálnej inklúzii marginalizovaných skupín obyvateľstva vrátane MRK.

  Stratégia CLLD MAS Chopok juh má za cieľ smerovať k ekonomickému rastu a k tvorbe pracovných miest tým, že bude implementovať a uprednostňovať projekty s daným zreteľom a taktiež podpora súkromného a občianskeho sektora prevyšuje podporu verejného sektora.

7.2 Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Primárnym cieľom Stratégie CLLD je jednoznačne zvyšovanie konkurencieschopnosti vo viacerých oblastiach, ktoré sú pre dané územia charakteristické. Inovácie, životné

prostredie a zelená aj strieborná ekonomika je pre nae územia značne dôležitá. Nakoľko podľa „Marketingovej stratégie SACR na obdobie 2014-2020“ významnou problémovou oblasťou v našom cestovnom ruchu je nielen nedostatočné využívanie nových informačných technológii, ale aj nedostatočne vybudovaná infraštruktúra.“, MAS CHJ podporí činnosti 1 a 2 z Podopatrenia: 6.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností a prispeje tak k vybudovaniu infraštruktúry cestovného ruchu v území. Cestovný ruch bude cez PRV podporený aj obcami cez opatrenie 7, podopatrenie 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie a podporia sa aj nové informačné technológie v cestovnom ruchu. Cestovný ruch a agroturistika bude podporená aj cez Podopatrenie: 8.5 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov prostredníctvom činnosti 2 a prispeje tak naplneniu cieľa PRV podpory "umelej obnovy a výchovy ochranných lesov a lesov osobitného určenia, budovania hniezdnych príležitosti vtákov a rozvoja ob. infraštruktúry v les. ekosystémoch“.

Podľa PRV 2014-2020: „Čo sa týka krátkych dodávateľských reťazcov, v súčasnosti sa priamo z farmy predáva len 3% agrárnej produkcie (PSCI 10). Cieľom do roku 2020 je 7%. Dôvodom tohto nízkeho podielu sú chýbajúce spracovateľské prevádzky na farmách (bitúnky,výrobne mäsových a mliekárenských produktov, pre ovocie, zeleninu a zemiaky moderné skladovacie priestory a baliace linky). Z hľadiska realizácie domácej produkcie sa zvyšuje význam regionálnych farmárskych trhov, kde sa koncentruje dopyt a ponuka. Sú dôležité nielen z hľadiska odbytu štandardnej produkcie, ale aj z hľadiska predaja regionálnych a miestnych špecialít. V SR je v súčasnosti funkčných len 5 farmárskych trhov (PSCI 9). Optimálne by bolo, keby sa do roku 2020 ich počet zvýšil na 15.“ Táto informácia sa priamo týka aj regiónu Chopok juh. O opatrenie 16 – Spolupráca je záujem u viacerých existujúcich poskytovateľov služieb v poľnohospodárstve. Sú ochotní medzi sebou spolupracovať. Opatrenie 4 bude implementované v našom území cez Podopatrenie: 4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov a podporíme tak inovácie a konkurencieschopnosť s hospodárskym rastom u malých podnikateľov, ktorí sú význační pre naše územie. Aktivity budú prispievť k cieľu PRV: Podpora predaja domácej produkcie cez odbytové organizácie výrobcov a rozvoj krátkych dodávateľských reťazcov.

Obce do1000 obyvateľov z územia MAS CHJ budú napĺňať ciele opatrenia 7, kde sa zabezpečí, že samotné investície zlepšujúce kvalitu života (infraštruktúra, miestne služby) budú mať vplyv na miestny ekonomický rozvoj v podobe vytvorenia podmienok pre

podnikateľov a zároveň zlepšené podmienky pre život obyvateľov budú mať vplyv na zabránenie odlivu obyvateľov z vidieka. Vytváraním pracovných miest aj pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľstva sa prispeje k ďalším cieľom PRV.

7.3 Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Globálnym cieľom IROP je „prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí“, čo priamo podporuje víziu a strategické ciele Stratégie CLLD MAS Chopok juh. Nakoľko cieľom Integrovaného regionálneho operačného programu je spájanie mesta s vidiekom, vidíme jasnú a zreteľnú potrebu uskutočnenia takéto cieľa v podobe zlepšenia dopravnej infraštruktúry medzi mestom Breznom a okolitými obcami, hlavne obcou Podbrezová. Hlavný tok odchádzania za prácou z Brezna smeruje do Podbrezovej (až takmer 50% všetkých odchádzajúcich), čo je pochopiteľné, keďže sa tam nachádza najväčší priemyselný podnik okresu (Železiarne Podbrezová,a.s.). Bezpečná a ekologická doprava v regióne Chopok juh je pre potreby každodenného dochádzania za prácou nevyhnutná. V regióne je plánované aj zriaďovania kreatívnych centier a podpora služieb tvorivého charakteru. Žiadatelia majú rôzne vízie, ako napr. zriadenie vedeckej kaviarne za účelom podpory potenciálu exaktného prejavu mladých ľudí. Aktivity budú prínosom k napĺňaniu prioritnej osi č.3 Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch- Podpora rastu a zamestnanosti v kultúrnom a kreatívnom priemysle, nakoľko budú podporované prioritne projekty vytvárajúce pracovné miesta uplatňujúce horizontálnu prioritu rovnosť príležitostí. V rámci prioritnej osi č. 5: Miestny rozvoj vedený komunitou - Podpora udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach bude prínosom k napĺňaniu cieľov IROP najmä realizácia aktivít na rozvoj základnej infraštruktúry v obciach v oblasti verejnej osobnej dopravy a cyklodopravy, sociálnych služieb a komunitných služieb a školskej infraštruktúry. Rozvíjať sa budú miestne služby vrátane lokálnych ekologických služieb. Výstavba a obnova mestských trhových priestorov za účelom podpory lokálnych producentov je pre územie Chopok juh takisto signifikantná.

7.4 Prínosy k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva

Stratégia prispieva k začleňovaniu zraniteľných, resp. znevýhodnených skupín a k uplatňovaniu horizontálnej priority Európskej komisie – rovnosť príležitostí.

Podľa aktuálne platného dokumentu „Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015– 2020“ (Ministerstvo práce, soc. vecí a rodiny, 2015) musia obyvatelia SR čeliť kombinácii viacerých znevýhodnení:

Vyskytuje sa u nich chudoba previazaná s demografickými podmienkami, chudoba vytváraná nezamestnanosťou, chudoba zapríčinená vykonávaním nízko kvalifikovanej a nízko platenej práce, či nedostatkom vzdelania a diskrimináciou. Vzhľadom na uvedené skutočnosti je nevyhnutné budovanie kapacít sociálnych služieb krízovej intervencie zameraných práve na tieto cieľové skupiny a lokality, ktoré sú najpočetnejšie v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji. Stratégia

CLLD MAS Chopok juh chce výrazne napomôcť na rozvoji a dostupnosti takých sociálnych služieb, ktoré prispievajú k odstraňovaniu sociálnych bariér a sociálneho vylúčenia, k zmierneniu nepriaznivej sociálnej situácie, pomáhať predchádzať jej prehlbovaniu, a to so zameraním na priestorovo segregované lokality s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby (okolie mesta Brezno). Cieľová skupina danej priority podlieha viacnásobnému znevýhodneniu a sociálnemu vylúčeniu, čoho dôsledkom je zvýšená miera ohrozenia. Pre cieľovú skupinu vzniká teda zvýšená potreba sociálnych služieb, ku ktorým má však práve táto cieľová skupina sťažený prístup. MAS Chopok juh bude cieľavedome podporovať prehlbovanie spolupráce medzi poskytovateľmi sociálnych služieb k rozvoju a poskytovaniu sociálnych služieb za účelom odstraňovania marginalizácie a jej dôsledkov, využívať potenciál cirkví a náboženských spoločenstiev motivovať obyvateľov marginalizovaných komunít k sociálnej inklúzii. Našou tendenciou bude zvýšenie zastúpenia vybraných druhov sociálnych služieb a ich kapacít. Podporovať budeme i sociálne služby na podporu rodín s deťmi pomocou pri osobnej starostlivosti o dieťa a podporou zosúlaďovania rodinného života a pracovného života. Radi by sme podporili taktiež projekty zabezpečujúce zriadenie dennej starostlivosti o dieťa.

Sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku budú podporované prostredníctvom aktivít uvedených v špecifickom ciele IROP 5.1.2. Predpokladom výstupov projektov sú novovytvorené pracovné miesta, zvyšujúce zamestnanosť v regióne.

7.5 Prínosy k životnému prostrediu

Mikroregión Chopok juh aj s mestom Brezno leží v centrálnej časti okresu Brezno, ktorý patrí medzi územia Slovenska s najväčším počtom prírodných krás a zaujímavostí.

Popri častiach Národného parku Nízke Tatry a Národného parku Slovenský raj na jeho územie zasahujú aj Národný park Muránska planina a chránená krajinná oblasť Poľana. V okrese sa tiež nachádza 10 národných prírodných rezervácií, 7 prírodných pamiatok, 18 prírodných rezervácií. Takmer polovicu okresu tvorí ochranné pásmo Národného parku Nízke Tatry. S výnimkou obcí Podbrezová, Nemecká, Predajná a Ráztoka zasahuje do všetkých obcí mikroregiónu, čo vytvára permanentné strety medzi záujmami ochrany prírody a rozšírením ekonomických aktivít v mikroregióne.

Princípy ochrany životného prostredia, ktoré Stratégia CLLD dodržiava, budú podporené aj cez konkrétne projekty žiadateľov, a na základe ich dodržiavania v čo najvyššej miere a najvyššom počte budú uprednostnené projekty.

1. Princíp prevencie a 2. Princíp predbežnej opatrnosti - ak v rámci rozhodovacieho procesu nebude k dispozícií dostatočné množstvo presných a dostatočných informácií o možných dôsledkoch rozhodnutí pre ŽP, bude treba rozhodnúť vždy v prospech ŽP

3.Princíp „znečisťovateľ platí“- znečisťovateľ poskytne formou rôznych platieb finančné zdroje nevyhnutné na financovanie opatrení slúžiacich na kompenzáciu nepriaznivých následkov ľudských aktivít (okrem iného aj vlastných) aj externé náklady

4. Princíp vysokej úrovne ochrany životného prostredia – uprednostnenie projektov so zabezpečením ochrany ŽP vždy so zreteľom na najnovšie dostupné vedecké a technické poznatky a riešenia

5. Princíp bezprostrednosti - znečistenie životného prostredia musí byť odstraňované bezprostredne pri zdroji tohto znečistenia

6. Princíp subsidiarity - kompetencie v oblasti ochrany ŽP sú umiestnené na čo najnižšej úrovni riadenia (miestna, regionálna, celoštátna, únijná)

7. Princíp integrácie - požiadavky na ochranu ŽP sú integrované (súčasťou ďalších politík) EÚ a Slovenska

8. Princíp trvalo udržateľného rozvoja - podpora harmonického a vyváženého rozvoja hospodárskych činností v EÚ, trvalo udržateľného a neinflačného rastu rešpektujúceho ŽP aj na regionálnej úrovni v MAS Chopok juh. Je to rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov.

Prierezovo podporujeme aj environmentálnu účinnosť plánovaných projektov, v projektoch od žiadateľov predpokladáme zavádzanie inovatívnych ekologických prvkov

a prístupov, prvkov zelenej infraštruktúry a plánujeme viesť informačné aktivity podporujúce ekologické myslenie a správanie sa ľudí – občanov aj turistov v regióne (napr. potreba a výhody zavedenia triedeného zberu odpadov na území Krpáčovo, Tále, Srdiečko).
Žiadatelia sú povinní dodržiavať princípy ochrany životného prostredia a neohrozovať pri realizácii projektov seba ani svoje okolie.

7.6 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

MAS CHJ pripravila stratégiu miestneho rozvoja vedeného komunitou (ďalej aj ako „stratégia miestneho rozvoja“ alebo „stratégia CLLD“), ktorú bude financovať z obidvoch fondov. V každom z programov sú uvedené oprávnené oblasti a podpory a oprávnení prijímatelia čím je zabezpečená vzájomná doplnkovosť programov IROP a PRV v oblasti CLLD. Pri obdobných oblastiach podpory vo všeobecnosti platí, že z EPFRV (PRV) sú oprávnení poľnohospodári, spracovatelia poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, obhospodarovatelia lesa, v prípade investícií do nepoľnohospodárskych činností subjekty s podielom tržieb z poľnohospodárskej a lesníckej činnosti nad 30 %. Z EFRR (IROP) sú v rámci podpory podnikania potom oprávnené subjekty, ktoré nie sú oprávnené z PRV. V prípade investícií na obnovu a rozvoj obcí a zvyšovanie kvality života obyvateľov je doplnkovosť zabezpečená rozdielnym zameraním investícií, kedy podpora z EFRR bude zameraná na zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach. Oprávnení prijímatelia sú definovaní v rámci opatrení v Stratégii CLLD, prípadne budú bližšie určení v jednotlivých výzvach.

V regióne sa budú realizovať dokumenty ako PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja, PHSR mesta Brezno, PHSR Mikroregiónu Chopok juh, RIÚS mesta Brezno.

Doplnkovosť Stratégie CLLD je aj na úrovni Stratégie EÚ 2020, ktorá má päť hlavných cieľov: podpora zamestnanosti; zlepšenie podmienok pre inovácie, výskum a vývoj; splnenie cieľov v oblasti zmeny klímy a energetiky; zlepšenie vzdelanostnej úrovne a podpora sociálneho začlenenia, najmä prostredníctvom zníženia chudoby a riešenia výziev spojených so starnutím obyvateľstva. Stratégia CLLD tieto ciele svojou víziou pre podunajskú oblasť do roku 2023 posilňuje. Podporuje trvalo udržateľný rast s cieľom zmodernizovať odvetvie dopravy, aby bolo ekologickejšie a efektívnejšie, a podporiť ekologický cestovný ruch. Pomáha odstraňovať prekážky vnútorného trhu a zlepšuje podnikateľské prostredie.

7.6.1 Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

Regionálna integrovaná územná stratégia BBSK spomína región Horehronie ako dominantného zamestnávateľa v strojárenskom priemysle – Železiarne Podbrezová,a.s., ale aj ako potenciál v cestovnom ruchu s produktmi kultúrneho a kreatívneho priemyslu. Na území regiónu Chopok juh sa bude realizovať v zmysle Strategického plánu rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020 investícia do dopravnej infraštruktúry: 36 - IVSC BB I/75 Lučenec – preložka, 39 - IVSC BB I/66 Brezno - obchvat, II. etapa, 47 - SSC Modernizácia vybraných úsekov ciest I. triedy v BB kraji (najmä z dôvodov zlepšenia dostupnosti). Vzhľadom k tomu, že k okresom s najhoršou dostupnosť a kvalitou dopravnej infraštruktúry podľa komplexného hodnotenia patria: Poltár, Banská Štiavnica, Detva, Brezno a Revúca,

Investície do dopravnej infraštruktúry by z pohľadu vnútroregionálnych rozdielov a špecifických cieľov IROP mali smerovať do okresov Detva, Brezno a Revúca, čo sa týka priamo regiónu Chopok juh. Týka sa nás aj plán BBSK zdvojkoľajniť a pokračovať v elektrifikácii vlakovej trate na smer Brezno Doteraz bola ukončená len elektrifikácia trate Zvolen – Banská Bystrica. Integrovanie dopravy v okrese Brezno smerom na okres Banská Bystrica zlepší mobilitu obyvateľov do práce, ale aj prístup návštevníkov a turistov do regiónu Horehronie – Chopok juh.

Podporujeme a korešpondujeme s plánom zriadenia Centra pre odborné vzdelávanie a prípravu v našom regióne, v oblasti hotelierstva, cestovného ruchu a obchodu, pretože sa tu nachádzajú najlepšie hodnotené stredné školy Obchodná a Hotelová akadémia a tiež centrum odborného vzdelávania a prípravy v oblasti strojárstva pri Spojenej škole v Brezne. Zvýšila by sa možnosť zamestnateľnosti a možnosť lepšej prípravy študentov na zaradenie sa na trh práce, práve v tomto regióne, kde je situácia veľmi zlá.

V našom území sa plánuje realizovať aj Danube Region Strategy – Dunajská stratégia aj ako Aktualizovaná Národná pozícia k Stratégii EÚ pre dunajský región a návrh jej koordinácie. Dunajská stratégia má ambíciu vytvoriť mechanizmus spoločnej zodpovednosti krajín dunajského regiónu za ekonomický a spoločenský rozvoj podunajských krajín pre uchovávanie prírodného a kultúrneho dedičstva. MAS Chopok juh plánuje danú stratégiu podporiť aj ako priamy žiadateľ v prioritnej oblasti I. Prepojenie podunajskej oblasti - Podporovať kultúru a cestovný ruch, kontakty medzi ľuďmi, III. Rozvíjanie prosperity v podunajskej oblasti - Rozvíjať znalostnú spoločnosť prostredníctvom výskumu, vzdelávania a informačných technológií, Podporovať konkurencieschopnosť podnikov vrátane rozvoja zoskupení, Investovať do ľudí a zručností.

7.6.2 Synergie a komplementarity

PRV – doplnkovosť operácií realizovaných prostredníctvom opatrenia LEADER voči štandardným opatreniam PRV je zabezpečená najmä výškou investícií, keď cez LEADER sa budú realizovať investície menšieho charakteru za podmienok využitia len jedného zdroja financovania daného výdavku.

IROP – doplnkovosť opatrenia LEADER voči prioritnej osi CLLD v IROPe je zabezpečená rozdielnymi typmi oprávnených oblastí príp. oprávnených žiadateľov.
Z EFRR (IROP) – ostatné subjekty/činnosti, ktoré nie sú oprávnené z PRV a sú v súlade s definovanými podmienkami v IROPe a Stratégii CLLD MAS Chopok juh.

Oblasť podpory verejných výdavkov na obnovu a rozvoj obcí je oprávnená v rámci obidvoch fondov, pričom podpora IROPu sa bude zameriavať na podporu udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach, na oblasť vzdelávania a sociálnych služieb a ďalšie oblasti zadefinované v Stratégii CLLD MAS Chopok juh. Na úrovni stratégie CLLD je stanovené, z ktorého fondu budú realizované aké typy aktivít, pričom nedochádza k prekrytiu podpory v rámci jednotlivých fondov.

V opatreniach je vedená vzájomná doplnkovosť na úrovni stratégie CLLD, t. z. MAS v stratégii uviedla, aké typy aktivít/oprávnených žiadateľov budú oprávnené z ktorého fondu.
Stratégia CLLD MAS Chopok juh bude synergicky spolupôsobiť s OP ĽZ najmä v rámci priority podpory deinštitucionalizácie zariadení, ako aj priority zosúlaďovania rodinného a pracovného života a predmetom intervencií IROP bude investičná (kapitálová) podpora zariadení, v ktorých bude poskytovaná a zabezpečovaná transformovaná a komunitná starostlivosť, resp. bude starostlivosť poskytovaná na komunitnej úrovni. Realizované budú aktivity: zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia, zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb, rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb, infraštruktúra komunitných centier, vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ, skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení.

Komplementarita je predpokladaná aj s Programom nadnárodnej spolupráce Stredná Európa 2014-2020 v rámci cieľa EÚS, ktorého cieľom je spolupráca za hranicami v strednej Európe za účelom vytvorenia našich miest a regiónov lepšími miestami pre život a prácu.

Zameriava sa na 4 oblasti spolupráce krajín Strednej Európy: inovácie s cieľom zvýšenia konkurencieschopnosti; nízkouhlíkové stratégie; prírodné a kultúrne zdroje pre udržateľný rast; doprava so zameraním na lepšie prepojenie Strednej Európy. MAS Chopok juh plánuje spolupracovať v oblasti know-how, CLLD, regionálneho rozvoja, rozvoja cestovného ruchu a kultúrneho dedičstva s partnerom z Maďarska, ale aj za hranice strednej Európy s partnerom z Chorvátska.

Najrozsiahlejší synergický, resp. komplementárny efekt Stratégie CLLD je predpokladaný vzhľadom na charakter cieľov a relevantných aktivít v prípade OP KŽP, OP II, OP ĻZ, OP VaI a PRV.

Nakoľko vízia MAS Chopok juh znie: „MAS Chopok juh prostredníctvom svojich aktivít nasmeruje región k ekonomickému rastu a k tvorbe pracovných miest pomocou podpory súkromného a občianskeho sektora prevyšujúceho podporu verejného sektora, a tak dosiahne zlepšenie ekonomických a sociálnych podmienok svojich obyvateľov vo vidieckom priestore. Územie má víziu patriť medzi ekonomicky stabilné, s kvalitnou ponukou produktov vidieckeho cestovného ruchu, s rozvíjajúcim sa podnikateľským sektorom s dôrazom na ochranu životného prostredia ako najväčšej devízy tohto územia. V daných procesoch bude uplatňovaný princíp horizontálnej priority rovnosť príležitostí.“, bude synergia a komplementarita dokumentu zabezpečená aj v rámci dokumentu: Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015– 2020, ktorého cieľom je reagovanie na aktuálne výzvy sociálnej pomoci občanom, ku ktorým patrí predovšetkým rozvoj rôznorodých služieb starostlivosti na komunitnej úrovni, vrátane potreby modernizácie sociálnych služieb. Potvrdzuje sa nimi zároveň hlavné poslanie sociálnych služieb, ktorým je podpora začleňovania ľudí do spoločnosti, sociálna súdržnosť, smerovanie k službám poskytovaným na komunitnej úrovni a rozvinutie ich potenciálu v oblasti zamestnanosti a zamestnateľnosti. Sociálne služby sa tak stávajú neoddeliteľnou súčasťou plnenia cieľov Stratégie Európa 2020.

Špecifickými cieľmi Národných priorít je: zabezpečiť realizáciu práva občana na poskytovanie sociálnej služby so zohľadnením ľudsko-právneho a nediskriminačného prístupu a dôrazom na rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, zabezpečiť dostupnosť sociálnych služieb v súlade s potrebami cieľových skupín a komunity, čo priamo koreluje s víziou MAS Chopok juh, ktorá cez Integrovaný regionálny program bude implementovať opatrenia na dosiahnutie strategických cieľov regiónu, ako napr. Kultúrne a ekonomické zviditeľnenie mikroregiónu na celoslovenskej úrovni pomocou budovania komunitných centier a podporovania zvýšenie zamestnanosti znevýhodnených skupín.

Synergie a komplementarity v súvislosti s PHSR Mikroregiónu Chopok juh

Doplnkovosť Stratégie CLLD MAS Chopok juh nachádzame v:

Opatrení 1: Inovácie a technologické transfery
Opatrenie 2: Podpora spoločných služieb pre podnikateľov
Opatrenie 3: Podpora inovačných aktivít v podnikoch

Súlad s implementáciou tohto opatrenia považujeme za dôležitý až kľúčový, nakoľko podpora podnikania v oblasti inovácií patrí medzi prioritné oblasti Lisabonského procesu a k hlavnému nástroju zvyšovania kvality podnikania. Je významným prvkom na dosiahnutie konkurencieschopnosti výroby a služieb. Expanzia na medzinárodné trhy si vyžaduje prijatie pravidiel v oblasti noriem a kvality výrobkov, technickej normalizácie, skúšobníctva, akreditácie, certifikácie, ochrany priemyselného a duševného vlastníctva a politiky kvality.
Prioritu č. 5 PHSR - Využiť prírodné danosti regiónu pre hospodársky rozvoj pokladáme taktiež za harmonizujúci prvok Stratégie a PHSR
Opatrenie 5.1: Možný rozvoj športovísk a ich výstavbu, ako aj výstavbu ubytovacích zariadení a infraštruktúry riešiť v spolupráci so správami Národných parkov (nie však systémom striktného odmietnutia zo strany ochrancov prírody)
Opatrenie 5.2: Ubytovacie kapacity v existujúcich ubytovniach modernizovať a pri výstavbe nových dbať, aby každá izba mala samostatnú kúpeľňu a WC s teplou vodou, čo patrí v súčasnej dobe k európskemu štandardnému minimu. Inak sa nedá počítať s príchodom turistov, či návštevníkov mikroregiónu a rozvojom turizmu

Opatrenia v oblasti kultúry a vzdelávania, ktoré sa zhodujú so Stratégiou CLLD MAS Chopok juh:

Podpora obnovy centier obcí a rozvoj iných dôležitých častí obcí
Modernizácia objektov slúžiacich na kultúrne a spoločenské účely:

Priority v oblasti školstva a Športu

Prehodnocovať efektívnosť existujúcich škôl a školských zariadení z hľadiska vzdelávacích a výchovných služieb, ktoré poskytujú a zabezpečiť prípadné úpravy vedúce k dosiahnutiu efektívnosti (zracionalizovať sieť školských zariadení):
- Optimalizovať súčasnú sieť školských zariadení v súlade s Krajským školským úradom v Banskej Bystrici a rámcovými podmienkami MŠVVaŠ SR;
- Podporovať rozvojové zámery perspektívnych škôl zavádzaním nových odborov a tým zvyšovať ich konkurencieschopnosť.

Prílohy Stratégie CLLD MAS Chopok juh

Príloha č. 1: Vymedzenie územia a obyvateľstva MAS

Príloha č. 2: Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS

Príloha č. 3: Zoznam členov MAS podľa sektorov (okrem obcí)

Príloha č. 4: Mapa územia MAS CHJ

Príloha č. 5: Dokumenty preukazujúce proces tvorby partnerstva a stratégie CLLD

Príloha č. 6: Zoznam zdrojov (analýzy) a vstupných dokumentov

Príloha č. 7: Organizačná štruktúra MAS

Príloha č.8: Personálne zloženie jednotlivých orgánov

Príloha č.9: Interná smernica, stanovy MAS.

Bibliografia:

1.Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1301/2013 zo 17. decembra 2013 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1080/2006
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1301

2.Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 1303/2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1303

3.Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1698/2005
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1305

4.Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020
http://www.mpsr.sk/sk/index.php?navID=935&navID2=935&sID=43&id=8644

5.Integrovaný regionálny operačný program 2014-2020:
http://www.mpsr.sk/index.php?navID=1036&navID2=1036&sID=67&id=9006

6.Operačný program Ľudské zdroje
http://www.employment.gov.sk/sk/esf/programove-obdobie-2014-2020/operacny-program-ludske-zdroje/

7.Regionalizácia cestovného ruchu
http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=102432

8.Marketingová stratégia SACR na roky 2014-2020
http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=102432

9.Štatistický úrad SR,
http://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/home/!ut/p/b1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfGjzOIDzT0tnJwMHQ0s_IJcDTxDHAPcg7xMDA1MTIEKIoEKDHAARwNC-sP1o8BKnN0dPUzMfQwMLHzcTQ08HT1CgywDjY0NHI2hCvBY4eeRn5uqX5AbYZBl4qgIAL9TbiU!/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

10.Slovenská správa ciest, cestná databanka,
http://www.cdb.sk/sk/CDB-Cestna-databanka.alej

11.Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat

12.Európska komisia, http://ec.europa.eu/index_sk.htm

13.Združenie miest a obcí Slovenska, http://www.zmos.sk/

14.Údaje obcí mikroregiónu Chopok juh:
www.mytopoddumbierom.sk

www.podbrezova.sk

www.nemecka.sk

www.predajna.sk

www.jasenie.sk

www.hornalehota.sk

www.dolnalehota.sk

www.raztoka.sk

www.brezno.sk

www.jaraba.sk

www.bystra.sk